МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему «Управління фінансовими ризиками на АТ «Мотор Січ» в умовах макроекономічної нестабільності»

Виконав: студент 2 курсу групи 8.0734-уфеб-з
спеціальності 073 Менеджмент
освітньої програма Управління фінасово-економічною безпекою
С.Ю. Янушко

Керівник к.е.н., доцент Лепьохін О.В.
Рецензент д.е.н., професор Череп А.В.

Запоріжжя
2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Спеціальність 073 Менеджмент
Освітня програма Управління фінасово-економічною безпекою

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____А.В. Череп

«____»_____2025 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ

Янушко Святославу Юрійовичу

1. Тема роботи: «Управління фінансовими ризиками на АТ «Мотор Січ» в умовах макроекономічної нестабільності»

керівник роботи: Лепьохін Олександр Васильович, к.е.н., доцент
затверджені наказом ЗНУ від 25 березня 2025 р. № 440-с.

2. Строк подання студентом роботи: 3 листопада 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи: дані фінансової звітності АТ «Мотор Січ», Державної служби статистики України, а також монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): визначити економічну сутність та особливості виникнення фінансових ризиків на підприємстві; дослідити механізм управління фінансовими ризиками підприємства; здійснити організаційно-економічну характеристику та провести аналіз економічних та фінансових показників діяльності АТ «Мотор Січ»; запропонувати шляхи підвищення ефективності управління фінансовими ризиками на підприємстві.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 25 рис., 29 табл. і 18 формул.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Лепьохін О.В., доцент	16.05.2025 р.	16.05.2025 р.
2	Лепьохін О.В., доцент	17.06.2025 р.	17.06.2025 р.
3	Лепьохін О.В., доцент	01.08.2025 р.	01.08.2025 р.

7. Дата видачі завдання: 02 квітня 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	02.04.2025 р. – 07.05.2025 р.	виконано
2.	Виконання вступу	08.05.2025 р. – 15.05.2025 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	16.05.2025 р. – 16.06.2025 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	17.06.2025 р. – 31.07.2025 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	01.08.2025 р. – 15.09.2025 р.	виконано
6.	Формулювання висновків	16.09.2025 р. – 30.09.2025 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	01.10.2025 р. – 02.11.2025 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	03.11.2025 р.	виконано

Студент _____ С.Ю. Янушко
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ О.В. Лепьохін
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ О.В. Лепьохін
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 133 с., 25 рис., 29 табл., 78 джерел, 8 додатків.

Об'єктом дослідження є організаційно-економічні процеси оптимізації механізму управління фінансовими ризиками на підприємстві АТ «Мотор Січ» в умовах макроекономічної нестабільності.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних засад та прикладних проблем, пов'язаних із організацією процесу оптимізації механізму управління фінансовими ризиками на підприємстві.

Метою роботи є аналіз та поглиблення теоретико-методологічних засад і розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізму управління фінансовими ризиками на підприємстві АТ «Мотор Січ».

Завдання: 1) визначити сутність та особливості виникнення фінансових ризиків на підприємстві; 2) провести аналіз економічних показників діяльності підприємства; 3) розробити заходи щодо вдосконалення механізму управління фінансовими ризиками підприємства.

Методи досліджень: діалектичний метод пізнання, системний, комплексний та структурно-функціональний підхід, кількісний аналіз, методи дедукції та індукції, аналізу та синтезу, логічний метод, морфологічний метод.

Одержані результати та їх новизна: 1) досліджено суть та значення фінансових ризиків в діяльності підприємства; 2) визначено підходи щодо оцінювання ефективності управління фінансовими ризиками підприємства; 3) розроблено рекомендації щодо удосконалення механізму управління фінансовими ризиками підприємства.

Практичне значення одержаних результатів. Пропозиції щодо оптимізації механізму управління фінансовими ризиками підприємства можуть бути використані в його практичній діяльності.

РИЗИК, ФІНАНСОВИЙ РИЗИК, ВИТРАТИ, ПРИБУТОК, ЕФЕКТИВНІСТЬ, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ, ГРОШОВИЙ ПОТІК, ЗАБОРГОВАНІСТЬ, РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ, ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА

SUMMARY

Qualifying work: 133 p., 25 fig., 29 tab., 78 references, 8 annex.

The object of the research are the processes for organizational and economic processes of optimizing the financial risk management mechanism at the enterprise JSC «Motor Sich» in conditions of macroeconomic instability.

The subject of the study is a analysis and deepening of theoretical and methodological foundations and development of practical recommendations for improving the financial risk management mechanism at JSC «Motor Sich».

The purpose of the work is to analyze and deepen the theoretical and methodological foundations and develop practical recommendations for improving the financial risk management mechanism at JSC «Motor Sich».

Tasks: 1) determine the nature and characteristics of financial risks at the enterprise; 2) conduct an analysis of the economic indicators of the enterprise's activities; 3) develop measures to improve the enterprise's financial risk management mechanism.

Methods of research: a systematic approach to the study of economic events and processes. During research performance scientific methods of cognition were used: methods of induction and deduction, terminological analysis and comparison, calculation methods, theoretical generalization; cause-effect relationship methods, abstract-logical method and logical method, morphological method.

The results obtained and their novelty: 1) the essence and significance of financial risks in the activities of the enterprise were investigated; 2) approaches to assessing the effectiveness of financial risk management of the enterprise were identified; 3) recommendations were developed to improve the mechanism for managing financial risks of the enterprise.

Practical significance of the obtained results. Proposals for optimizing the financial risk management mechanism of an enterprise can be used in its practical activities.

The results of the study can be used by managers of industrial enterprises to

develop effective management decisions to optimize the financial risk management mechanism, which will allow optimizing their production activities, since insufficiently effective financial risk management can lead to a decline in production, liquidity disruptions and insolvency, and deterioration of relations with counterparties.

RISK, FINANCIAL RISK, COSTS, PROFIT, EFFICIENCY, PROFITABILITY, CASH FLOW, DEBT, RISK MANAGEMENT, FINANCIAL SECURITY

ЗМІСТ

ВСТУП ……. 8
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ……..... 12
1.1 Сутність та особливості фінансових ризиків…….. 12
1.2 Механізм управління фінансовими ризиками підприємства …… 22
1.3 Методологічні основи управління ризиками підприємства …….. 30
2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «МОТОР СІЧ» …….. 38
2.1 Загальна характеристика АТ «Мотор Січ»…….. 38
2.2 Аналіз ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості АТ «Мотор Січ»…….. 59
2.3 Аналіз ділової та ринкової активності АТ «Мотор Січ»…… 70
3 ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ АТ «МОТОР СІЧ»……. 91
3.1 Концепція управління фінансовими ризиками підприємства з метою забезпечення його фінансової безпеки …….. 91
3.2 Підвищення ефективності управління кредиторською заборгованістю АТ «Мотор Січ»…… 99
3.3 Удосконалення механізму управління грошовими потоками АТ «Мотор Січ»…….. 109
ВИСНОВКИ……. 119
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…… 125
ДОДАТКИ…… 134
Декларація академічної доброчесності здобувача…… 150

ВСТУП

У сучасних умовах господарювання українські підприємства вимушені постійно шукати можливості для нарощення фінансових ресурсів, а також самостійно вирішувати питання щодо освоєння нових ринків збуту, оновлення асортименту продукції та модернізації виробництва. Для реалізації таких стратегічних кроків нерідко недостатньо лише залучити додаткові інвестиції. Підприємства часто стикаються з впливом різноманітних зовнішніх і внутрішніх чинників, які негативно позначаються на їх фінансово-економічній діяльності та стають джерелом виникнення різних ризиків, що можуть спричинити суттєві фінансові втрати.

Будь-яка підприємницька діяльність завжди пов’язана з певними втратами, які зумовлені специфікою окремих господарських операцій. Головною метою бізнесу є отримання максимально можливого доходу за умов мінімальних витрат капіталу й високої конкуренції. Досягнення цієї мети потребує постійного співставлення обсягу вкладених ресурсів із фактичними фінансовими результатами. При цьому між двома ключовими економічними категоріями – ризиком і доходом – існує пряма залежність: зростання потенційного доходу завжди супроводжується підвищенням рівня ризику.

Ефективне управління фінансовими ризиками передбачає глибокий аналіз діяльності підприємства, його фінансового стану та визначення чинників, які провокують виникнення ризиків. Управління фінансовими ризиками виробничих підприємств сьогодні можна вважати одним із найважливіших завдань, поступаючись за пріоритетністю лише військовим ризикам. Економічна ситуація залишається нестабільною через невизначеність тривалості військової агресії та її наслідків, що впливає на формування ВВП та потребує об’єктивного аналізу і зважених управлінських рішень.

Серед вчених-дослідників, які зробили науковий внесок у розвиток теорії і практики ризику та невизначеності, можна виділити таких, як І.А. Бланк, М.Д. Білик, В.В. Вітлінський, М.І. Диба, А.Б. Камінський, М.С. Клапків,

Л.О. Коваленко, Р.А. Костирко, К.В. Литвинова, А.М. Поддєрьогін, Л.М. Ремньова, О.Г. Старинець, О.В. Таран, І.Б. Хома, А.В. Череп, В.М. Шелудько та інші вчені.

Проте, на сьогодні у вітчизняній економічній теорії та практиці немає єдиного підходу до визначення сутності фінансових ризиків, їх класифікації та особливостей прояву. Подальше дослідження цих питань, а також розробка та впровадження у практику вітчизняних підприємств конкретних методик і напрямів управління фінансовими ризиками, удосконалення методів та інструментів скорочення негативних наслідків їх прояву сприятиме розвитку підприємств різних форм власності та господарювання в цілому, підвищенню ефективності функціонування й прибутковості вітчизняних компаній зокрема.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є аналіз та поглиблення теоретико-методологічних засад і розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізму управління фінансовими ризиками на підприємстві АТ «Мотор Січ» в умовах макроекономічної нестабільності.

Виходячи з цієї мети, були розроблені такі основні задачі дослідження:

– дослідити економічну сутність, значення, роль фінансових ризиків, їх вплив на результати діяльності підприємства;

– дослідити особливості механізму управління фінансовими ризиками підприємства;

– дослідити методологічні основи управління ризиками підприємства;

– провести комплексний аналіз фінансово-господарської діяльності АТ «Мотор Січ»;

– здійснити аналіз майна та джерел формування капіталу підприємства;

– оцінити показники ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості АТ «Мотор Січ»;

– здійснити аналіз показників ділової та ринкової активності АТ «Мотор Січ

– дати оцінку показникам доходів, витрат та рентабельності підприємства;

– визначити шляхи підвищення ефективності управління фінансовими ризиками підприємства;

– запровадити концепцію управління фінансовими ризиками підприємства з метою забезпечення його фінансової безпеки;

– обґрунтувати напрями підвищення ефективності управління кредиторською заборгованістю підприємства;

– розробити заходи щодо удосконалення механізму управління грошовими потоками підприємства.

Об’єктом дослідження є організаційно-економічні процеси оптимізації механізму управління фінансовими ризиками на підприємстві АТ «Мотор Січ» в умовах макроекономічної нестабільності.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних засад та прикладних проблем, пов’язаних із організацією процесу оптимізації механізму управління фінансовими ризиками на підприємстві.

Теоретичною та методологічною основою дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних фахівців в галузі теорії та практики управління фінансовими ризиками підприємства. У роботі використані методи: логічного узагальнення – для узагальнення наукового досвіду з досліджуваної проблематики й викладання послідовності положень кваліфікаційної роботи; дедуктивний – для дослідження теоретичних аспектів управління фінансовими ризиками підприємства; фінансово-економічного та статистичного аналізу, порівняння, зведення – при оцінюванні фінансового стану підприємства; критичного аналізу та узагальнення теоретичних досліджень – для теоретичного узагальнення одержаних результатів та формулювання висновків, екстраполяції – для визначення майбутніх даних.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти, фахова література, матеріали наукових конференцій та

періодичних видань, дані фінансової звітності АТ «Мотор Січ», результати власних досліджень та проведеного аналізу.

Наукова новизна отриманих результатів визначається наступними основними положеннями:

– запропоновано до впровадження концепцію управління фінансовими ризиками АТ «Мотор Січ» з метою забезпечення його фінансової безпеки;

– запропоновано шляхи підвищення ефективності управління кредиторською заборгованістю підприємства, а саме, визначення оптимального рівня кредиторської заборгованості;

– для підвищення ефективності управління фінансовими ризиками на підприємстві, рекомендовано впровадження заходів щодо удосконалення механізму управління грошовими потоками.

Значення результатів кваліфікаційної роботи магістра полягає у тому, що пропозиції щодо оптимізації механізму управління фінансовими ризиками підприємства можуть бути використані в його практичній діяльності. Результати дослідження можуть бути використані керівниками промислових підприємств для розробки ефективних управлінських рішень щодо оптимізації механізму управління фінансовими ризиками, що дозволить оптимізувати їхню виробничу діяльність, оскільки недостатньо ефективне управління фінансовими ризиками може призвести до спаду виробництва, зниження ліквідності та виникнення загроз неплатоспроможності підприємства, погіршення його відносин з контрагентами.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження доповідалися й обговорювалися на ІІІ Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тренди соціально-економічних перетворень та інтелектуалізації суспільства в умовах сталого розвитку» (Запоріжжя, 20-21 жовтня 2025 р.).

Публікації. За матеріалами дослідження опубліковано 1 друковану працю – тези за матеріалами наукової конференції.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1 Сутність та особливості фінансових ризиків

У ринковій економіці ризик є невід'ємною складовою підприємницької діяльності. На роботу кожного підприємства впливають численні внутрішні та зовнішні фактори, тому важливо не лише вміти виявляти можливі загрози, а й оперативно реагувати на їх наслідки. Оскільки ризиковість закладена в саму природу бізнесу, то невизначеність виступає базовим явищем, а ризик є похідним від неї. Відповідно, що вищий рівень невизначеності під час ухвалення господарського рішення, то більшим буде й ступінь ризику [1].

Однією з ключових рис сучасних ринкових трансформацій є стрімкий розвиток фінансових відносин і постійне розширення сфери їх застосування. Фінансова система стає дедалі складнішою, а наявність численних фінансових каналів поширення кризових процесів збільшує масштаби та значення управління фінансовими ризиками [2].

Розглянемо наукові підходи щодо трактування поняття «фінансовий ризик». Так, О. В. Таран зазначає, що «фінансовий ризик – це невід'ємна складова будь-якої фінансової діяльності, яка являє собою неминучі фінансові відносини, що мають різні напрями прояву через виникнення об'єктивно наявної недостатності, неточності або надмірності економічної інформації щодо здійснення певних подій або їхньої випадковості, та обчислюється на підставі оцінки ймовірності втрат унаслідок здійснення під час таких подій деякої господарської діяльності» [3].

І. А. Бланк визначає «фінансовий ризик як ймовірність виникнення фінансових втрат в умовах невизначеності фінансової діяльності підприємства» [4].

В. М. Шелудько стверджує, що «фінансовий ризик – це ризик не отримати задовільний фінансовий результат від здійснення господарської діяльності підприємства» [5].

М. Клапків розглядає фінансові ризики у широкому та вузькому значенні. Так, «у широкому значенні – ризики, які характеризуються ймовірністю втрат фінансових ресурсів (грошових коштів) у господарській діяльності; у вузькому значенні – частина комерційних ризиків, пов'язана з ймовірністю фінансових втрат внаслідок операцій у фінансово-кредитній і біржовій сферах» [6].

В. Вітлінський та Г. Великоіваненко вважають, що «фінансовий ризик – це ймовірність виникнення непередбачуваних фінансових втрат (зниження очікуваного прибутку, доходу, втрата частини чи всього капіталу) у ситуації невизначеності умов здійснення підприємницької діяльності» [7].

Р. А. Костирко визначає ризик «як загрозу того, що підприємець понесе втрати у вигляді додаткових витрат або одержить доходи нижчі за ті, на він розраховував» [8]. Коли мова йде про фінансову безпеку підприємства особливу увагу слід приділяти категорії фінансових ризиків.

М. І. Диба визначає «фінансовий ризик як вид ризику, який виникає у фінансово-економічній діяльності суб'єкта, коли причинно-наслідковий результат або заходи його досягнення відрізняються від встановлених цілей та планових норм, а отримані відхилення мають вартісний характер». Автор виділяє такі «особливості фінансового ризику: 1) він неодмінно впливає на рух фінансових потоків та зміну структури фінансових активів підприємства. Тобто в результаті виникнення будь-якого виду економічного ризику неминуче призведе до появи фінансових ризиків; 2) він виникає на усіх без винятку етапах виробничо-господарської діяльності підприємства; 3) не тільки спричиняє негативні наслідки, а й дає змогу отримати додаткові позитивні результати» [9].

Для того, щоб подати уточнене трактування поняття «фінансовий ризик», розглянемо основні характеристики фінансових ризиків.

Фінансові ризики виникають передусім через об'єктивну невизначеність зовнішнього середовища, що формується під впливом політичних, економічних, соціальних та інших факторів макроекономічного рівня. Саме в таких умовах підприємство веде свою діяльність. Невизначеність означає наявність широкого спектра чинників, які можуть спричинити ризикові ситуації, оскільки компанія не має можливості володіти повною та достовірною інформацією про всіх контрагентів і умови, з якими стикається у процесі виконання своїх функцій [10].

Водночас фінансові ризики мають і суб'єктивний характер, адже пов'язані з діяльністю людей. Підприємець самостійно обирає один із можливих варіантів рішень, оцінюючи ситуацію в умовах ризику. Тому особистісні якості, досвід та професійна компетентність управлінця істотно впливають на оцінку фінансових ризиків і кінцевий результат його рішень.

Подальший аналіз потребує визначення меж прояву фінансових ризиків. Відповідно до мети дослідження розглянемо фінансові ризики лише в межах діяльності окремого суб'єкта господарювання, свідомо не торкаючись їх впливу на макро- чи мезоекономічні системи.

Фінансові ризики макроекономічного рівня пов'язані із загальним станом бюджетно-фінансової системи країни та залежать від національних і міжнародних чинників.

Фінансові ризики мезорівня (галузеві) виникають під впливом державної політики у сфері фінансування, кредитування та страхування підприємств.

Фінансові ризики мікрорівня, тобто на рівні підприємства, зумовлені станом його активів, ліквідністю, фінансовою стійкістю, платоспроможністю та іншими внутрішніми характеристиками. Чинниками їх появи можуть бути прорахунки фінансового менеджменту, а також вплив природних, економічних і людських факторів, що нерідко призводить до фінансових втрат.

Порушення виробничих процесів, зміни ринкової ситуації, сезонність технологічного циклу, а також повсякденні загрози та труднощі функціонування підприємства формують основу фінансових ризиків та підвищують їх імовірність [11, 12].

Отже, під фінансовим ризиком доцільно розуміти ймовірність виникнення небажаних фінансових результатів, що проявляються у зменшенні або втраті фінансових ресурсів, капіталу чи прибутковості підприємства. Така загроза виникає під час вибору одного з альтернативних управлінських рішень у процесі фінансово-господарської діяльності за умов невизначеності. Розуміння фінансового ризику відіграє ключову роль у формуванні надійної бази для довгострокового розвитку й зміцнення конкурентоспроможності (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Сутнісні засади розуміння поняття фінансового ризику в діяльності сучасного підприємства [13]

Ідентифікація та класифікація фінансових ризиків	Оцінка ймовірності та впливу ризиків	Розробка та впровадження стратегій управління ризиками
Першою сутнісною засадою розуміння фінансового ризику є його чітка ідентифікація та класифікація. Фінансові ризики можуть виникати внаслідок різних факторів, таких як коливання валютних курсів, зміни процентних ставок, кредитні ризики, ризики ліквідності та операційні ризики. Ретельне виявлення та розподіл ризиків за категоріями дозволяє підприємствам більш точно аналізувати потенційні загрози та розробляти відповідні стратегії управління	Другою важливою засадою є оцінка ймовірності настання фінансових ризиків та їхнього потенційного впливу на діяльність підприємства. Це включає використання кількісних та якісних методів аналізу, таких як статистичні моделі, сценарний аналіз та експертні оцінки. Оцінка дозволяє визначити пріоритетність ризиків, зосередити ресурси на найбільш критичних загрозах та розробити ефективні заходи для їхнього мінімізації	Третьою ключовою засадою є розробка та впровадження ефективних стратегій управління фінансовими ризиками. Це передбачає створення системи внутрішнього контролю, диверсифікацію джерел фінансування, формування резервних фондів та використання фінансових інструментів хеджування. Стратегії управління ризиками повинні бути гнучкими та адаптивними до змін зовнішнього середовища, що дозволяє підприємствам підтримувати фінансову стабільність навіть в умовах дестабілізуючих факторів

Насамперед необхідно чітко розуміти, які саме ризики належать до фінансових, які зможуть призвести підприємство до збитків або невикористання потенційних можливостей (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Класифікація фінансових ризиків [14]

Різновидність ризиків	Причини виникнення	Наслідки для підприємства
Ризик зменшення фінансової вигоди	Нераціональна структура капіталу та наявність у ньому великої частки позикових коштів	Може призвести до фінансової кризи, а в гіршому випадку – до банкрутства.
Ризик неплатоспроможності	Недостатній обсяг ліквідних активів	Збільшення кредиторської заборгованості, що може стати причиною втрати фінансової стійкості
Інфляційний ризик	Зростання рівня інфляції. Розглядається як зовнішній ризик, на який підприємство не має впливу	1. Зменшення реальної вартості грошових активів. 2. Знецінення доходів і прибутків
Процентний ризик	Зміни процентної ставки (кредитної та депозитної) на фінансовому ринку	1. Збільшення виплат за кредитом, а також у зв'язку зі зростанням кредитної ставки і збільшенням дивідендних виплат. 2. Зменшення доходів від депозитів за їх наявності
Інвестиційний ризик	1. Невдалий вибір фінансових інструментів для інвестування. 2. Фінансові ускладнення або банкрутство компанії, в яку були вкладені інвестиції.	Втрата вкладеного капіталу або зменшення очікуваного доходу
Валютний ризик	Короткострокові або довгострокові коливання валютного курсу	1. Зменшується натуральна вартість валюти у зв'язку з ростом інфляції в країні. 2. Виникнення непередбачуваних фінансових витрат у експортерів або імпортерів, зважаючи на те, в який бік здійснюється коливання. 3. Зменшення прибутку від поточних операцій і втрата певного сегменту порівняно з іноземними виробниками
Ризик втраченої вигоди	Нездійснення певних заходів або несвоєчасного прийняття управлінських заходів	Виникнення непрямих збитків або отримання прибутку менше очікуваного

До систематичних (ринкових) фінансових ризиків належать ті, що

формуються під впливом загальноекономічних чинників і не можуть бути усунені окремими підприємствами:

– ціновий ризик – імовірність фінансових втрат, спричинених несприятливими змінами цінових індексів на активи, що обертаються на фінансовому ринку (золото, акції, похідні фінансові інструменти тощо);

– валютний ризик виникає при здійсненні зовнішньоекономічних операцій через коливання валютних курсів;

– процентний ризик пов’язаний зі змінами кредитних і депозитних процентних ставок під впливом державного регулювання, кон’юнктури фінансового ринку, обсягу пропозиції коштів та інших факторів.

До несистематичних (специфічних) фінансових ризиків, що формуються на рівні окремого підприємства, належать:

– ризик неплатоспроможності – виникає через дисбаланс між надходженням і вибуттям грошових потоків, що зазвичай пов’язано зі зниженням ліквідності оборотних активів;

– ризик зниження фінансової стійкості – пов’язаний із незбалансованістю позитивних і негативних грошових потоків, зумовленою неефективною структурою капіталу;

– кредитний ризик – імовірність збитків у результаті зростання дебіторської заборгованості або несвоєчасних розрахунків за відвантажену продукцію, виконані роботи чи надані послуги;

– інвестиційний ризик – можливість отримати негативний результат від реалізації інвестиційних проєктів або вкладення капіталу;

– інфляційний ризик – знецінення реальної вартості капіталу та зменшення доходів підприємства в умовах зростання загального рівня цін;

– інноваційний ризик – ймовірність фінансових втрат, що можуть виникнути внаслідок упровадження нових технологій, методів управління чи фінансових інструментів;

– податковий ризик – загроза збитків, пов’язаних зі змінами у законодавстві щодо нарахування, адміністрування та сплати податків і зборів;

– політичний ризик – може проявлятися, наприклад, у змінах форми власності або в інших політичних рішеннях, що впливають на діяльність підприємства;

– інші види ризиків [15].

Частина наведених фінансових ризиків має постійний вплив на діяльність підприємства та потребує системного контролю з боку відповідальних менеджерів. До них належать інфляційний, процентний, валютний та податковий ризики. Інша група ризиків – зниження фінансової стійкості, втрата платоспроможності, кредитний ризик – виникає здебільшого як наслідок непрофесійних, нераціональних управлінських рішень або недобросовісної поведінки контрагентів. Саме тому такі ризики доцільно відносити до об'єктивно-суб'єктивних.

Фінансові ризики можуть проявлятися у діяльності підприємства в таких формах:

1) розбалансованість грошових потоків – ситуація, коли протягом тривалого періоду обсяг витрат перевищує надходження коштів в операційній діяльності. Це призводить до дефіциту платіжних засобів і формує ризик втрати ліквідності;

2) перевищення витрат над доходами, що спричиняє погіршення фінансових результатів і зниження рентабельності діяльності підприємства [16, 17].

Обидва ці прояви поступово виснажують фінансові ресурси, часто викликаючи зростання заборгованості. У підсумку підвищується ймовірність втрати фінансової стійкості, і підприємство опиняється в особливо вразливому становищі, коли будь-які негативні зміни зовнішнього середовища можуть стати критичними для його подальшого функціонування.

Узагальнивши праці, що стосуються ризиків, можемо виокремити такі елементи фінансового ризику [18-20]:

1. «Об'єкт фінансового ризику – це фінансова система певного рівня (наприклад, держави, підприємства), умови діяльності якої неможливо оцінити

повною мірою внаслідок невизначеності умов її функціонування; це те, на що впливає джерело ризику. Конкретизуючи об’єкт фінансового ризику, зазначають, що ним, зазвичай, виступає матеріальний об’єкт (майно або фінансові ресурси) чи майновий інтерес (нематеріальна властивість об’єкта, наприклад, прибуток).

2. Суб’єкт фінансового ризику – це фізична чи юридична особа (конкретніше – менеджер підприємства), яка зацікавлена в успішних фінансових результатах діяльності та приймає, переважно на альтернативних засадах, управлінські рішення стосовно об’єкта ризику. Ним може бути, наприклад, топ-менеджер, фінансовий менеджер чи ризик-менеджер.

3. Фактори фінансового ризику – загальне поняття, яке означає причини або рушійні сили, які породжують ризиковані процеси. Саме нестабільність і малопрогнозованість зовнішнього середовища функціонування є постійним фактором ризику для підприємства.

4. Джерела фінансового ризику – це конкретні складові елементи факторів, які обумовлюють можливість втрат; це події, процеси та явища, які викликають невизначеність фінансової ситуації на ринку і породжують ризики. Джерелами фінансового ризику можуть бути погіршення ситуації на фінансовому ринку, зміна податкової політики, девальвація національної валюти, пришвидшення темпів інфляції тощо.

5. Причиною ризику є конкретна подія чи ситуація, ймовірність реалізації яких можна визначити, а час та місце їх виникнення точно визначити неможливо. Вони обумовлена специфікою ринкових відносин, впливом зовнішніх факторів (навколишнього середовища) та внутрішніх (в т.ч. суб’єктивних особливостей осіб, що приймають рішення). По суті причина ризику є конкретизованим вираженням джерела ризику.

6. Наслідки реалізації ризику – це результат реалізації загрози або шансу. У результаті реалізації загрози підприємство може понести втрати (матеріальні, фінансові) або отримати збитки (перевищення витрат над доходами). Внаслідок

використання шансу підприємство, навпаки, отримує додаткові доходи і покращує фінансові показники.

7. Наслідки уникнення ризику – збережені ресурси і фінансові результати, або втрата додаткової фінансової вигоди (у сфері фінансової діяльності)».

Причини фінансових ризиків різноманітні і можуть виникати спонтанно в процесі діяльності підприємства, їх поділяють на зовнішні та внутрішні (рис. 1.1).

Рисунок 1.1 – Система основних факторів, що впливають на рівень фінансових ризиків підприємства [21]

До основних зовнішніх чинників, що спричиняють формування фінансових ризиків, належать: загальна слабкість і нестабільність економіки, економічні кризи, інфляційні процеси, неефективне державне регулювання облікової ставки, посилення конкурентного тиску, зниження цін на світових ринках, політичні фактори тощо. Оскільки ці причини мають зовнішнє походження, підприємство не може впливати на них або контролювати їх.

До внутрішніх причин виникнення фінансових ризиків відносять: зростання витрат, недосконаліть фінансової політики, неефективне управління витратами, доходами та фінансовими результатами підприємства [21].

У міжнародній практиці ризик-менеджменту широко застосовується класифікація ризиків за системою Generally Accepted Risk Principles (GARP), розробленою аудиторською компанією Coopers & Lybrand. Вона виокремлює шість основних типів ризиків: кредитні, ринкові, ризики ліквідності, операційні, ризики концентрації та ризики бізнес-подій. Однак ця система не охоплює всі аспекти економічної діяльності суб'єктів господарювання [22].

Зазвичай між різними видами фінансових ризиків існує тісний взаємозв'язок: зміна одного з них може суттєво вплинути на фінансово-господарську діяльність підприємства, спричинивши небажані або навіть непередбачувані наслідки.

Важливою характеристикою ризику є небезпека, без якої сам ризик не може існувати. Небезпека – це потенційна загроза отримання збитків або іншої шкоди, зумовлена специфікою об'єкта, особливостями ризикової ситуації та природою можливої шкоди [23]. Її поява зумовлена мінливістю та нестабільністю зовнішнього середовища: у стабільних умовах фінансові результати підприємства визначалися б насамперед професійністю менеджерів і якістю управлінських рішень.

Нестабільність умов функціонування породжує низку небезпек, які можуть проявлятися у формах невизначеності, непевності, загроз чи випадкових подій. Усі ці явища потенційно стають джерелами фінансових ризиків для підприємства.

1.2 Механізм управління фінансовими ризиками підприємства

Управління фінансовими ризиками підприємства посідає важливе місце як у системі фінансового менеджменту, так і в загальній системі управління підприємством. Ефективне управління фінансовими ризиками в умовах трансформаційних змін дає змогу забезпечити досягнення ключових цілей фінансової діяльності підприємства та підтримати його стабільний розвиток. Система управління фінансовими ризиками орієнтована на своєчасну оцінку їх видів і нейтралізацію можливих негативних наслідків, що можуть виникати під час реалізації управлінських рішень.

Загалом процес управління фінансовими ризиками підприємства включає такі основні етапи [24-26]:

1) ідентифікація фінансових ризиків підприємства – виявлення факторів, що формують рівень ризику, визначення найбільш вразливих сфер фінансової діяльності, формування портфеля фінансових ризиків та окреслення найбільш ризикових операцій;

2) оцінка та аналіз фінансових ризиків – встановлення ймовірності настання ризикової події за кожним визначеним видом ризику, вибір відповідних методів оцінювання, кількісне визначення рівня ризику й можливих фінансових втрат, ранжування фінансових операцій за рівнем потенційних збитків;

3) вибір і реалізація методів управління фінансовими ризиками – визначення доцільних інструментів реагування (уникнення, прийняття, перенесення ризику, запобігання збиткам), обґрунтування альтернатив, розроблення конкретних заходів щодо зменшення ймовірності виникнення ризикових подій та мінімізації очікуваних втрат, а також подальша оцінка результатів і коригування обраних методів;

4) моніторинг і контроль фінансових ризиків – постійне спостереження за факторами ризику, аналіз ефективності застосованих заходів нейтралізації, контроль витрат на управління ризиками, оцінка результативності фінансових

операцій, а також коригування управлінських рішень на основі отриманих даних (рис. 1.2).

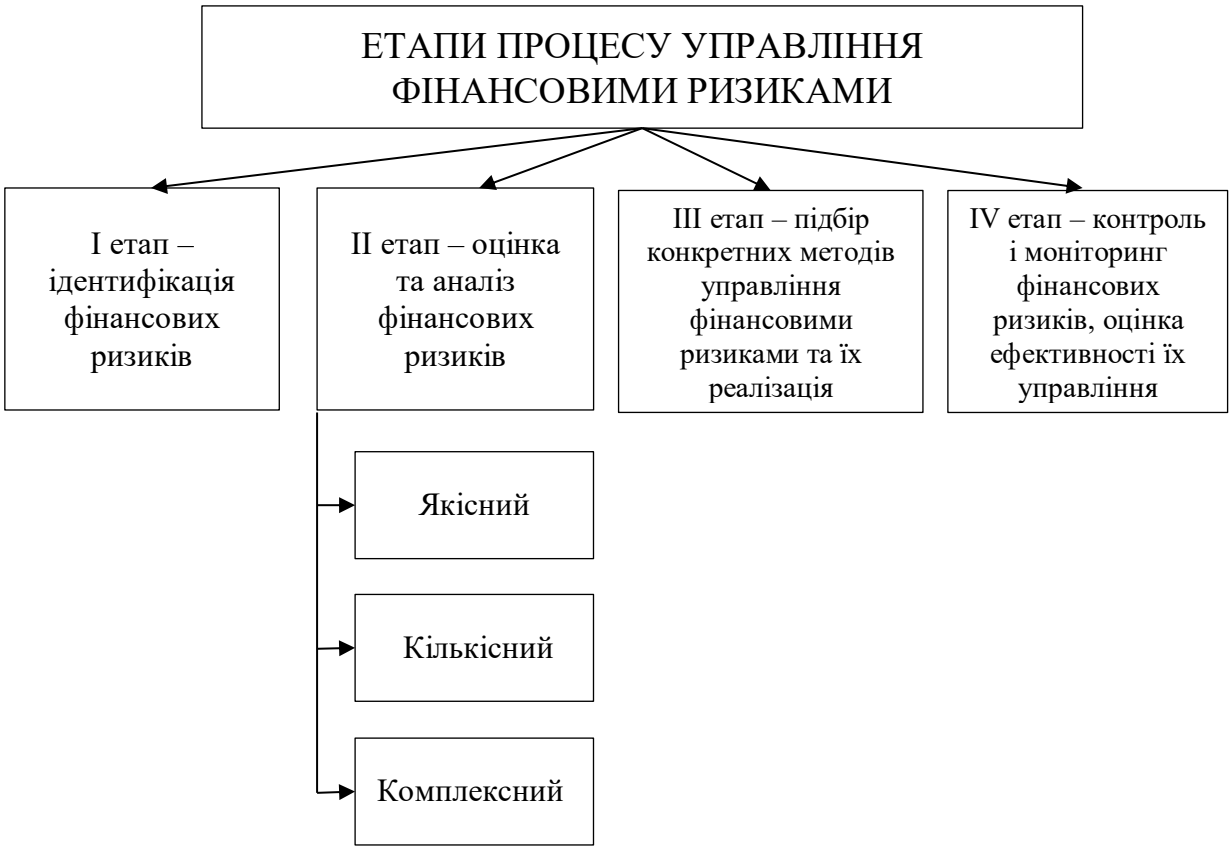

Рисунок 1.2 – Етапи процесу управління фінансовими ризиками [21]

При цьому доцільно зауважити, що кожний із зазначених етапів управління фінансовими ризиками підприємства потребує використання специфічних методів та реалізації спеціальних заходів. Ефективне попередження фінансових ризиків і мінімізація їх негативного впливу на функціонування та розвиток підприємства вимагають глибокого дослідження умов виникнення та природи кожного фактора, здатного спричинити фінансові втрати, а відтак – знизити інвестиційну привабливість і конкурентоспроможність підприємства на внутрішньому та зовнішньому ринках [27].

Ключові завдання управління фінансовими ризиками на підприємстві включають [28]:

– ідентифікацію потенційних фінансових ризиків;

– аналіз та оцінку ризиків на різних стадіях фінансово-господарської діяльності підприємства;

– розроблення принципів і методів управління фінансовими ризиками, що передбачає створення системи управління фінансовими ризиками (СУФР);

– формування групи спеціалізованого персоналу та розмежування відповідальності між ними для ефективної реалізації технології СУФР;

– впровадження заходів з управління ризиками на основі обраних методів і технологій, тобто практичне застосування СУФР;

– розроблення та забезпечення безперервного контролю за функціонуванням СУФР.

Управління фінансовими ризиками передбачає своєчасне виявлення, аналіз і контроль потенційних джерел негативного впливу на фінансову стабільність підприємства. Його сутність полягає не лише у реагуванні на вже сформовані наслідки, а у проактивному впровадженні захисних механізмів, спрямованих на мінімізацію вразливості підприємства до ринкових коливань, змін кредитної політики та інших економічних чинників. Завдяки цьому підвищується рівень фінансової безпеки, а підприємство отримує можливість своєчасно ідентифікувати критичні загрози та запобігати ймовірним втратам.

Головною метою управління фінансовими ризиками є забезпечення збереження капіталу та безперебійного функціонування підприємства у довгостроковій перспективі. Досягнення цієї мети забезпечується шляхом формування страхових і резервних фондів, диверсифікації джерел фінансування, застосування ефективних методів фінансового планування та прогнозування. Крім того, якісне управління фінансовими ризиками сприяє зміцненню ділової репутації підприємства як надійного партнера, що є особливо важливим в умовах зростаючої конкуренції та стрімких змін у ринковому середовищі.Слід зазначити, що саме дестабілізуючі фактори

створюють додаткові труднощі при плануванні фінансових потоків, розробці стратегій розвитку та залученні кредитних ресурсів. Усе це робить прогнозування та аналіз майбутніх ризиків більш складними, вимагаючи від суб'єктів господарювання швидкої адаптації й постійного моніторингу ринку (рис. 1.3).

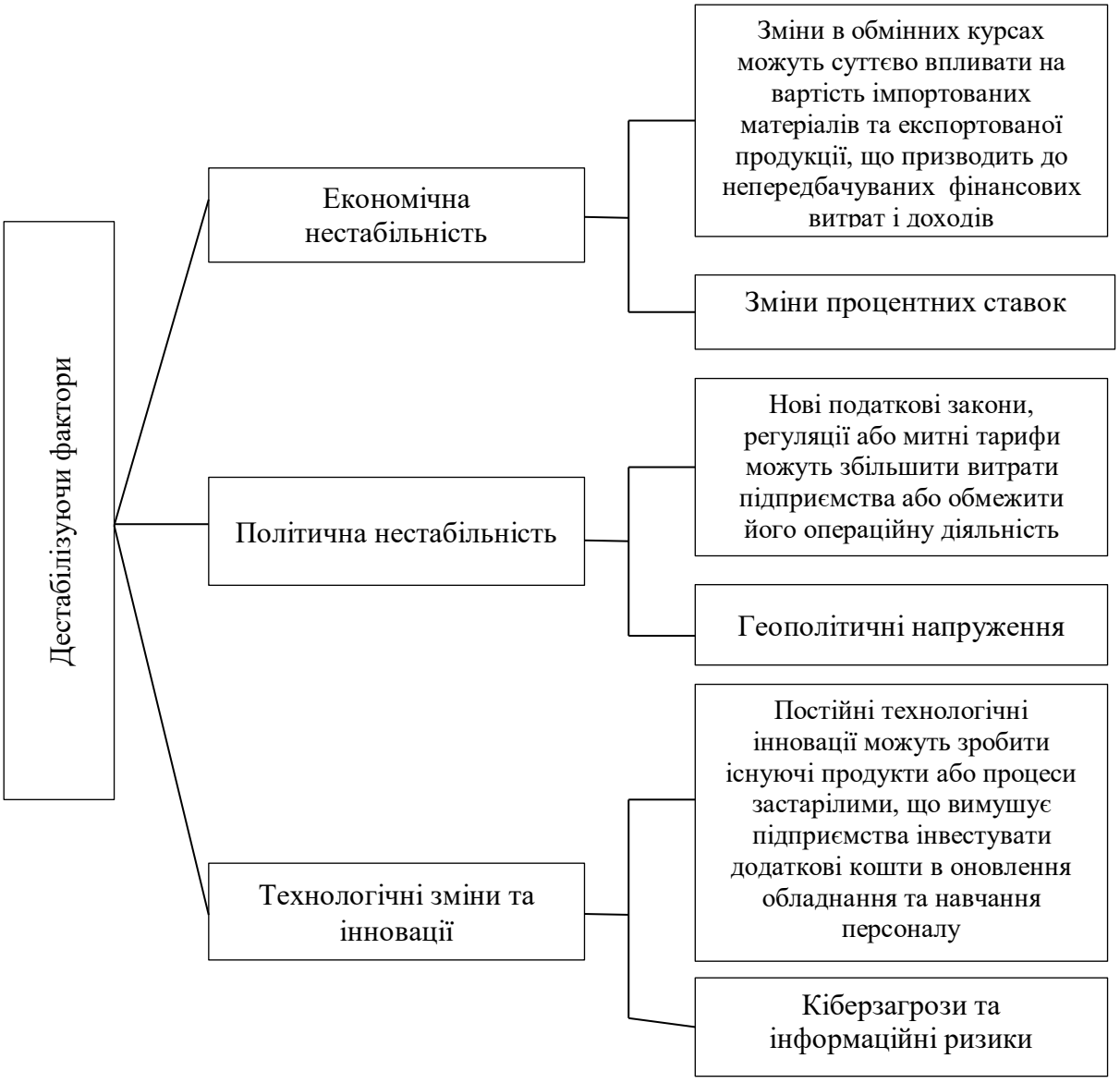

Рисунок 1.3 – Ключові дестабілізуючі фактори, що впливають на посилення дії фінансових ризиків на підприємстві [13]

У результаті зростає потреба в посиленні безпекового потенціалу підприємства, оскільки наявність достатніх резервів та ретельно продуманої

системи управління фінансовими ризиками є ключовою умовою його виживання й подальшого успішного розвитку. Підприємства, що не впроваджують належних заходів для захисту від зовнішніх впливів, ризикують втратити не лише свої активи, а й ділову репутацію. Саме тому стратегічне планування, яке враховує вплив дестабілізуючих факторів, набуває статусу одного з найважливіших інструментів забезпечення стійкості та конкурентних переваг на сучасних ринках.

Управління фінансовими ризиками організації становить систематичний, безперервний і превентивний комплекс цілеспрямованих дій, інтегрованих у процес фінансово-господарської діяльності підприємства. Ефективність реалізації цього комплексу значною мірою залежить від професійного рівня фахівців, які його здійснюють. Роботу з управління ризиками виконують кваліфіковані спеціалісти — фінансові менеджери та ризик-менеджери, що володіють глибокими знаннями у сфері ризик-менеджменту. У разі відсутності відповідних кадрів підприємства залучають професійні інститути, консалтингові структури або страхові компанії [29].

Виділяють три основні напрями управління ризиками залежно від їх типу та політики підприємства:

– нейтральне управління (ухилення від ризику);

– зовнішнє управління (передача ризику третім сторонам);

– внутрішнє управління (прийняття ризику та самостійне його опрацювання).

Зовнішні методи управління ризиками включають страхування, хеджування та інші договірні форми передачі відповідальності щодо управління ризиками. Такі методи дають змогу підприємству зменшити або повністю усунути негативний вплив ризикових подій шляхом їх перенесення на спеціалізовані інституції.

Внутрішні механізми нейтралізації фінансових ризиків являють собою систему заходів із мінімізації їхнього негативного впливу, що здійснюються безпосередньо в межах підприємства [30].

До системи внутрішніх і зовнішніх механізмів нейтралізації фінансових ризиків належать такі методи: уникнення ризику, лімітування концентрації ризику, хеджування, диверсифікація, розподіл ризиків, самострахування (внутрішнє страхування), страхування та інші інструменти, що застосовуються залежно від специфіки діяльності підприємства та характеру ризикових факторів [31–34].

1. Уникнення ризику. Цей напрям є найрадикальнішим методом нейтралізації фінансових ризиків. Він передбачає розробку внутрішніх заходів, які повністю усувають конкретний вид ризику. До таких заходів належать:

– відмова від фінансових операцій із надмірно високим рівнем ризику;

– обмеження використання значних обсягів позикового капіталу;

– обмеження застосування оборотних активів у низьколіквідних формах;

– уникання короткострокових фінансових вкладень тимчасово вільних грошових коштів.

2. Лімітація концентрації ризику.

Цей механізм застосовується для ризиків, що перевищують допустимий рівень, тобто знаходяться в зоні критичного або катастрофічного ризику. Лімітація реалізується шляхом встановлення внутрішніх фінансових нормативів у процесі розробки політики здійснення різних аспектів фінансової діяльності. Вона є одним із найпоширеніших внутрішніх механізмів ризик-менеджменту, що не потребує значних витрат.

3. Хеджування.

Термін використовується у фінансовому менеджменті у широкому та вузькому значеннях. У широкому розумінні хеджування – це процес використання будь-яких механізмів для зменшення ризику фінансових втрат (як внутрішніх, так і зовнішніх). У вузькому значенні воно передбачає застосування спеціальних фінансових інструментів, зокрема похідних цінних паперів (деривативів). Хеджування є високоефективним механізмом мінімізації можливих втрат, проте передбачає витрати на комісію брокерам, премії по

опціонах тощо. Водночас ці витрати зазвичай значно нижчі, ніж витрати на зовнішнє страхування ризиків.

4. Диверсифікація.

Механізм диверсифікації призначений для нейтралізації негативних наслідків специфічних (несистематичних) ризиків, а також частково знижує вплив деяких систематичних ризиків (валютного, процентного тощо). Принцип дії базується на розподілі ризиків і запобіганні їх концентрації. Диверсифікація ефективна у нейтралізації комплексних портфельних ризиків несистематичної групи, проте не забезпечує захисту від більшості систематичних ризиків, таких як інфляційний чи податковий. Тому її застосування обмежене.

5. Розподіл ризиків.

Цей механізм передбачає часткову передачу ризиків партнерам по окремих фінансових операціях. Партнери, як правило, мають більш ефективні механізми внутрішнього страхового захисту і можуть нейтралізувати частину ризиків підприємства.

6. Самострахування (внутрішнє страхування).

Механізм заснований на формуванні резервів із власних фінансових ресурсів підприємства. Це дозволяє компенсувати негативні наслідки ризикових операцій, що не пов’язані з діями контрагентів.

7. Страхування фінансових ризиків.

Страхування забезпечує захист майнових інтересів підприємства у разі настання страхової події. Страхові компанії відшкодовують збитки за рахунок страхових фондів, що формуються з премій страхувальників. Страхування охоплює як систематичні, так і несистематичні ризики, а обсяг відшкодування визначається реальною вартістю об’єкта страхування, страховою сумою та розміром премії [35].

Слід наголосити на тому, що при виборі конкретного методу управління фінансовими ризиками необхідно дотримуватися певних принципів, основні з яких наведені на рис. 1.4.

Рисунок 1.4 – Принципи управління фінансовими ризиками [35]

Якщо підсумувати всі наведені принципи управління фінансовими ризиками, їхній зміст можна сформулювати таким чином: обмеження ризику власним капіталом – не слід ризикувати більше, ніж дозволяють власні фінансові ресурси підприємства; оцінка наслідків ризику – аналіз майбутніх вкладень повинен проводитися з урахуванням можливих негативних наслідків ризикових подій; раціональне співвідношення ризику і доходу – не варто ставити під загрозу значні кошти заради невеликого прибутку; очікуваний дохід має перевищувати потенційні втрати.

Загалом, дотримання цих принципів дозволяє підприємству формувати ефективну стратегію управління фінансовими ризиками, яка поєднує превентивні заходи, системний аналіз фінансових операцій та обґрунтоване планування інвестицій.

1.3 Методологічні основи управління ризиками підприємства

Збільшення впливу фінансових ризиків на результати діяльності та стабільність підприємства пов’язане з високою динамічністю економічної ситуації в країні, змінами на фінансовому ринку, розширенням фінансових відносин між суб’єктами господарювання, впровадженням нових фінансових технологій і інструментів, а також іншими факторами. Тому визначення сутності фінансових ризиків і встановлення способів їхнього впливу на діяльність підприємства є важливим завданням фінансового менеджменту.

Управління ризиками стало окремим напрямком у фінансовому менеджменті, який отримав назву «ризик-менеджмент». Основним завданням ризик-менеджерів є управління фінансовими ризиками підприємства, тобто прийняття рішень, що дозволяють оцінювати ризики і зменшувати їхні можливі негативні наслідки [36,37].

Фінансове управління ризиками передбачає використання системи принципів та методів для розробки і реалізації ризикових фінансових рішень. Це дає змогу всебічно оцінювати різні види фінансових ризиків і нейтралізувати їхні потенційні негативні наслідки для діяльності підприємства.

В умовах формування ринкових відносин ефективне управління фінансовими ризиками набуває особливої актуальності. Воно є невід’ємною частиною системи фінансового менеджменту, забезпечуючи стабільне досягнення основних фінансових цілей підприємства.

Головна мета управління фінансовими ризиками – гарантувати фінансову безпеку підприємства, підтримувати його розвиток і запобігати можливому зниженню ринкової вартості. Основна задача у цьому процесі полягає в передбаченні потенційних ризиків і мінімізації фінансових втрат, пов’язаних з їхньою реалізацією. Процес управління ризиками повинен орієнтуватися на оцінку рівня конкретних ризиків, їхню профілактику та ефективну нейтралізацію [38].

При визначенні рівня ризиків необхідно дотримуватися послідовного виконання наступних процедур (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Послідовність виконання процедур оцінки рівня різноманітних ризиків [35]

№ з/п	Назва процедури
1	Ідентифікація окремих видів ризиків, пов'язаних з діяльністю підприємства
2	Оцінка ступеня ймовірності виникнення окремих видів ризиків
3	Визначення можливих фінансових втрат, пов'язаних з окремими ризиками
4	Встановлення допустимого значення рівня ризиків за окремими операціями

Механізм управління фінансовими ризиками полягає насамперед у визначенні фактора ризику та оцінці його рівня з метою розробки комплексу заходів для мінімізації можливих негативних наслідків. Важливу роль у цьому процесі відіграють внутрішні механізми нейтралізації ризиків, тобто методи та заходи, які застосовуються безпосередньо в межах самого підприємства для зменшення негативного впливу ризиків [39].

При аналізі ризику зазвичай використовуються такі припущення:

– втрати від окремих ризиків є незалежними один від одного;

– збитки за одним напрямом діяльності не обов'язково підвищують ймовірність втрат за іншими, за винятком форс-мажорних обставин;

– максимально можливий збиток не повинен перевищувати фінансові можливості підприємства [39].

Фінансові ризики оцінюються трьома основними способами [40]:

– за допомогою фундаментальних показників – аналіз фінансових звітів і ключових показників підприємства;

– за допомогою порівняльної оцінки макроекономічних та фінансових мультиплікаторів – аналіз даних на рівні економіки та галузі;

– за допомогою ринкових показників привабливості сектору – оцінка на основі вільних грошових потоків, дивідендної доходності та технічних індикаторів.

Для оцінки ймовірності виникнення окремих ризиків доцільно використовувати різні методи [41-44]:

а) економіко-статистичні методи – базуються на математичній теорії ймовірності та дозволяють отримати чіткі кількісні оцінки ризику. Вони ефективні лише за умови наявності достатньої статистичної інформації;

б) розрахунково-аналітичні методи – ґрунтуються на внутрішній інформації підприємства, наприклад, планових показниках фінансово-господарської діяльності. Ці методи дозволяють оцінити економічний ризик, ризик неплатоспроможності та ризик втрати фінансової стійкості;

в) аналогові методи – визначають ймовірність ризику на основі аналізу найбільш поширених операцій підприємства. Їх можна застосовувати для оцінки комерційного, економічного або цінового ризику;

г) експертні методи – застосовуються, коли немає достатньої інформації або статистики для розрахунків. Вони базуються на опитуванні кваліфікованих спеціалістів (страхових, податкових, фінансових) з подальшою математичною обробкою результатів і можуть використовуватися для визначення ймовірності цінового, інфляційного, процентного, податкового, інвестиційного та інших ризиків.

Обсяг можливих фінансових втрат визначається характером здійснених операцій, сумою активів або капіталу, які беруть участь у здійсненні операцій, ступенем ймовірності виникнення відповідних ризиків.

За рівнем можливих фінансових втрат господарсько-фінансові операції підприємства доцільно поділити на чотири групи [45-47]:

– І група – операції, при здійсненні яких ризик практично відсутній. До таких операцій можна віднести, наприклад, придбання державних короткострокових облігацій у періоди низької інфляції. У таких випадках фінансові втрати не прогнозуються, оскільки ризик незначний або відсутній;

– ІІ група – операції з допустимим рівнем фінансових втрат. Критерієм цього рівня є можливість втрат, які не перевищують розрахункову суму отриманого прибутку за даними операціями. Іншими словами, навіть у разі

настання негативного результату втрати не загрожують загальній фінансовій стабільності підприємства;

– III група – операції з критичним рівнем фінансових втрат. Критерієм такого рівня є можливість втрат, які можуть дорівнювати розрахунковій сумі доходу від операцій. Наприклад, у сфері торгівлі це означає, що збитки підприємства можуть зрівнятися із сумою витрат на здійснення обігу товарів. У такому разі фінансова стабільність підприємства вже опиняється під значним ризиком;

– IV група – операції з катастрофічним рівнем фінансових втрат. Критерієм цієї групи є ймовірність втрати всього власного капіталу або його значної частини. Реалізація таких операцій при несприятливому результаті може призвести підприємство до банкрутства.

На основі визначення рівня можливих фінансових втрат окремі операції слід розподіляти по відповідних зонах ризику. Це групування дає змогу:

– визначити операції, що виходять за межі допустимого ризику, особливо в зоні катастрофічного ризику, і ще раз оцінити доцільність їх проведення;

– оцінити рівень концентрації ризиків за окремими операціями, визначаючи питому вагу кожної операції у відповідній зоні ризиків;

– виділити операції з найвищим рівнем концентрації ризиків у всіх зонах для пріоритетного контролю.

Встановлення допустимого рівня ризику за окремими операціями здійснюється залежно від обраної фінансової політики підприємства – консервативної, помірної або агресивної. При цьому оцінюється кожна операція окремо, щоб мінімізувати ймовірність суттєвих фінансових втрат і забезпечити стабільність господарської діяльності підприємства.

Наприклад, при здійсненні помірної (компромісної) фінансової політики (яка забезпечує належний рівень фінансової стійкості підприємства) значення рівня ризиків по окремих операціях за оцінкою спеціалістів дорівнюють:

– у групі II – 0,1;

– у групі III – 0,01;

– у групі IV – 0,001.

Це означає, що майбутню операцію підприємства слід тимчасово призупинити, якщо ймовірність негативного наслідку перевищує допустимий рівень. Наприклад, якщо в одному випадку з десяти операція може призвести до втрати всього прибутку, у одному випадку зі ста – до втрати всього доходу, а у одному випадку з тисячі – до втрати всього власного капіталу або його значної частини, що може спричинити банкрутство підприємства.

Відповідно, оцінка рівня ризиків підприємства логічно зумовлює необхідність проведення профілактичних заходів та реалізації ефективного управління ризиками. Метою таких дій є мінімізація фінансових втрат у разі настання несприятливих подій, підвищення фінансової стабільності та забезпечення безперебійного функціонування господарюючого суб'єкта.

Рівень ризиків можна оцінити за формулою [35]:

$$РВР = ЙР \times РФВ, \quad (1.1)$$

де РВР – рівень відповідного ризику;

ЙР – ймовірність виникнення даного ризику;

РФВ – розмір можливих фінансових втрат за даним ризиком.

Якщо фактичний рівень ризику перебуває в межах допустимого, керівництво підприємства може обмежитися виконанням контрольної функції, спрямованої на запобігання зростанню ризиковості, і одразу перейти до завершального етапу процесу управління.

Проте, якщо реальний ризик перевищує встановлені допустимі межі, постає завдання пошуку оптимальних методів управління. Вибір таких методів значною мірою залежить від конкретного виду ризику, особливостей та ресурсних можливостей підприємства, загального стану економіки, рівня

розвитку інфраструктурних елементів фінансової системи, а також чинного законодавчого та нормативного середовища [48].

Система управління фінансовими ризиками промислових підприємств являє собою комплекс послідовних управлінських рішень, що забезпечують реалізацію всього процесу управління. Вона починається з визначення стратегічного напряму та формулювання глобальної мети стратегії протидії фінансовим ризикам, включає реалізацію управлінських функцій з аналізу макро- та мікросередовища, виявлення факторів впливу у різних сферах господарської діяльності підприємства. Така система охоплює керуючу й керовану підсистеми, а також комунікації між ними, забезпечуючи ефективну взаємодію та зворотний зв'язок у межах комплексно-поетапного механізму управління фінансовими ризиками [49].

Керуюча підсистема представлена суб'єктом управління – адміністративно-управлінським апаратом промислового підприємства, тобто посадовими особами, які мають повноваження приймати управлінські рішення та володіють необхідною кваліфікацією й компетенціями для ефективного управління специфікою функціонування підприємства. Ця підсистема реалізує процес управління фінансовими ризиками та здійснює вплив на керовану підсистему.

Керована підсистема, або об'єкт управління, включає фінансові ризики промислового підприємства. Зважаючи на природу їх виникнення та фактори, що їх спричиняють у різних сферах діяльності, ефективна протидія можливим негативним наслідкам потребує наявності потенціалу для адекватного реагування та прийняття зважених управлінських рішень. Складові цієї підсистеми забезпечують процес усунення або мінімізації фінансових ризиків шляхом впливу на фактори, що їх породжують, тим самим сприяючи формуванню фінансової безпеки підприємства.

Система управління фінансовими ризиками промислових підприємств спрямована на досягнення конкретного економічного ефекту, який проявляється у кількох ключових аспектах:

– мінімізація впливу або повне усунення факторів, що спричиняють фінансові ризики;

– зменшення відхилень фактичних показників діяльності від планових значень ключових фінансових показників;

– скорочення питомої ваги нереалізованих фінансових можливостей у загальній структурі фінансового потенціалу підприємства;

– підвищення рівня фінансової безпеки промислових підприємств;

– збільшення конкурентоспроможності підприємства на ринку;

– забезпечення умов для сталого розвитку та довгострокового функціонування підприємства [50].

Впроваджена та грамотно організована система управління фінансовими ризиками дозволяє стабілізувати найважливіші стратегічні та тактичні показники ефективності підприємства, оптимізувати розподіл ресурсів і капіталу з урахуванням оцінки ризиків, попереджати можливі збитки, готувати бізнес до дій у надзвичайних ситуаціях і, водночас, підвищувати репутацію підприємства як надійного партнера та учасника ринку.

Висновки до розділу 1

Отже, ризик – це багатогранна й складна категорія, яка має різні підходи до визначення як у вітчизняній, так і в іноземній науковій літературі. Особливу групу серед усіх ризиків складають фінансові ризики, адже вони безпосередньо впливають на стабільність діяльності підприємств і їхню здатність до розвитку. Зростання впливу фінансових ризиків обумовлює необхідність комплексного дослідження, ідентифікації та глибокого розуміння природи цих ризиків.

Фінансові ризики можна визначити за трьома основними характеристиками: можливість недоотримання доходу, ризик банкрутства та участь у фінансовому ринку. При цьому всі основні фінансові ризики виробничої сфери доцільно розділяти на зовнішні та внутрішні. Зовнішні ризики виникають під впливом факторів, які підприємство не може

контролювати, наприклад, економічна нестабільність, зміни в податковому та законодавчому полі, коливання валютних курсів. Внутрішні ризики пов’язані з особливостями внутрішньої фінансової політики підприємства, ефективністю управління витратами, доходами та фінансовими ресурсами.

У сучасних умовах найбільш ефективними способами зменшення та нейтралізації фінансових ризиків є їх мінімізація, страхування (як зовнішнє, так і внутрішнє) та диверсифікація. В умовах економічної кризи підприємствам слід приймати нетрадиційні й сміливі управлінські рішення, своєчасно виявляти всі можливі ризики та правильно оцінювати їхні потенційні наслідки. Це дозволяє ухвалювати ефективні рішення, спрямовані на запобігання фінансових втрат і мінімізацію негативного впливу ризиків.

Процес управління фінансовими ризиками – це цілеспрямована діяльність підприємства, спрямована на обмеження або мінімізацію ризиків під час проведення фінансових операцій. Він включає кілька основних етапів: ідентифікацію фінансових ризиків, оцінку їхнього рівня, вибір оптимальних стратегій та інструментів управління ризиками, а також постійний моніторинг і контроль їхнього впливу на фінансову стабільність підприємства. Такий підхід дозволяє забезпечити надійність фінансової діяльності, захист капіталу та підтримку конкурентоспроможності підприємства на ринку.

2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «МОТОР СІЧ»

2.1 Загальна характеристика АТ «Мотор Січ»

Історія підприємства розпочалася у 1907 році. До грудня 1915 року завод виготовляв сільськогосподарські машини та знаряддя праці. Обробляли та відливали різні види виробів із чавуну та міді.

У грудні 1915 року завод викупила фірма «Дюфлон, Константинович і Ко» (ДЕКА), яка змінила профіль його виробничої діяльності. Компанія освоїла виробництво авіаційних двигунів. Перший шестициліндровий двигун водяного охолодження ДЕКА М-100 був виготовлений у жовтні 1916 року. У 1916 році завод освоїв виробництво авіаційних двигунів і з того часу випускав широку гаму поршневих двигунів – М-6, М-11, М-22, М-85, М-86, М-87, М-88, АШ-82ФН, АШ-62ІР і АІ-26В – розроблених як власними конструкторами, так і конструкторами інших конструкторських бюро.

У 1953 році підприємство розпочало виробництво реактивних двигунів РД-45 і РД-500. Це був початок нової ери газотурбінних двигунів.

Історія підприємства – це поетапне освоєння в серійному виробництві нових двигунів, кожен з яких став подією в розвитку вітчизняного авіадвигунобудування. Це газотурбінні двигуни АІ-20, АІ-24, АІ-25, АІ-25ТЛ, АІ-9, ТВ3-117, Д-36, Д-136, Д-18Т, ТВ3-117ВМА-СБМ1, АІ9-3Б, Д-36 серії 4А, Д-436 Т1/ТП, ВК-2500 для літаків Іл-18, Іл-38, Бе-12, Ан-8, Ан-10, Ан-12, Ан-32, Ан-24, Ан-24, Ан-26, Ан-30, Як-40, Л-39, К-8J, Як-42, Ан-72, Ан-74, Ан-124 «Руслан», Ан-225 «Мрія», Ан-140, Ан-74ТК-300, Ту-334, Бе-200, а також для літаків Ка-27, Ка-28, Ка-29, Ка-31, Ка-32, Ка-50, Ка-50-2, Ка-52, Мі-8МТ, Мі-14, Мі-17, Мі-171, Мі-172, Мі-24, Мі-25, Мі-26, Мі-28, Мі-35, вертольотів.

З 1995 року підприємство було перетворено в Акціонерне товариство «МОТОР СІЧ».

Сьогодні підприємство займається серійним виробництвом авіаційних двигунів АІ-322, Д-436-148, АІ-450-МС, ТВ3-117ВМА-СБМ1В для літаків Ан-148, Ан-158, вертольотів Мі-24, Мі-25, Мі-17, Мі-171. Інтенсивна підготовка до серійного виробництва двигуна МС-500 для різних літальних апаратів.

Станом на 31 грудня 2023 р. чисельність персоналу підприємства становила 14525 осіб.

Для здійснення господарської діяльності кожне підприємство мусить мати певне майно, котре належить йому на правах власності чи володіння. З метою ефективного управління господарською діяльністю важливо знати, яким майном володіє підприємство, за рахунок яких джерел воно створене і як використовується. Для того, щоб мати уяву про загальний стан майна підприємства, необхідно проаналізувати актив балансу (табл. 2.1).

Аналіз даних табл. 2.1 свідчить про незначні зміни темпів зростання та зниження майна підприємства за період, що аналізується. Зокрема, темп зростання активів підприємства у 2023 р. порівняно з 2022 р. – 104,36%, у 2024 р. порівняно з 2023 р. темп падіння становить 2,82%. Це свідчить про наявність негативних тенденцій у діяльності підприємства АТ «Мотор Січ», що може спричинити зміни його платоспроможності.

Зниження темпів приросту оборотних активів підприємства над темпом приросту необоротних активів свідчить про зменшення частки оборотних активів у майні (зниження оборотних активів становило у 2024 р. порівняно з 2023 р. – 93,66%; зростання необоротних активів становило відповідно – 109,18%). Така динаміка забезпечує збільшення ризику компенсації авансованого капіталу та зменшення його віддачі за рахунок уповільнення оборотності коштів. Необоротні активи підприємства представлені насамперед основними засобами, вартість яких зменшилась на 7,15% і 7,08% відповідно по роках. Темп зниження основних засобів перевищив темп зниження необоротних активів у 2023 р., тому можна стверджувати про певне зменшення частки основного капіталу у майні підприємства.

Таблиця 2.1 – Аналіз складу та динаміки майна АТ «Мотор Січ» за 2022 – 2024 рр., тис. грн.

Показники	2022	2023	2024	Відношення,%	
				2023 р. до 2022 р.	2024 р. до 2023 р.
1. Необоротні активи					
Нематеріальні активи	2698	146293	275348	5422,28	188,22
Незавершені капітальні інвестиції	759865	749454	794590	98,63	106,02
Основні засоби	6357011	5902454	5484572	92,85	92,92
Інвестиційна нерухомість	17455	8648	527	49,54	6,09
Довгострокові фінансові інвестиції	65102	53686	37741	82,46	70,30
Інші фінансові інвестиції	11293	6530	122	57,82	1,87
Відстрочені податкові активи	32658	77033	305192	235,88	396,18
Інші необоротні активи	57764	44843	32978	77,63	73,54
Усього за розділом 1	7303846	6988941	7630542	95,69	109,18
2. Оборотні активи					
Виробничі запаси	5692090	5977414	6418579	105,01	107,38
Незавершене виробництво	10448907	10845303	9204901	103,79	84,87
Готова продукція	536749	826440	1230068	153,97	148,84
Товари	11575	9343	9126	80,72	97,68
Поточні біологічні активи	2	1	4	50,00	400
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1368583	1590590	1439009	116,22	90,47
Дебіторська заборгованість за розрахунками	1245776	1184015	820713	95,04	69,32
Інша поточна дебіторська заборгованість	222899	610355	172058	273,83	28,19
Поточні фінансові інвестиції	10195	10701	6647	104,96	62,12
Гроші та їх еквіваленти	1278957	1355671	1555566	105,99	114,75
Інші оборотні активи	1285620	1287586	1213278	100,15	94,23
Усього за розділом 2	22101354	23697418	22194068	107,22	93,66
3. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	4480	4480	2272	100,00	50,71
Разом активи	29409680	30690839	29826882	104,36	97,18

На рис. 2.1 зображено динаміку необоротних та оборотних активів підприємства.

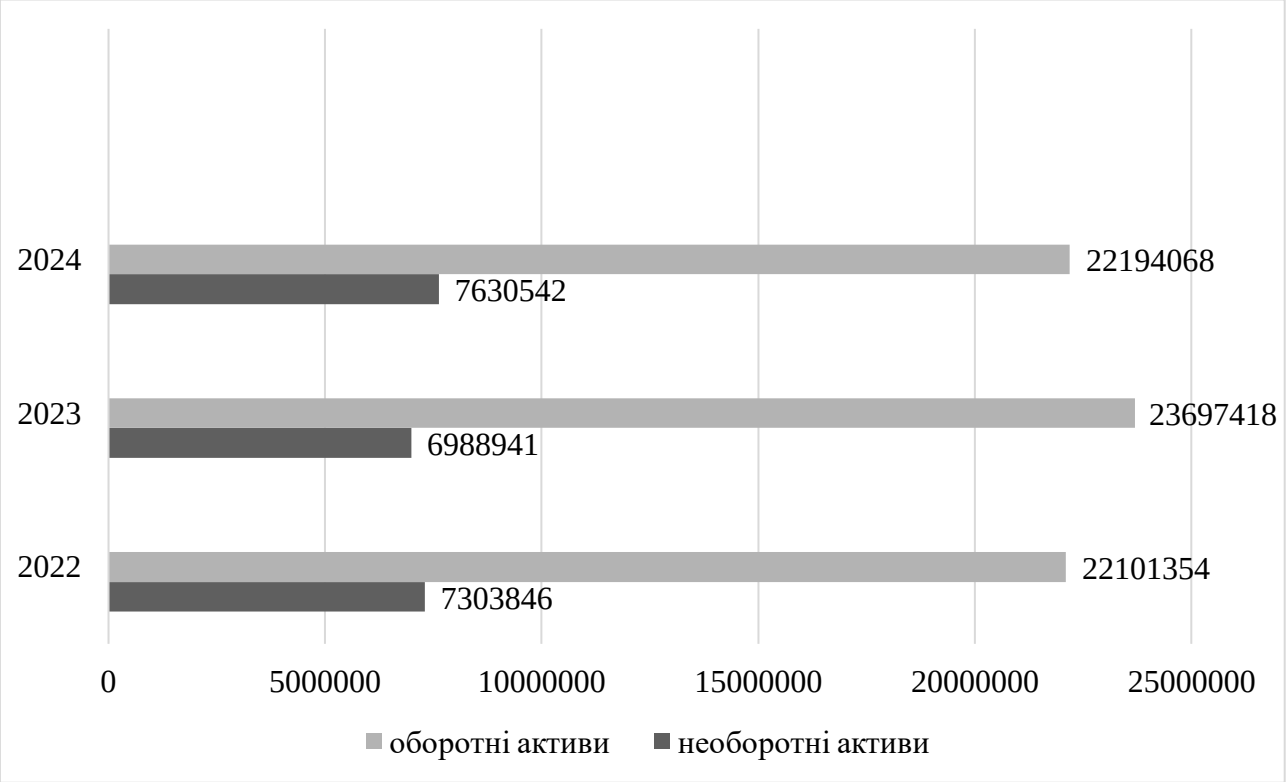

Рисунок 2.1 – Динаміка активів підприємства АТ «Мотор Січ», тис. грн.

Рис. 2.1 ілюструє стрибкоподібну тенденцію зміни вартості оборотних активів з 22101354 тис. грн. у 2022 р. до 23697418 тис. грн. у 2023 р. та до 22194068 тис. грн. у 2024 р. та тенденцію поступового збільшення вартості необоротних активів підприємства з 7303846 тис. грн. у 2022 р. до 6988941 тис. грн. у 2023 р. та до 7630542 тис. грн. у 2024 р.

За системою структурних показників здійснимо аналіз структури майна підприємства (табл. 2.2). Аналіз даних табл. 2.2 показав, що частка необоротних активів у майні підприємства має тенденцію до повільного збільшення – з 24,85% у 2022 р. до 25,51% у 2024 р. Відповідно дещо зменшилась частка оборотних активів – з 75,15% у 2022 р. до 74,41% у 2024 р., що не можна вважати негативною тенденцією, оскільки зміни незначні. Частка основних засобів у майні підприємства у 2023 р. становить 19,23%, що на 2,39

відсоткових пунктів менше ніж у 2022 р. У 2024 р. цей показник становить 18,39%, що на 0,84 відсоткових пункта менше, ніж у 2023 р., що є негативною тенденцією.

Таблиця 2.2 – Показники структури майна АТ «Мотор Січ» за 2022 – 2024 рр., %

Показники	2022	2023	2024	Відхилення (+,-), пунктів	
				2023 р. від 2022 р.	2024 р. від 2023 р.
Частка:					
необоротних активів у майні	24,85	22,79	25,59	-2,06	+2,80
оборотних активів у майні	75,15	77,21	74,41	+2,06	-2,80
основних засобів у майні	21,62	19,23	18,39	-2,39	-0,84
основних засобів у необоротних активах	87,04	84,45	71,88	-2,59	-12,57
оборотних виробничих фондів в оборотних активах	73,03	70,99	70,39	-2,04	-0,60
фондів обігу в оборотних активах	26,97	29,01	29,61	+2,04	+0,60
готової продукції та товарів у майні	1,87	2,72	4,15	+0,85	+1,43
готової продукції та товарів в оборотних активах	2,48	3,53	5,58	+1,05	+2,05
дебіторської заборгованості в майні	9,65	11,03	8,57	+1,38	-2,46
поточної дебіторської заборгованості в оборотних активах	12,84	14,28	11,52	+1,44	-2,76
грошових коштів і поточних фінансових інвестицій у майні	4,38	4,45	5,24	+0,07	+0,79
грошових коштів і поточних фінансових інвестицій в оборотних активах	5,83	5,77	7,04	-0,06	+1,27

Частка основних засобів у необоротних активах підприємства є досить високою і становить 71,88% у 2024 р., що на 12,57 відсоткових пункта менше

ніж у 2023 р. Загалом, цей показник за період, що досліджується, суттєво знизився, що є негат ивною тенденцією.

До негативних тенденцій можна віднести зменшення частки оборотних виробничих фондів в оборотних активах з 73,03% у 2022 р. до 70,39% у 2024 р.

До позитивних тенденцій можна віднести незначну частку фондів обігу в оборотних активах підприємства (26,97% у 2022 р.; 29,01% у 2023 р.; 29,61% у 2024 р.), проте, цей показник поступово збільшується.

До позитивних тенденцій можна віднести незначну частку поточної дебіторської заборгованості у майні, яка поступово зменшується – 9,65% у 2022 р.; 11,03% у 2023 р.; 8,57% у 2024 р.

До негативних тенденцій можна віднести незначну частку грошових коштів і поточних фінансових інвестицій як високоліквідних активів у майні і в оборотних активах підприємства, яка поступово збільшується (з 4,38% у 2022 р. до 5,24% у 2024 р. та з 5,83% у 2022 р. до 7,04% у 2024 р. відповідно).

На рис. 2.2 наочно зображено зміни у структурі активів підприємства.

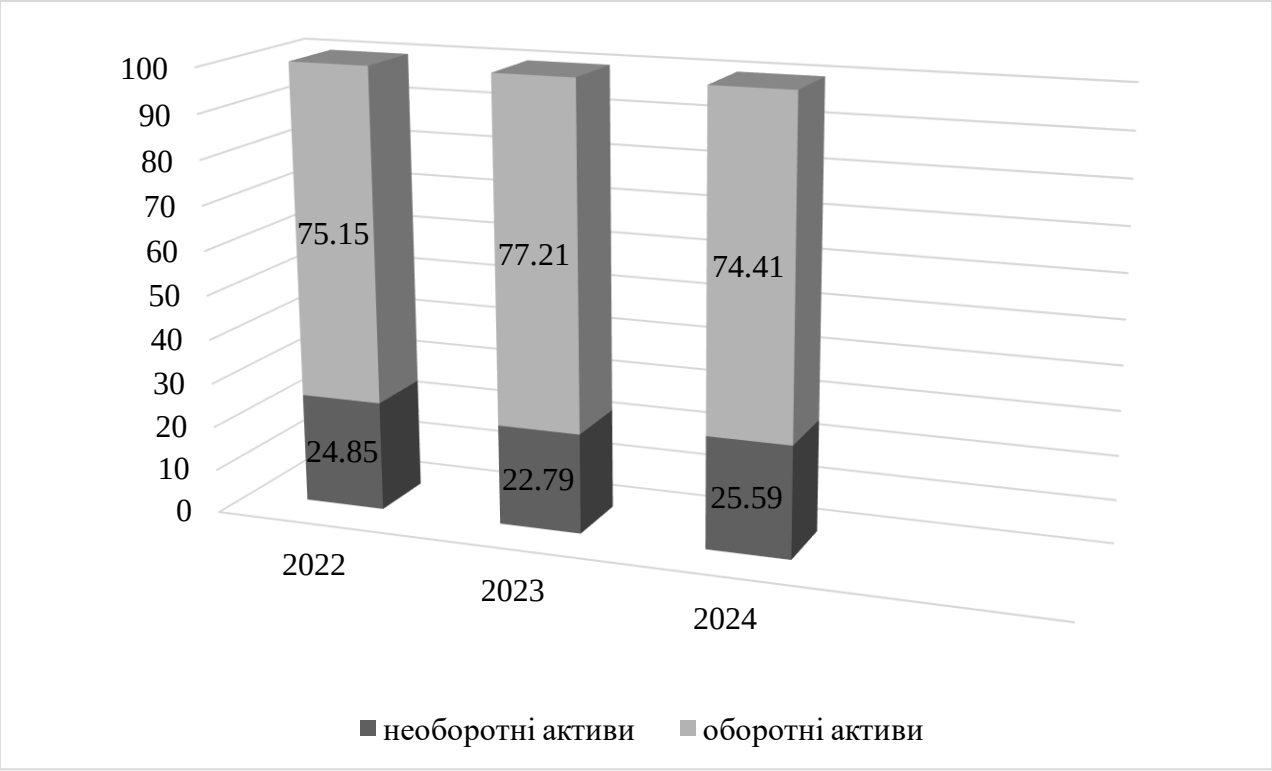

Рисунок 2.2 – Структура майна підприємства АТ «Мотор Січ», %

З урахуванням поділу видів майна за класифікаційними ознаками, нами проведено аналіз складу, структури та динаміки активів балансу АТ «Мотор Січ» (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Аналіз складу, структури та динаміки активів АТ «Мотор Січ» за 2022-2024 рр.

Види майна	2022		2023		2024	
	сума, тис. грн.	у % до підсумку	сума, тис. грн.	у % до підсумку	сума, тис. грн.	у % до підсумку
За характером участі в господарському процесі та швидкістю обороту						
Необоротні	7308326	24,85	6993421	22,79	7632814	25,59
Оборотні	22101354	75,15	23697418	77,21	22194068	74,41
Всього	29409680	100,0	30690839	100,0	29826882	100,0
За формою функціонування						
Матеріальні	23806199	80,95	24310409	79,21	23141836	77,59
Нематеріальні	2698	0,01	146293	0,48	275348	0,92
Фінансові	5600783	19,04	6234137	20,31	6409698	21,49
Всього	29409680	100,0	30690839	100,0	29826882	100,0
За чутливістю до інфляційних процесів						
Монетарні	6363346	21,64	7129884	23,23	7479636	25,08
Немонетарні	23046334	78,36	23560955	76,77	22347246	74,92
Всього	29409680	100,0	30690839	100,0	29826882	100,0
За рівнем ліквідності						
Високоліквідні	1289152	4,38	1366372	4,45	1562213	5,24
Середньоліквідні	4127359	14,03	4677025	15,24	3769181	12,63
Низьколіквідні	16689323	56,75	17658501	57,54	16862674	56,54
Важколіквідні	7303846	24,84	6988941	22,77	7632814	25,59
Всього	29409680	100,0	30690839	100,0	29826882	100,0
За джерелами формування						
Чисті активи	20281107	68,96	20654458	67,30	19246266	64,53
Валові активи	29409680	100,0	30690839	100,0	29826882	100,0

За результатами аналізу складу, структури та динаміки активів балансу підприємства можна сформулювати такі висновки:

– у структурі майна за характером участі в господарському процесі та швидкістю обороту переважають оборотні активи (74,41% у 2024 р.), що пояснюється більшим темпом їх зростання порівняно з необоротними активами;

– за формою функціонування матеріальні активи зросли на 504210 тис. грн. у 2023 р. порівняно з 2022 р. і зменшились на 1168573 тис. грн. у 2024 р.

порівняно з 2023 р. Частка фінансових активів у 2023 р. становила 20,31% проти 19,04% у 2022 р. Відповідно частка матеріальних активів зменшилась з 80,95% у 2022 р. до 77,59% у 2024 р.;

– за чутливістю до інфляційних процесів монетарні активи становили 7479636 тис. грн. у 2024 р., відповідно немонетарні активи – 22347246 тис. грн. Підсумком досліджуваної динаміки стало збільшення частки монетарних активів з 21,64% у 2022 р. до 23,23% у 2023 р. та до 25,08% у 2024 р. Відповідно відбулось зменшення частки немонетарних активів з 78,36% у 2022 р. до 76,77% у 2023 р. та 74,92% у 2024 р.;

– у структурі активів за ознакою рівня ліквідності у 2024 р. найбільшу питому вагу займають низьколіквідні активи – 56,54%, найменшу – високоліквідні – 5,24%. Отже, динаміка структури активів за рівнем ліквідності характеризується негативними змінами.

Оцінюючи фінансовий стан підприємства, крім аналізу структури та змін у майні, важливо також дослідити фінансові ресурси, тобто капітал, інвестований у його активи. (табл. 2.4).

Дані табл. 2.4 свідчать про стрибкоподібну тенденцію зміни фінансових ресурсів підприємства за досліджуваний період. Загальна сума фінансових ресурсів у 2022 р. становила 29409680 тис. грн., у 2023 р. – 30690839 тис. грн, що на 4,36% більше, ніж у 2022 р., у 2024 р. – 29826882 тис. грн, що на 2,82% менше ніж у 2023 р.

У 2023 р. порівняно з попереднім роком відбулось незначне збільшення власного капіталу підприємства – на 1,84%, проте у 2024 р. порівняно з 2023 р. відбулось зменшення показника – на 6,82%, що можна вважати негативною тенденцією.

Відбулось зростання довгострокових зобов’язань, за рахунок зростання суми інших довгострокових зобов’язань зобов’язань, з 3814078 тис. грн. у 2022 р. до 4483914 тис. грн. у 2024 р. та збільшення поточних зобов’язань у 2023 р. на 12,04% порівняно з 2022 р., та на 2,39% у 2024 р. порівняно з 2023 р.

Таблиця 2.4 – Аналіз складу та динаміки фінансових ресурсів АТ «Мотор Січ» за 2022 – 2024 рр., тис. грн.

Показники	2022	2023	2024	Відношення,%	
				2023 р. до 2022 р.	2024 р. до 2023 р.
1. Власний капітал					
Зареєстрований (пайовий) капітал	280529	280529	280529	100,00	100,00
Додатковий капітал	1757963	1857492	1831229	105,66	98,59
Емісійний дохід	408077	408077	408077	100,00	100,00
Накопичені курсові різниці	9222	10569	9415	114,61	89,08
Резервний капітал	70145	70145	70145	100,00	100,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	18172470	18446292	17064364	101,51	92,51
Усього за розділом 1	20281107	20654458	19246266	101,84	93,18
2.Довгостроковізобов'язання і забезпечення					
Пенсійні зобов'язання	275825	199871	210488	72,46	105,31
Довгострокові кредити банків	79315	-	-	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	2537250	3139218	3613300	123,73	115,10
Довгострокові забезпечення	205818	142264	119910	69,12	84,29
Цільове фінансування	715870	600793	540217	83,92	89,92
Усього за розділом 2	3814078	4082146	4483914	107,03	109,84
3.Поточні зобов'язання і забезпечення					
Короткост. кредити банків	86480	18285	-	21,14	-
Векселі видані	-	-	-	-	-
Поточна кред забор-сть за:					
довгостроковими зобов'язаннями	152522	112116	6630	73,51	5,91
товари, роботи, послуги	1858195	2549170	2404766	137,19	94,34
розрахунками з бюджетом	190146	194653	77950	102,37	40,05
розрахунками зі страхування	39528	31606	35859	79,96	113,46
розрахунками з оплати праці	124116	109041	119165	87,85	109,28
одержаними авансами	2638033	2690355	3221085	101,98	119,73
розрахунки з учасниками	26505	26504	26503	99,99	99,99
Поточні забезпечення	114298	107772	86463	94,29	80,23
Інші поточні зобов'язання	84672	114733	118281	135,50	103,09
Усього за розділом 3	5314495	5954235	6096702	112,04	102,39
Разом пасиви	29409680	30690839	29826882	104,36	97,18

Відбулось значне зростання поточної кредиторської заборгованості за

розрахунками з товари, роботи, послуги – на 37,19% у 2023 р. порівняно з 2022 р., за розрахунки бюджетом – на 53,41%, але у 2024 р. порівняно з 2023 р. відбулось зменшення цих показників на 5,66% та на 59,95% відповідно. Поточні забезпечення зменшились на 5,71% у 2023 р. порівняно з 2022 р.

В умовах ринкової економіки фінансові ресурси відіграють надзвичайно важливу роль, адже саме вони можуть найшвидше перетворюватися на будь-який інший вид ресурсів [51].

На рис. 2.3 зображено динаміку фінансових ресурсів підприємства АТ «Мотор Січ». За наведеними даними спостерігається така тенденція: зменшення показників власного капіталу – з 20281107 тис. грн. у 2022 р. до 19246266 тис. грн. у 2024 р. Водночас відбувається збільшення суми довгострокових зобов'язань підприємства – з 3814078 тис. грн. у 2022 р. до 4483914 тис. грн. у 2024 р. Величина поточних зобов'язань підприємства – зросла з 5314495 тис. грн. у 2022 р. до 5954235 тис. грн. у 2023 р. та до 6096702 тис. грн. у 2024 р.

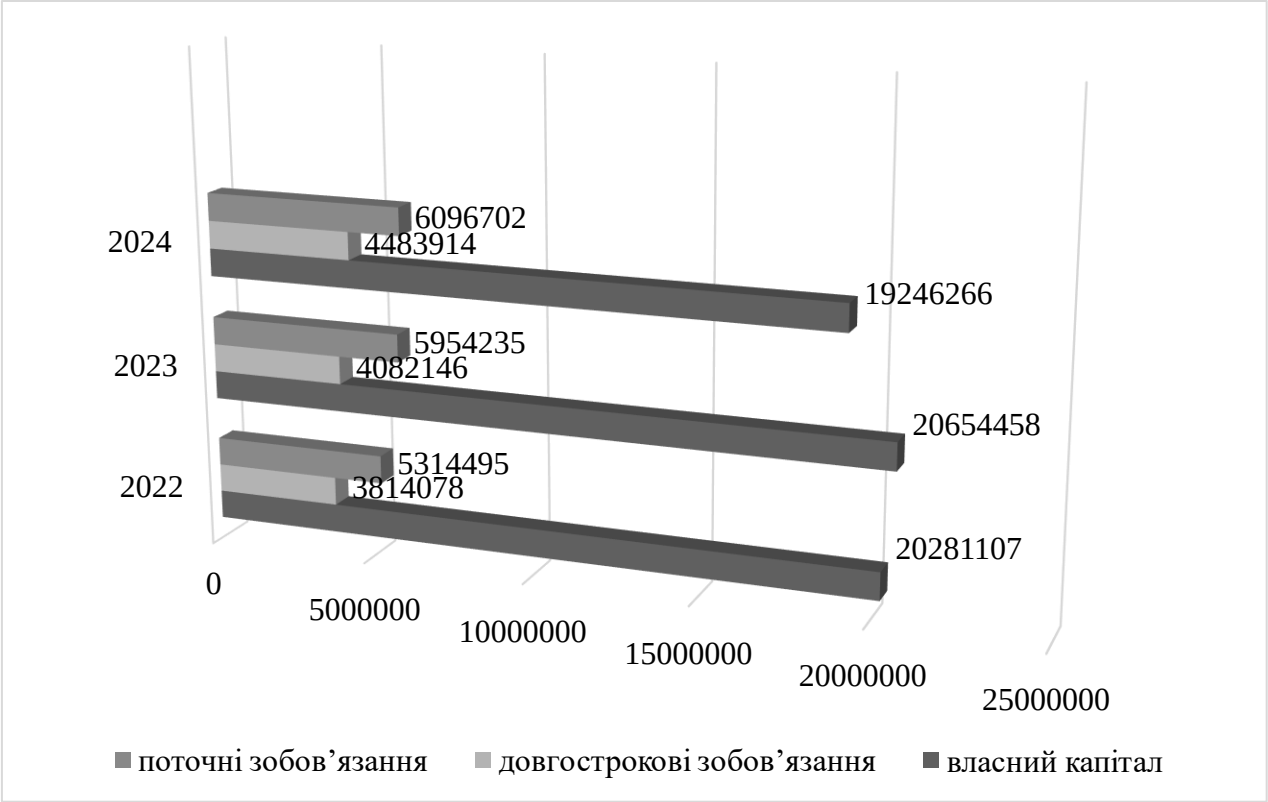

Рисунок 2.3 – Динаміка фінансових ресурсів АТ «Мотор Січ», тис. грн.

Вертикальний аналіз фінансових ресурсів – це аналіз структури балансу підприємства, який дозволяє визначити, яку частку в загальній сумі пасивів займають власний капітал, довгострокові й поточні зобов'язання та забезпечення. Основна мета такого аналізу – з'ясувати, з яких джерел формуються ресурси підприємства та як змінюється їх структура, щоб отримати загальне уявлення про фінансовий стан підприємства [52].

За системою структурних показників, проведемо аналіз структури джерел формування капіталу підприємства (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Показники структури джерел формування капіталу АТ «Мотор Січ» за 2022-2024 рр., %

Показники	2022	2023	2024	Відхилення, (+.-)	
				2023 р. від 2022 р.	2024 р. від 2023 р.
Частка:					
власного капіталу в джерелах формування капіталу	68,96	67,30	64,53	-1,66	-2,77
зобов'язань у джерелах формування капіталу	31,04	32,70	35,47	+1,66	+2,77
довгострокових зобов'язань у зобов'язаннях	41,78	40,67	42,38	-1,11	+1,71
поточних зобов'язань у зобов'язаннях	58,22	59,33	57,62	+1,11	-1,71
кредиторської заборгованості у джерелах формування капіталу	17,10	18,63	19,75	+1,53	+1,12
кредиторської заборгованості у зобов'язаннях	55,09	56,93	55,62	+1,84	-1,31
кредиторської заборгованості у поточних зобов'язаннях	94,63	95,96	96,53	+1,33	+0,57

Аналіз даних, наведених у табл. 2.5 свідчить про наявність негативних тенденцій у майновому стані досліджуваного підприємства. Так, частка власного капіталу у джерелах формування капіталу становить 64,53% у 2024 р., що на 2,77% менше попереднього року, відповідно, частка позикового капіталу

зросла до 35,47% у 2024 р., незначне підвищення частки довгострокових зобов'язань у зобов'язаннях до 42,38%, вагома частка поточних зобов'язань у зобов'язаннях – 57,62% у 2024 р., значна частка кредиторської заборгованості у поточних зобов'язаннях – 96,53%. Зважаючи на таку динаміку, можна стверджувати про високу залежність підприємства від позикових коштів.

На рис. 2.4 зображено структуру фінансових ресурсів підприємства за основними складовими.

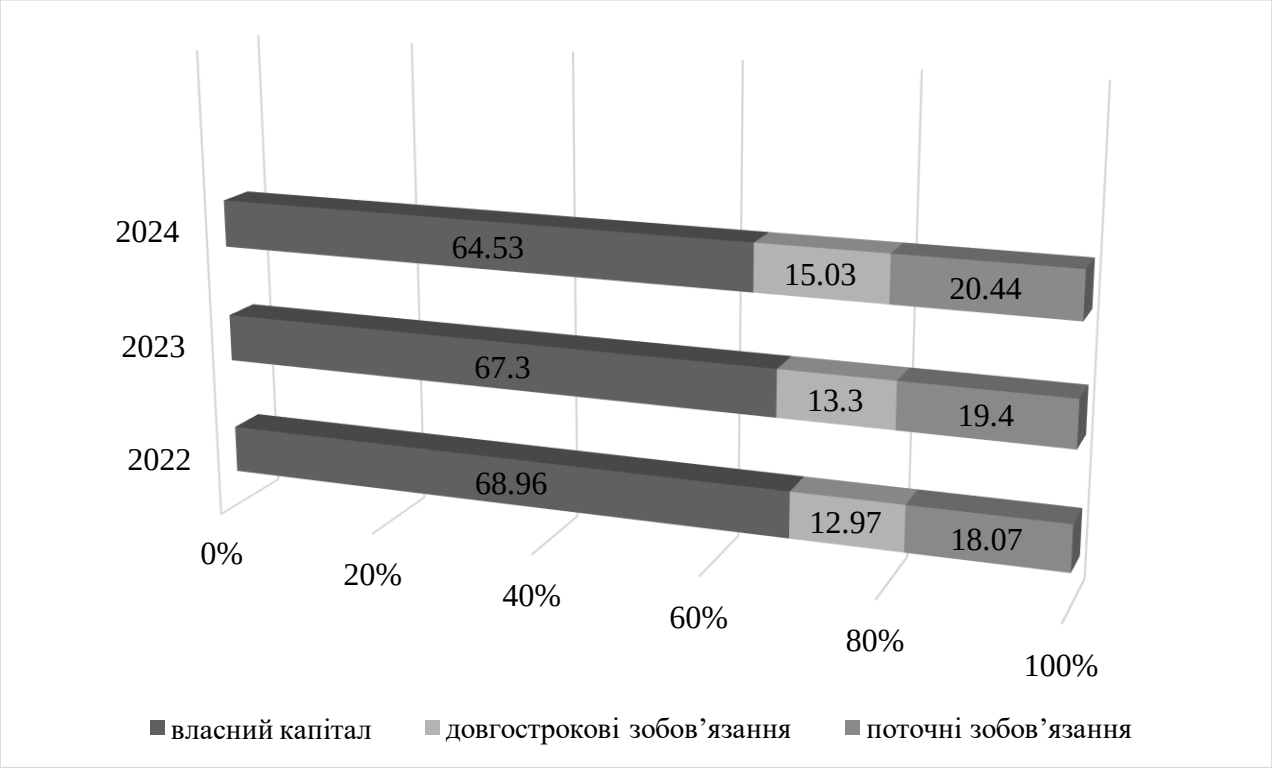

Рисунок 2.4 – Структура фінансових ресурсів АТ «Мотор Січ», %

Результати горизонтального та вертикального аналізу джерел формування капіталу підприємства свідчать про наявність негативних та позитивних тенденцій у майновому стані підприємства. У структурі фінансових ресурсів питома вага власного капіталу займає високу частку, яка поступово знижується: 68,96% у 2022 р.; 67,30% у 2023 р.; 64,53% у 2024 р. Питома вага поточних зобов'язань підприємства – 18,07% у 2022 р.; 19,40% у 2023 р.; 20,44% у 2024 р. Питома вага довгострокових зобов'язань у 2022 р. – 12,97%; у 2023 р. – 13,30%; 15,03% у 2024 р. За 2022-2024 рр. у структурі фінансових ресурсів підприємства

дещо змінилось співвідношення довгострокових та поточних зобов'язань на користь поточних зобов'язань. Збільшення частки заборгованості підприємства свідчить про зменшення фінансової стійкості підприємства та про погіршення стану розрахунків з кредиторами.

Аналізуючи структуру джерел формування капіталу, необхідно враховувати особливості кожної їх складової. Аналіз складу, структури та динаміки пасивів балансу підприємства за видами джерел формування капіталу наведено у табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Аналіз складу, структури та динаміки пасивів балансу АТ «Мотор Січ» за 2022-2024 рр.

Види джерел формування капіталу	2022		2023		2024	
	сума, тис. грн.	у % до підсумку	сума, тис. грн.	у % до підсумку	сума, тис. грн.	у % до підсумку
За характером формування (власністю)						
Власний капітал	20281107	68,96	20654458	67,30	19246266	64,53
Позиковий капітал	9128573	31,04	10036381	32,70	10580616	35,47
Всього	29409680	100,0	30690839	100,0	29826882	100,0
За рівнем відповідальності власного капіталу						
Статутний і пайовий	280529	1,38	280529	1,36	280529	1,46
Додатковий	20000578	98,62	20373929	98,64	18965737	98,54
Всього	20281107	100,0	20654458	100,0	19246266	100,0
За тривалістю використання						
Постійний	24095185	81,93	24736604	80,60	23730180	79,56
Змінний	5314495	18,07	5954235	19,40	6096702	20,44
Всього	29409680	100,0	30690839	100,0	29826882	100,0
За періодом погашення зобов'язань						
Поточні	5314495	58,22	5954235	59,33	6096702	57,62
Довгострокові	3814078	41,78	4082146	40,67	4483914	42,38
Всього	9128573	100,0	10036381	100,0	10580616	100,0
За терміновістю сплати зобов'язань						
Найбільш термінові	5075493	55,60	5823834	58,03	6090072	57,56
Короткострокові	239002	2,62	130401	1,30	6630	0,06
Довгострокові	3814078	41,78	4082146	40,67	4483914	42,38
Всього	9128573	100,0	10036381	100,0	10580616	100,0

За результатами аналізу складу, структури та динаміки пасивів балансу АТ «Мотор Січ» за 2022-2024 рр. можна сформулювати такі висновки:

– у структурі пасивів за характером формування (власністю) частка власного капіталу у 2024 р. зменшилась до 64,53%, порівняно з 2022 р. – 68,96%. Частка позикового капіталу відповідно збільшилась з 31,04% у 2022 р. до 35,47% у 2024 р.;

– за рівнем відповідальності власного капіталу частка статутного і пайового капіталу дещо зросла – 1,38% у 2022 р. до 1,46% у 2024 р.;

– за тривалістю використання постійний капітал зменшився з 24095185 тис. грн. у 2022 р. до 23730180 тис. грн. у 2024 р. У структурі частка постійного капіталу також знизилась з 81,93% у 2022 р. до 79,56% у 2024 р., частка змінного капіталу відповідно збільшилась з 18,07% до 20,44%;

– за періодом погашення поточні зобов'язання збільшились з 5314495 тис. грн. у 2022 р. до 6096702 тис. грн. у 2024 р. Проте, частка поточних зобов'язань у зобов'язаннях дещо зменшилась з 58,22% у 2022 р. до 57,62% у 2024 р., частка довгострокових зобов'язань відповідно збільшилась;

– у структурі зобов'язань, за ознакою терміновості сплати, частка найбільш термінових зобов'язань дещо зросла з 55,60% у 2022 р. до 58,03% у 2023 р. і зменшилась до 57,56% у 2024 р. Частка довгострокових зобов'язань зменшилась з 41,78% до 40,67% відповідно у 2022 р. порівняно з 2023 р., але зросла до 42,38% у 2024 р. Зміни у структурі зобов'язань за терміновістю сплати пояснюються тим, що у 2024 р. порівняно з попередніми роками найбільш термінові зобов'язання збільшились до 6090072 тис. грн., которкострокові зобов'язання значно зменшились – з 239002 тис. грн. до 6630 тис. грн. В цілому, можна стверджувати, що на АТ «Мотор Січ» за період, що досліджувався, суттєвих структурних зрушень не відбулось.

Ігнорування зовнішніх чинників, що впливають на роботу підприємства, може спричинити фінансові проблеми та навіть призвести до його банкрутства. Проведення аналітичних досліджень стає складнішим за умов нестабільності ринку, змін у державному регулюванні та коливань у ділових відносинах [53].

Під час аналізу фінансових результатів роботи підприємства виявляються причини отриманих збитків, розробляються заходи для їх усунення, а також

оцінюється вплив різних факторів на розмір прибутку. З метою аналізу фінансового стану підприємства та оцінки ефективності діяльності підприємства необхідно зробити аналіз виробничо-господарської діяльності за основними техніко-економічними показниками (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Аналіз формування, структури та динаміки фінансових результатів діяльності АТ «Мотор Січ» за 2022 –2024 рр.

Показники	2022 р.		2023 р.		2024 р.		2024 р. у % до	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	2022 р.	2023 р.
Чистий дохід від реалізації продукції	10445306	х	8554789	х	9190995	х	87,99	107,44
Операційні витрати, у т.ч.:	11154269	100,0	8524785	100,0	8138509	100,0	72,96	95,47
- собівартість реалізованої продукції	6760335	60,61	5090429	59,71	5688775	69,90	84,15	111,75
- адміністративні витрати	1334782	11,97	1141244	13,40	1223978	15,04	91,70	107,25
- витрати на збут	491235	4,40	316687	3,71	203687	2,50	41,46	64,32
- інші операційні витрати	2567917	23,02	1976425	23,18	1022069	12,56	39,80	51,71
Валовий прибуток	3684971	х	3464360	х	3502220	х	95,04	101,09
У % до чистого доходу від реалізації продукції	х	35,28	х	40,50	х	38,10	х	х
Прибуток (збиток) від операційної діяльності	824964	х	1018288	х	1643482	х	199,22	161,40
Фінансові та інвестиційні доходи	3905	х	4147	х	5884	х	150,68	141,89
Фінансові та інвестиційні витрати	1204192	х	673891	х	1306019	х	108,46	193,80
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	-375323	х	348544	х	343347	х	х	98,51
Витрати з податку на прибуток	209660	х	94477	х	62064	х	29,60	65,69
Чистий прибуток (збиток)	-584983	х	254067	х	281283	х	х	110,71
У % до чистого доходу від реалізації продукції	х	х	х	2,97	х	3,06	х	х
У % до валового прибутку	х	х	х	7,33	х	8,03	х	х

За даними табл. 2.7, чистий дохід від реалізації продукції зменшився з

10445306 тис. грн. у 2022 р. до 8554789 тис. грн. у 2023 р. і зріс до 9190995 тис. грн. у 2024 р. Пропорційно відбулось зменшення операційних витрат з 11154269 тис. грн. у 2022 р., до 8524785 тис. грн. у 2023 р., до 8138509 тис. грн. у 2024 р. У структурі операційних витрат суттєвих зрушень не відбулось: найбільшу питому вагу займає собівартість реалізованої продукції – 69,90% у 2024 р. Темп зростання чистого доходу від реалізації продукції випереджає темп зниження операційних витрат, що є позитивною тенденцією. Частка валового прибутку в чистому доході дещо зросла з 35,28% у 2022 р. до 38,10% у 2024 р. Прибуток від операційної діяльності у 2023 р. на 21,04% менше прибутку у 2021 р., на 23,43% більше 2022 р. Чистий прибуток у 2024 р. більше 2022 р. на 99,22%. У 2024 р. підприємство мало чистий прибуток у розмірі 281283 тис. грн., що становить 3,06% від чистого доходу від реалізації продукції і 8,03% від валового прибутку проти 2,97% та 7,33% у порівняні з 2022 р. На рис. 2.5 зображено результати діяльності АТ «Мотор Січ» за основними показниками.

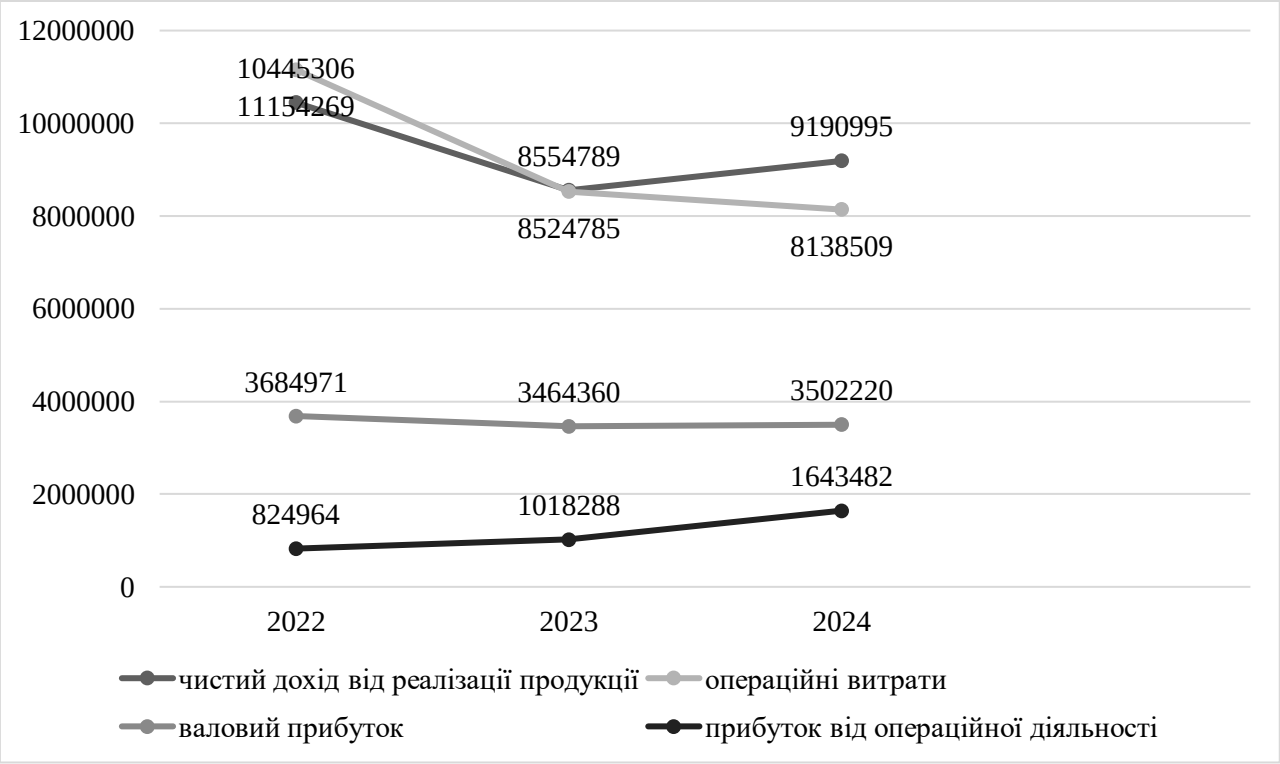

Рисунок 2.5 – Динаміка фінансових результатів діяльності АТ «Мотор Січ» за 2022 –2024 рр., тис. грн.

За допомогою способу ланцюгових підстановок визначимо вплив факторів (середньорічної вартості майна і ресурсовіддачі) на зміну чистого доходу від реалізації продукції. Вихідні дані наведено у табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Вихідна інформація для факторного аналізу чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) АТ «Мотор Січ»

Показники	Умовні позначення	Базовий рік 2022	Звітний рік 2024	Відхилення (+,-) 2024 р. від 2022 р.	
				абсолютне, тис. грн.	відносне, %
Середньорічна вартість майна, тис. грн.	М	29409680	29826882	+417202	+1,42
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	ЧД	10445306	9190995	-1254311	-12,01
Ресурсовіддача	РВ	0,355	0,308	-0,047	-13,24

Модель факторного аналізу чистого доходу від реалізації продукції:

$$ЧД = М \times РВ, \quad (2.1)$$

де ЧД – чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг, гр. од.;

М – середньорічна вартість майна, гр.од.;

РВ – ресурсовіддача, гр. од.

За даними табл. 2.8 розрахуємо умовне значення результативного показника, тис. грн.:

$$ЧД_{ум.} = М_1 \times РВ_0, \quad (2.2)$$

де ЧД ум. – умовне значення чистого доходу від реалізації продукції, тис. грн.;

$М_1$ – середньорічна вартість майна у звітному році, гр.од.;

$РВ_0$ – ресурсовіддача у базовому році, гр. од.

Таким чином отримуємо, ЧДум.= 29826882 × 0,355= 10588543,11 тис. грн.

Загальну зміну (+,-) чистого доходу від реалізації продукції визначимо за формулою:

$$\Delta ЧД = ЧД_1 - ЧД_0, \quad (2.3)$$

де ΔЧД – загальна зміна чистого доходу від реалізації продукції, тис. грн.;

$ЧД_1$ – чистий дохід від реалізації продукції у звітному році, тис. грн.;

$ЧД_0$ – чистий дохід від реалізації продукції у базовому році, тис. грн.;

Таким чином, ΔЧД = 9190995-10445306= - 1254311тис. грн.,

у тому числі за рахунок факторів:

1) середньорічної вартості майна (екстенсивний чинник):

$$\Delta ЧД_{м.} = ЧД_{ум.} - ЧД_0 \quad (2.4)$$

Таким чином, ΔЧДм. = 10588543,11 – 10445306 = +143237,11 тис. грн.;

2) ресурсовіддачі (інтенсивний фактор):

$$\Delta ЧД_{РВ} = ЧД_1 - ЧД_{ум.} \quad (2.5)$$

Таким чином, ΔЧДРВ = 9190995-10588543,11 = -1397548,11 тис. грн.

Перевірку розрахунку здійснемо за такою формулою:

$$\Delta ЧД = \Delta ЧД_м + \Delta ЧД_{РВ} \quad (2.6)$$

Отримуємо такий результат: ΔЧД= 143237,11+(-1397548,11) = -1254311.

У звітному 2024 р. порівняно з базовим 2022 р. чистий дохід від реалізації продукції зменшився на 1254311 тис. грн., або 12,01%. Ця зміна відбулась під

впливом таких факторів. У результаті зростання середньорічної вартості майна на 417202 тис. грн., що становить 1,42%, чистий дохід збільшився на 143237,11 тис. грн. Водночас за рахунок зниження ресурсовіддачі на 0,047 грн. (13,24%), чистий дохід зменшився на 1397548,11 тис. грн. Таким чином, головним фактором зменшення чистого доходу від реалізації продукції стало зниження ресурсовіддачі.

Однією з основних причин втрати платоспроможності підприємств є недостатній обсяг високоліквідних активів, передусім грошових коштів. Саме від наявності вільних фінансових ресурсів залежить здатність підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання перед контрагентами, працівниками та державними органами. Забезпечення стабільного фінансового стану господарюючого суб'єкта можливе лише за умови ефективного контролю за рухом грошових коштів, а також за рахунок удосконалення системи управління грошовими потоками. Грошові ресурси відіграють ключову роль у забезпеченні всіх напрямів діяльності підприємства — операційної, інвестиційної та фінансової. Кожна господарська операція, яку здійснює підприємство, супроводжується або надходженням, або витрачанням коштів, що робить управління ними критично важливим для досягнення фінансової стабільності та ефективності. Рух грошових коштів – це надходження і вибуття грошей та їхніх еквівалентів.

Грошові потоки підприємства характеризується сукупними доходами і витратами, що забезпечуються надходженнями і виплатами грошових коштів і відповідно позитивним та негативним їх рухом [54].

У кожному конкретному випадку грошовий потік відображає реальний обсяг надходжень і витрат грошових коштів, розподілених у просторі та часі.

Аналіз руху грошових коштів на підприємстві розпочинається з дослідження динаміки вхідних і вихідних грошових потоків, а також з оцінки величини чистого грошового потоку. Такий підхід дозволяє виявити ключові тенденції у розвитку фінансово-господарської діяльності підприємства, як загалом, так і за окремими напрямами.

У табл. 2.9 нами проведено розрахунок та аналіз динаміки абсолютних і відносних показників грошових потоків підприємства.

Таблиця 2.9 – Абсолютні та відносні показники грошових потоків АТ «Мотор Січ» за 2022-2024 рр.

Показники	2022	2023	2024	Відхилення (+,-) 2024 р. від	
				2022 р.	2023 р.
1	2	3	4	5	6
1.Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	-584983	254067	281283	+866266	+27216
2.Амортизація, тис. грн.	973902	855854	812287	-161615	-43567
3.Грошовий потік (Cash-Flow), тис. грн. (п.1+п.2)	388919	1109921	1093570	+704651	-16351
4.Довгострокові кредити банків, тис. грн: а) на початок року б) на кінець року	 158630 0	 0 0	 0 0	 -158630 0	 0 0
5.Короткострокові кредити банків, тис. грн: а) на початок року б) на кінець року	 136391 36569	 36569 0	 0 0	 -136391 -36569	 -36569 0
6. Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн: а) на початок року б) на кінець року	 1879464 806435	 806435 1904908	 1904908 1206223	 +25444 +399788	 +1098473 -698685
7.Ліквідний грошовий потік, тис. грн ((п.4б+п.5б-п.6б)-(п.4а+п.5а+п.6а))	814577	-1135042	-3111131	-3925708	-1976089
8.Чистий грошовий потік, тис. грн	-1265270	1075428	1751479	+3016749	+676051
9. Погашення кредитів і позик, тис. грн	202508	244582	186457	-16051	-58125
10.Приріст виробничих запасів, тис. грн	1942673	-12637	522372	-1420301	+535009
11.Сплачені дивіденди, тис. грн	0,00	2,00	2,00	+2,00	0,00
12.Коефіцієнт достатності чистого грошового потоку (п.8:(п.9+п.10+п.11))	х	4,64	2,47	х	-2,17
13.Поточні зобов'язання, тис. грн	5168816	6629176	6096702	+927886	-532474
14.Поточні фінансові інвестиції, тис. грн	8108	13294	6647	-1461	-6647
15.Заборгованість (нетто), тис. грн (п.13-п.6б-п.14)	4354273	4710974	4883832	+529559	+172858
16.Коефіцієнт достатності Cash-Flow (п.3:п.15)	0,09	0,24	0,22	+0,13	-0,02

Продовження таблиці 2.9

1	2	3	4	5	6
17.Кредиторська заборгованість, тис. грн	4914947	6401346	5885328	+970381	-516018
18.Коефіцієнт співвідношення Cash-Flow і кредиторської заборгованості (п.3:п.17)	0,08	0,17	0,19	+0,11	+0,02
19.Додатний грошовий потік, тис. грн	-1265270	1075428	1751479	+3016749	+676051
20. Від'ємний грошовий потік, тис. грн	278669	-1265270	1075428	+796759	+2340698
21.Коефіцієнт ліквідності грошового потоку ((п.19-(п.6б-п.6а)):п.20)	-14,18	1,29	2,28	+16,46	+0,99
22. Коефіцієнт ефективності грошового потоку (п.19:п.20)	-4,54	-0,85	1,63	+6,17	+2,48

За даними табл. 2.9 у 2024 р. порівняно з 2022 р. показник грошового потоку (Cash-Flow) збільшився на 704651 тис. грн, у тому числі за рахунок чистого прибутку – на 866266 тис. грн., за рахунок амортизації зменшився на 161615 тис. грн., порівняно з 2023 р. – зменшився на 16361 тис. грн., у тому числі за рахунок чистого прибутку зростання на 27216 тис. грн., за рахунок амортизації зменшився на 43567 тис. грн.

За динамікою станом на кінець 2022-2024 рр., довгострокові кредити банків зменшились на 158630 тис. грн. у 2024 р. порівняно з 2022 р., короткострокові кредити банків зменшились у 2024 р. порівняно з 2022 р. на 36569 тис. грн., а грошові кошти та їх еквіваленти збільшились відповідно на 399788 тис. грн. та зменшились на 698685 тис. грн.

У 2022 р. чистий грошовий потік має від'ємне значення у розмірі 1265270 тис. грн., тому коефіцієнт достатності чистого грошового потоку не визначався. У 2023 р. цей показник має значення 2,47, що свідчить про покриття позитивним чистим грошовим потоком 247% суми погашення кредитів і позик та приросту виробничих запасів. Коефіцієнт достатності Cash-Flow збільшився у 2024 р. порівняно з 2022 р. і зменшився порівняно з 2023 р., що пов'язано зі зменшенням Cash-Flow у 2024 р. Отже, підприємство у 2024 р. підвищило можливості розрахунків за своїми боргами за результатами діяльності.

2.2 Аналіз ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості АТ «Мотор Січ»

Фінансовий аналіз платоспроможності підприємства полягає у абсолютному і відносному порівнянні активів як платіжних засобів з фінансовими ресурсами (зобов'язаннями), за рахунок яких відбулося їх формування.

В залежності від ступеня ліквідності, тобто швидкості перетворення в грошові засоби, активи підприємства поділяються на такі групи [55]:

Перша група ($А_1$) – абсолютно ліквідні активи – грошові засоби підприємства і короткострокові фінансові вкладення (цінні папери);

Друга група ($А_2$) – швидко ліквідні активи – поточна дебіторська заборгованість;

Третя група ($А_3$) – повільно ліквідні активи – запаси і витрати, інші оборотні активи;

Четверта група ($А_4$) – умовні ліквідні активи – необоротні активи.

Для оцінки платоспроможності фінансові ресурси підприємства групуються таким чином:

Перша група ($З_1$) – поточні зобов'язання (найбільш строкові зобов'язання), які слід погасити протягом поточного місяця (кредиторська заборгованість і суми кредитів банків, терміни повернення яких наступили);

Друга група ($З_2$) – короткострокові зобов'язання з терміном погашення до одного року (суми кредитів банків, поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями, забезпечень наступних витрат і платежів та векселів виданих, терміни повернення яких настануть у майбутньому, протягом року);

Третя група ($З_3$) – довгострокові зобов'язання з терміном погашення більше одного року (довгострокові кредити банків і позики);

Четверта група ($З_4$) – постійні зобов'язання, що формуються фінансовими ресурсами з елементів власного капіталу.

Підприємство вважається платоспроможним, якщо при порівнянні абсолютних величин його активів і фінансових ресурсів виконуються такі умови:

$$А_1 \geq З_1;\ А_2 \geq З_2;\ А_3 \geq З_3;\ А_4 \leq З_4 \qquad (2.7)$$

Якщо на підприємстві виконуються перші три умови, тобто поточні активи перевищують зовнішні зобов'язання підприємства, то обов'язково виконується й остання умова, оскільки це свідчить про наявність у підприємства власних оборотних активів, які забезпечують його фінансову стійкість. Невиконання однієї з перших трьох умов указує на те, що фактична платоспроможність відрізняється від нормативної.

Розрахунок оцінки платоспроможності підприємства АТ «Мотор Січ» шляхом порівняння його активів і пасивів наведемо в табл. 2.10.

Таблиця 2.10 – Аналіз ліквідності балансу АТ «Мотор Січ» за 2022-2024 рр., тис. грн.

Активи	2022	2023	2024	Пасиви	2022	2023	2024	Платіжний надлишок (+), нестача (-)		
								2022	2023	2024
А1	2579255	2658438	1555566	З1	5029045	5713445	6090072	-2449790	-3055007	-4534506
А2	2837258	3384960	3775828	З2	285450	240790	6630	+2551808	+3144170	+3769198
А3	16689321	17658500	16862674	З3	3814078	4082146	4483914	+12875243	+13576354	+12378760
А4	7303846	6988941	7632814	З4	20281107	20654458	10580616	-12977261	-13665517	-2947802
Баланс	29409680	30690839	29826882	Баланс	29409680	30690839	29826882	0,00	0,00	0,00

Аналізуючи дані табл. 2.11, бачимо, що баланс АТ «Мотор Січ» не можна вважати абсолютно ліквідним, оскільки за період, що аналізується, перше співвідношення груп активів і пасивів не відповідає умовам ліквідності. Дослідження співвідношень активів і зобов'язань свідчить про те, що підприємство не в повному обсязі виконує нормативні умови платоспроможності. Проте слід зауважити, що друге, третє, четверте співвідношення груп активів і пасивів повністю відповідає умовам ліквідності.

Для комплексної оцінки динаміки ліквідності балансу в цілому, визначимо загальний показник ліквідності (ЗПЛ) за формулою:

$$ЗПЛ = \frac{A_1 \times V_{A1} + A_2 \times V_{A2} + A_3 \times V_{A3}}{З_1 \times V_{З1} + З_2 \times V_{З2} + З_3 \times V_{З3}}, \quad (2.8)$$

де А і З – підсумки відповідних груп активів і пасивів, тис. грн;

V_A і $V_З$ – частка відповідних груп активів і пасивів у їх загальному підсумку, %.

Отже, за даними табл. 2.10 проведемо розрахунок значень загального показника ліквідності за 2022-2024 рр. Збільшення загального показника ліквідності буде свідчити про позитивну динаміку ліквідності балансу і навпаки.

$$ЗПЛ_{2022} = \frac{2579255 \times 0{,}12 + 2837258 \times 0{,}13 + 16689321 \times 0{,}75}{5029045 \times 0{,}55 + 285450 \times 0{,}03 + 3814078 \times 0{,}42} = 3{,}015.$$

$$ЗПЛ_{2023} = \frac{2658438 \times 0{,}11 + 3384960 \times 0{,}14 + 17658500 \times 0{,}75}{5713445 \times 0{,}57 + 240790 \times 0{,}02 + 4082146 \times 0{,}41} = 2{,}839.$$

$$ЗПЛ_{2024} = \frac{1555566 \times 0{,}07 + 3775828 \times 0{,}17 + 16862674 \times 0{,}76}{6090072 \times 0{,}58 + 6630 \times 0{,}01 + 4483914 \times 0{,}41} = 2{,}526.$$

Зменшення загального показника ліквідності з 3,015 у 2022 р. до 2,526 у 2024 р., підтверджує висновок про негативну динаміку рівня ліквідності балансу в цілому.

Поряд з абсолютними показниками для оцінювання платоспроможності розраховують відносні показники (табл. 2.11).

Аналіз табл. 2.11 показав, що показники ліквідності підприємства мають значення в межах нормативного за весь період дослідження. Це означає, що підприємство має можливість розраховуватись за своїми поточними зобов'язаннями за допомогою готівки і грошових коштів на рахунках в банку. Отже, підприємство можна вважати платоспроможним і в найближчій перспективі немає загрози банкрутства. Проте, слід зауважити, що майже всі показники оцінювання ліквідності і платоспроможності підприємства мають тенденцію до зниження, що не можна вважати позитивною тенденцією.

Таблиця 2.11 – Відносні показники оцінювання ліквідності і платоспроможності АТ «Мотор Січ» за 2022 – 2024 рр.

Показники	2022	2023	2024	Нормативне значення	Відхилення, (+,-)	
					2023 р. від 2022 р.	2024 р. від 2023 р.
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,24	0,23	0,26	≥0,2	-0,01	+0,03
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,02	1,01	0,87	≥0,7	-0,01	-0,14
Коефіцієнт загальної ліквідності	4,16	3,98	3,64	≥1,5	-0,18	-0,34
Коефіцієнт платоспроможності	0,24	0,23	0,26	≥0,1	-0,01	+0,03
Коефіцієнт критичної ліквідності	1,12	1,15	1,08	≥0,8	+0,03	-0,07
Коефіцієнт покриття запасів	1,29	1,31	1,29	≥1,0	+0,02	-0,02

Так, значення коефіцієнта абсолютної ліквідності у 2022 р. становило 0,24, у 2024 р. збільшилось до 0,26. Це означає, що рівень покриття поточних зобов'язань високоліквідними оборотними активами у 2022 р. становив 24%, а у 2024 р. збільшився до 26%. Фактичні значення коефіцієнта швидкої ліквідності та коефіцієнта загальної ліквідності знизились, але відповідають нормативному значенню, що свідчить про достатній рівень розрахункової та майнової платоспроможності підприємства. Так, станом на 2022 р. оборотні активи перевищували поточні зобов'язання у 4,16 рази, у 2023 р. – у 3,98 рази; у 2024 р. – у 3,64 рази.

Серед допоміжних відносних показників оцінювання ліквідності та платоспроможності підприємства, всі відповідають нормативному значенню, що підтверджує попередній висновок про достатню забезпеченість підприємства грошовими коштами. Наприклад, коефіцієнт критичної ліквідності при нормативному значенні 0,8, у 2022 р. має значення 1,12, у 2023 р. – 1,15, у 2024 р. – 1,08. Коефіцієнт покриття запасів має значення 1,29; 1,31; 1,29 відповідно по роках при нормативному значенні 1,0.

На рис. 2.6 зображено динаміку основних показників ліквідності та платоспроможності підприємства.

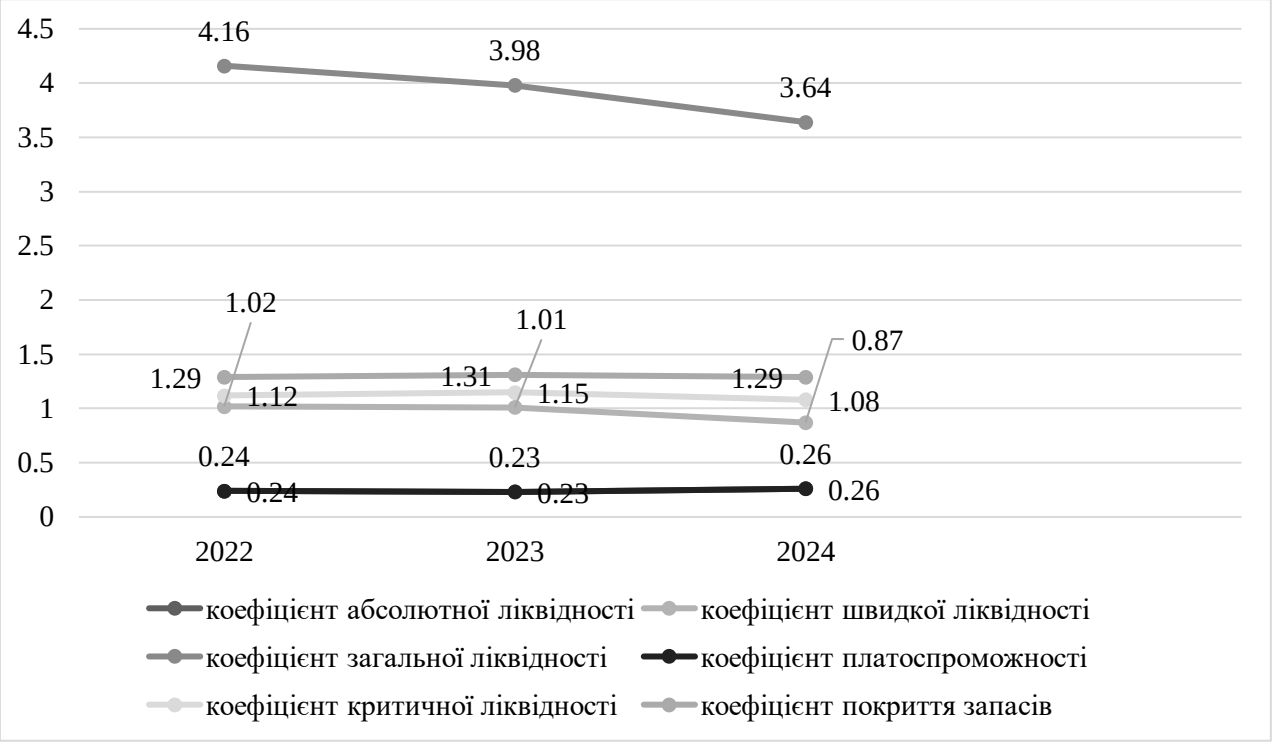

Рисунок 2.6 – Відносні показники оцінювання ліквідності і платоспроможності АТ «Мотор Січ» за 2022 – 2024 рр.

Для прогнозування можливого банкрутства суб'єкта господарювання передбачена система критеріїв оцінювання структури балансу (табл. 2.12).

Таблиця 2.12 – Оцінювання структури балансу та перспектив втрати платоспроможності АТ «Мотор Січ» за 2022-2024 рр.

Показники	2022 рік		2023 рік		2024 рік	
	на початок року	на кінець року	на початок року	на кінець року	на початок року	на кінець року
Коефіцієнт загальної ліквідності ($К_1$)	4,04	4,28	4,31	3,72	3,27	4,11
Коефіцієнтзабезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами ($К_2$)	0,60	0,59	0,59	0,56	0,51	0,54
Коефіцієнт втрати платоспроможності	х	2,17	х	1,79	х	2,16

Критерії оцінювання структури балансу визначаються за даними балансу

на початок та кінець відповідного періоду та дають змогу сформулювати один з двох висновків [55]:

– структура балансу визнається задовільною, а підприємство платоспроможним у разі виконання таких умов (станом на кінець звітного періоду): $К_1 \geq 1,5$ і $К_2 \geq 0,1$;

– структура балансу визнається незадовільною, а підприємство неплатоспроможним у разі виконання таких умов (станом на кінець звітного періоду): $К_1 < 1,5$, або $К_2 < 0,1$, або одночасно $К_1 < 1,5$ і $К_2 < 0,1$.

Оскільки за нашими розрахунками виконується перша умова і структура балансу визнається задовільною, а підприємство платоспроможним, то в цьому випадку розраховують коефіцієнт втрати платоспроможності $К_{ВтП}$ за формулою:

$$К_{ВтП} = \frac{К_К + 0,25(К_К - К_П)}{2}, \quad (2.9)$$

де $К_К$ і $К_П$ – коефіцієнт загальної ліквідності відповідно на кінець та початок звітного періоду.

Якщо $К_{ВтП} \geq 1$, це свідчить про реальну можливість підприємства не втратити платоспроможність протягом найближчих 3 місяців. Значення $К_{ВтП} < 1$ свідчить про те, що підприємство у найближчі 3 місяці може втратити платоспроможність.

За даними табл. 2.12 станом на кінець досліджуваного періоду, значення коефіцієнта втрати платоспроможності більше 1, що свідчить про відсутність передумов до втрати підприємством платоспроможності впродовж найближчого періоду. Але зменшення в динаміці значення критеріїв оцінювання структури балансу свідчить про певне зменшення рівня платіжних можливостей підприємства щодо виконання поточних зобов’язань.

Фінансова стійкість підприємства — це складне поняття, яке охоплює кілька важливих характеристик. Вона свідчить про незалежність підприємства у

фінансовому плані, його здатність гнучко використовувати власні кошти, наявність достатнього фінансового забезпечення та можливість безперебійно здійснювати основну діяльність. Щоб оцінити ці аспекти та зрозуміти, як підприємство використовує свої фінансові ресурси, потрібно проаналізувати спеціальні відносні показники фінансової стійкості [56].

Стійкість підприємства є ключовою умовою його існування та стабільного розвитку в умовах ринкової економіки. Якщо фінансовою стійкістю ефективно управляти, це допомагає підприємству пристосовуватися до змін у зовнішньому середовищі. Оцінювати рівень фінансової стійкості слід поетапно, використовуючи систему різних показників (табл. 2.13).

Таблиця 2.13 – Показники фінансової стійкості АТ «Мотор Січ» за 2022-2024 рр.

Показники	2022	2023	2024	Нормативне значення	Відхилення, (+,-)	
					2023 р. від 2022 р.	2024 р. від 2023 р.
Коефіцієнт автономії	0,69	0,67	0,65	>0,5	-0,02	-0,02
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,31	0,33	0,35	<0,5	+0,02	+0,02
Коефіцієнт фінансового ризику	0,45	0,49	0,55	<1,0	+0,04	+0,06
Коефіцієнт фінансової стабільності	2,22	2,04	1,82	>1,0	-0,18	-0,22
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,16	0,17	0,19	зниження	+0,01	+0,02
Коефіцієнт довгостроков зобов'язань	0,42	0,41	0,42	зниження	-0,01	+0,01
Коефіцієнт поточних зобов'язань	0,58	0,59	0,58	підвищення	+0,01	-0,01
Коефіцієнтзабезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	0,59	0,58	0,52	>0,1	-0,01	-0,06
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,64	0,66	0,60	≥0,50	+0,02	-0,06
Коефіцієнт страхування бізнесу	0,002	0,002	0,002	підвищення	0,00	0,00

За даними табл. 2.13, коефіцієнт автономії має значення в межах нормативного нормативного – 0,69 у 2022 р., 0,67 у 2023 р., 0,65 – 2024 р. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу відповідно не перевищує нормативне значення – 0,31 у 2022 р., 0,33 у 2023 р., 0,35 – у 2024 р. Отримані значення показників автономії і концентрації залученого капіталу свідчать про те, що дане підприємство має невисоку залежність від зовнішніх джерел фінансування, тобто має можливість працювати на власному капіталі, а здійснює залучення позикового капіталу на допустимому рівні.

Коефіцієнт фінансового ризику означає, скільки позикових коштів припадає на одну гривню власних коштів, вкладених в активи підприємства. У 2022 р. на одну гривню власних коштів припадало 0,45 грн. позикових, у 2023 р. – 0,49 грн., у 2024 р. – 0,55 грн. Збільшення цього показника в динаміці свідчить про значне певне збільшення залежності підприємства від інвесторів і кредиторів, але те, що фактичне значення показника не перевищує нормативного, не викликає сумнівів щодо фінансової стійкості підприємства. Чим менше його значення, тим менший ризик вкладення капіталу в це підприємство.

Коефіцієнт фінансової стабільності характеризує здатність підприємства залучати зовнішні джерела фінансування також в межах нормативного значення і свідчить про стабільність підприємства. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами має значення в межах нормативного і свідчить про повну можливість покриття оборотних активів власними джерелами. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів свідчить про невисоку залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування і становить у 2022 р. 0,16, у 2023 р. – 0,17, у 2024 р. – 0,19, при нормативному значенні 0,4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу визначає частку власного капіталу, вкладену в оборотні активи і характеризує збільшення ступеня мобільності власного капіталу підприємства.

На рис. 2.7 зображено динаміку показників фінансової стійкості підприємства.

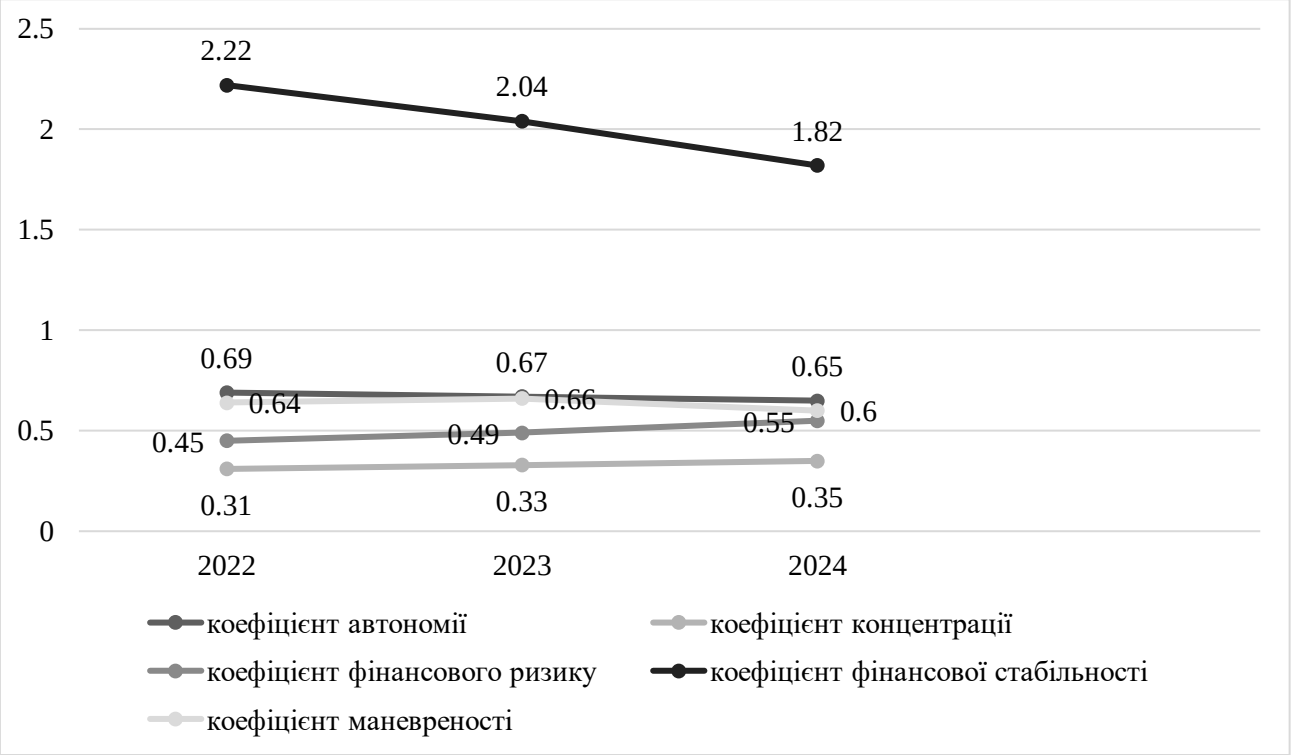

Рисунок 2.7 – Показники фінансової стійкості АТ «Мотор Січ»

З метою своєчасного виявлення тенденцій формування незадовільної структури балансу підприємства, що прибутково працює, і вжиття попереджувальних заходів, проводиться аналіз його фінансового стану за допомогою коефіцієнта Бівера ($К_Б$), що визначається як відношення різниці між чистим прибутком і нарахованою амортизацією до суми довгострокових і поточних зобов'язань:

$$К_Б = \frac{ЧП - А}{ДЗ + ПЗ}, \quad (2.10)$$

де $К_Б$ – коефіцієнт Бівера;

ЧП – чистий прибуток;

А – амортизація;

ДЗ – довгострокові зобов'язання;

ПЗ – поточні зобов'язання.

Ознакою формування незадовільної структури балансу є фінансовий стан

підприємства, за якого протягом тривалого проміжку часу (1,5-2 роки) значення коефіцієнта Бівера не перевищує 0,2 (табл. 2.14).

Таблиця 2.14 – Оперативний аналіз фінансового стану АТ «Мотор Січ» за допомогою коефіцієнта Бівера

№ з/п	Показники	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відхилення, (+,-)	
					2023 р. від 2022 р.	2024 р. від 2023 р.
1	Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	-584983	254067	281283	+839050	+27216
2	Амортизація, тис. грн.	973902	855854	812287	-118048	-43567
3	Довгострокові зобов'язання, тис. грн.	3814078	4082146	4483914	+268068	+401768
4	Поточні зобов'язання, тис. грн.	5314495	5954235	6096702	+639740	+142467
5	Коефіцієнт Бівера ((п.1-п.2):(п.3+п.4))	-0,171	-0,060	-0,050	+0,111	+0,01

За даними табл. 2.14, АТ «Мотор Січ» має значення коефіцієнта Бівера у 2022 р. – (-0,171); у 2023 р. – (-0,06); у 2024 р. – (-0,05), що свідчить про формування незадовільної структури балансу підприємства.

Значення абсолютних відхилень показників оперативного аналізу фінансового стану підприємства за 2024 р. у порівнянні з попередніми роками, свідчать про наявність певних позитивних тенденцій у діяльності підприємства. А саме, показник прибутку зріс на 839050 тис. грн у 2023 р. порівняно з 2022 р. і становив 254067 тис. грн, зріс на 27216 тис. грн у 2024 р. порівняно з 2023 р. і становив 281283 тис. грн. Величина амортизаційних відрахувань дещо знизилась: на 118048 тис. грн. у 2023 р. порівняно з 2022 р. і на 43567 тис. грн. у 2024 р. порівняно з 2022 р. Величина поточних зобов'язань зросла на 639740 тис. грн. у 2023 р. порівняно з 2022 р. і на 142467 тис. грн. у 2024 р. порівняно з 2023 р. Величина довгострокових зобов'язань також зросла на 268068 тис. грн. у 2023 р. порівняно з 2022 р. і на 401768 тис. грн. у 2024 р. порівняно з 2023 р.

Визначимо наявність (відсутність) ознак поточної, критичної та

надкритичної неплатоспроможності підприємства АТ «Мотор Січ» (табл. 2.15).

Таблиця 2.15 – Визначення ознак поточної, критичної та надкритичної неплатоспроможності АТ «Мотор Січ» за 2022-2024 рр.

№ з/п	Показники	2022	2023	2024	Відхилення (+,-)	
					2023 від 2022	2024 від 2023
1	Довгострокові фінансові інвестиції, тис. грн	76395	60216	37863	-16179	-22353
2	Поточні фінансові інвестиції, тис. грн	10195	10701	6647	+506	-4054
3	Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн	1278957	1355671	1555566	+76714	+199895
4	Поточні зобов'язання, тис. грн	5314495	5954235	6096702	+639740	+142467
5	Показник поточної неплатоспроможності, тис. грн (п.1+п.2+п.3–п.4)	-3948948	-4527647	-4496626	-578699	+31021
6	Коефіцієнт покриття	4,16	3,98	3,64	-0,18	-0,34
7	Коефіцієнт забезпечення власними засобами	0,59	0,58	0,52	-0,01	-0,06
8	Чистий прибуток (збиток), тис. грн	-584983	254067	281283	+839047	+27216

За даними табл. 2.15 у 2022 р. показник поточної неплатоспроможності підприємства становив -3948948 тис. грн., у 2023 р. – (-4527647) тис. грн., у 2024 р. – (-4496626) тис. грн. Отже, підприємство має ознаки поточної неплатоспроможності. Разом з тим, збільшення нестачі фінансових інвестицій і грошових коштів для покриття поточних зобов'язань на 16179 тис. грн. у 2023 р. порівняно з 2022 р. і на 22353 тис. грн. у 2024 р. порівняно з 2023 р. свідчить про негативну динаміку платіжних можливостей підприємства. За досліджуваний період значення коефіцієнта покриття становило більше нормативного 1,5 (у 2022 р. – 4,16; у 2023 р. – 3,98; у 2024 р. – 3,64); коефіцієнта забезпечення власними засобами більше нормативного 0,1 (у 2022 р. – 0,59; у 2023 р. – 0,58; у 2024 р. – 0,52. Зменшення в динаміці коефіцієнта покриття, коефіцієнта забезпечення власними засобами свідчить про зниження рівня платоспроможності підприємства.

2.3 Аналіз ділової та ринкової активності АТ «Мотор Січ»

Ділова активність підприємства – це багатогранне поняття, яке характеризує інтенсивність та ефективність його діяльності в усіх ключових напрямах. До показників ділової активності належать різні коефіцієнти оборотності та показники тривалості обороту в днях (табл. 2.16).

Таблиця 2.16 – Показники ділової активності АТ «Мотор Січ» за 2022 – 2024 рр.

Показники	Алгоритм розрахунку	2022	2023	2024	Відхилення, (+,-)	
					2023 р. від 2022	2024 р. від 2023
1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт оборотності активів	Чистий дохід від реалізації продукції / Активи	0,36	0,28	0,31	-0,08	+0,03
Тривалість одного обороту активів, днів	360 / Коефіцієнт оборотності активів	1000	1285	1168	+285	-117
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	Чистий дохід від реалізації продукції / Оборотні активи	0,47	0,36	0,41	-0,11	+0,05
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	360 / Коефіцієнт оборотності оборотних активів	765	1000	869	+235	-131
Коефіцієнт оборотності запасів	Собівартість реалізованої продукції / Запаси	0,41	0,29	0,34	-0,12	+0,05
Тривалість одного обороту запасів, днів	360 / Коефіцієнт оборотності запасів	878	1241	1067	+363	-174
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Чистий дохід від реалізації продукції / Власний капітал	0,52	0,41	0,48	-0,11	+0,07

Продовження таблиці 2.16

1	2	3	4	5	6	7
Тривалість одного обороту власного капіталу, днів	360 / Коефіцієнт оборотності власного капіталу	692	878	750	+186	-128
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Чистий дохід від реалізації продукції / Дебіторська заборгованість	3,68	2,53	3,60	-1,15	+1,07
Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості, днів	360 / Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	98	142	100	+44	-42
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Собівартість реалізованої продукції / Кредиторська заборгованість	1,34	0,89	0,97	-0,45	+0,08
Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості, днів	360 / Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	268	404	371	+136	-33

Аналізуючи показники, наведені в табл. 2.16, можна стверджувати наступне. Оборотність активів невисока, що обумовлено специфікою діяльності підприємства, порівняно з минулими роками спостерігається її уповільнення. Відповідно відбувається збільшення тривалості обороту активів. Оборотність всіх активів головним чином залежить від оборотності оборотних активів. Оборотність останніх сповільнилась, що характеризується негативно.

Сповільнення оборотності власного капіталу негативно відображається на динаміці його рентабельності. Відповідно відбулось зростання тривалості обороту власного капіталу на 186 днів у порівнянні 2023 р. з 2022 р. і зменшення на 128 днів у порівнянні 2024 р. з 2023 р. Тривалість обороту запасів також зросла, достатньо суттєво – на 363 дня у 2023 р. порівняно з 2022 р. і зменшилась на 174 дня у 2024 р. порівняно з 2023 р. На рис. 2.8 зображено динаміку показників ділової активності підприємства.

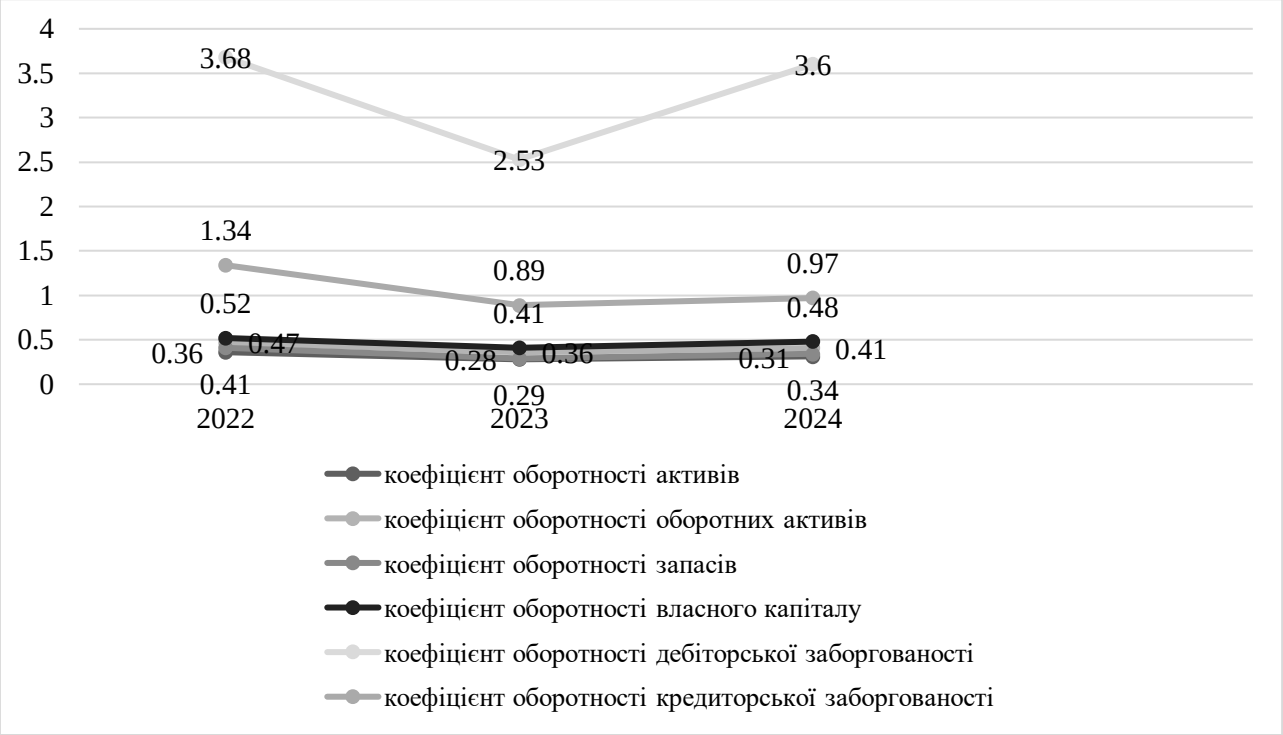

Рисунок 2.8 – Динаміка показників ділової активності АТ «Мотор Січ»

Значення коефіцієнтів оборотності дебіторської заборгованості свідчить про те, що дебітори в середньому 3-4 рази на рік повертають свої борги. Що стосується оборотності кредиторської заборгованості, то термін її погашення дещо більшився і становить у 2023 р. – 404 дні, що на 136 днів більше ніж у 2022 р., але у 2024 р зменшився на 33 дні.

Аналіз показників оборотності свідчить про те, що рівень ділової активності підприємства має тенденцію до зниження у 2023 р. порівняно з 2022 р., але у 2024 р. ситуація покращилась.

Оборотність активів підприємства залежить від оборотності оборотних активів. Прискорення оборотності оборотних активів зменшує потребу в них, дозволяє підприємству вивільняти частину запасів і використовувати їх для додаткового випуску продукції. В результаті прискорення обороту вивільняються речові елементи оборотних засобів, менше потрібно запасів сировини, матеріалів, палива, відповідно, вивільняються і грошові кошти, раніше вкладені в ці запаси. Вивільнені грошові ресурси зміцнюють платоспроможність підприємства, покращують його фінансовий стан.

Зростання ринкової активності є важливим завданням кожного суб'єкта підприємницької діяльності та його власників. Ринкова активність підприємства забезпечується надійними і стабільними прибутками. Головне, у чому зацікавлені власники, – це прибуток на вкладений ними капітал для забезпечення ефективної діяльності підприємства, а також те, яка частка прибутку спрямовується на виплату дивідендів і яка – на реінвестування в активи [57]. Залежно від поставленої мети та визначених завдань аналізу, може використовуватись різна вихідна інформація для розрахунку відповідних показників оцінки ринкової активності підприємства (табл. 2.17).

Таблиця 2.17 – Показники оцінювання ринкової активності АТ «Мотор Січ» за 2022 – 2024 рр.

Показники	2022	2023	2024	Відхилення (+,-) 2024 р. від	
				2022 р.	2023 р.
Показники, що характеризують ефективність використання капіталу власників					
Зареєстрований (пайовий) капітал, тис. грн	280529	280529	280529	0,00	0,00
Додатковий капітал, тис. грн	1757963	1857492	1831229	+73266	-26263
Резервний капітал, тис. грн	70145	70145	70145	0,00	0,00
Нерозподілений прибуток, тис. грн	18172470	18446292	17064364	-1108106	-1381928
Рентабельність зареєстрованого (пайового) капіталу, %	-33,28	90,57	100,27	+133,55	+9,70
Вартість коштів зареєстрованого (пайового) капіталу (балансової вартості акцій), грн	72,29	73,63	68,60	-3,69	-5,03
Прибуток, тис. грн	-584983	254067	281283	+866266	+27216
Рентабельність власного капіталу, %	-2,88	1,23	1,46	+4,34	+0,23
Показники, що відображають положення підприємства на фондовому ринку					
Номінальна вартість однієї акції, грн	135,00	135,00	135,00	0,00	0,00
Балансова вартість однієї акції, грн	9759,96	9939,63	9261,96	-498	-677,67
Чистий фінансовий результат, який припадає на одну акцію, грн	-281,51	122,27	135,36	+416,87	+13,09

Аналіз даних табл. 2.17 свідчить, що величина пайового та резервного капіталів досліджуваного підприємства за період 2022-2024 рр. залишилась незмінною. Проте значно дещо величина нерозподіленого прибутку підприємства, яка знизилась з 18172470 тис. грн. у 2022 р. до 17064364 тис. грн. у 2024 р. Відповідно, зріс показник рентабельності пайового капіталу з -33,28% у 2022 р. до 100,27% у 2024 р., тобто на 133,35 процентних пункта.

Внаслідок того, що підприємство протягом 2023-2024 рр. отримувало прибуток, рентабельність власного капіталу має тенденцію до збільшення – з мінус 2,88% у 2022 р. до 1,46% у 2024 р.

Здійснимо аналіз показників динаміки для перевірки дотримання «золотого правила економіки підприємства». «Золоте правило економіки підприємства» буде дотримуватися за такого співвідношення показників динаміки:

$$Т_{ЧП} > Т_{ЧД} > Т_{А} > 100\%, \quad (2.11)$$

де $Т_{ЧП}$ – темп зростання (зниження) чистого прибутку;

$Т_{ЧД}$ – темп зростання (зниження) чистого доходу від реалізації продукції;

$Т_{А}$ – темп зростання (зниження) величини активів (валюти балансу).

Таблиця 2.18 – Аналіз показників динаміки для перевірки дотримання «золотого правила економіки підприємства» на АТ «Мотор Січ»

Показники	2022	2023	2024	Середній темп зміни показників,%
Середньорічна вартість активів, тис. грн	29409680	30690839	29826882	100,8
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	10445306	8554789	9190995	94,70
Чистий прибуток, тис. грн	-584983	254067	281283	110,70

Отже, отримали результат: 110,70 > 94,70 < 100,8 > 100%. За результатами розрахунку темпів зростання (падіння) показників балансу та звіту про фінансові результати, у звітному 2024 р. порівняно з попередніми

роками, вартість активів збільшилась на 0,8%, чистий дохід від реалізації продукції зменшився на 5,3%, чистий прибуток збільшився на 10,7%. Отже, виконуються дві умови «золотого правила економіки підприємства»: темп зростання чистого прибутку більше 100%, а темп зростання чистого прибутку перевищує показник чистого доходу; темп зростання активів перевищує 100%. Разом із тим, результати аналізу показника чистого доходу свідчать про його зниження протягом досліджуваного періоду. Отже, «золоте правило економіки підприємства» у повному обсязі не виконується.

За показниками вихідної інформації проведемо розрахунок коефіцієнта стійкості економічного зростання підприємства (табл. 2.19).

Таблиця 2.19 – Розрахунок коефіцієнта стійкості економічного зростання АТ «Мотор Січ»

Показники	2022	2023	2024	Відхилення (+,-) 2024 р. від	
				2022 р.	2023 р.
Середньорічна вартість активів, тис. грн	29409680	30690839	29826882	+417202	-863957
Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн	20281107	20654458	19246266	-1034841	-1408192
Чистий прибуток, тис. грн	-584983	254067	281283	+866266	+27216
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	10445306	8554789	9190995	-1254311	+636206
Реінвестований прибуток, тис. грн	-584983	254067	281283	+866266	+27216
Коефіцієнт стійкості економічного зростання,%	-2,88	1,23	1,46	+1,73	+0,23
Частка реінвестованого прибутку	1	1	1	0,00	0,00
Рентабельність продажу,%	-5,60	2,97	3,06	+8,66	+0,09
Ресурсовіддача, грн/грн	0,36	0,28	0,31	-0,05	+0,03
Коефіцієнт фінансової залежності	1,45	1,49	1,55	+0,10	+0,06

За даними табл. 2.19, коефіцієнт стійкості економічного зростання зріс на 1,73 пункти у 2024 р. порівняно з 2022 р. та на 0,23 порівняно з 2023 р. Це означає, що в розрахунку на 1 грн середньорічної вартості власного капіталу

підприємство реінвестувало у 2023 р. – 1,23 коп. чистого прибутку, у 2024 р. – 1,46 коп. Оскільки підприємство реінвестує весь чистий прибуток, фактор частки реінвестованого прибутку не вплинув на зміну коефіцієнта стійкості економічного зростання.

Основним критерієм успішної роботи підприємства є його прибутковість. Підприємство зобов'язано одержувати такі доходи, які не тільки покривають витрати, але й у достатній мірі їх перевищують (табл. 2.20).

Таблиця 2.20 – Аналіз складу та динаміки доходів АТ «Мотор Січ» за 2022 – 2024 рр., тис. грн

Вид доходів	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення (+,-) 2024 р. від	
				2022 р.	2023 р.
Доходи від основної операційної діяльності (реалізації продукції, товарів, робіт, послуг)	824964	1018288	1643482	+818518	+625194
Доходи від фінансової діяльності (дохід від участі в капіталі, інші фінансові доходи)	2518	3529	948	-1570	-2581
Доходи від інвестиційної діяльності	1387	618	4936	+3549	+4318
Всього доходів	828869	1022435	1649366	+820497	+626931

За даними табл. 2.20 підприємство АТ «Мотор Січ» формує доходи в процесі всіх видів діяльності. Так, у 2024 р. цей показник склав 1649366 тис. грн., що на 820497 тис. грн. більше 2022 р., і на 626931 тис. грн. більше 2023 р. Доходи від іншої операційної діяльності (доходи від оприбуткування запасів, від реалізації надлишкових запасів, пені та штрафи отримані, повернення надмірно сплаченого ввізного мита, доходи від операційних курсових різниць та інше) мають тенденцію до збільшення. У 2024 р. прибуток від фінансової діяльності склав 948 тис. грн., що на 1570 тис. грн. менше 2022 р., і на 2581 тис. грн. менше показника 2023 р. За результатами від інвестиційної діяльності підприємство має доходи за весь період, що аналізується. У 2024 р. цей

показник становив 4936 тис. грн, що на 3549 тис. грн. більше 2022 р. і на 4318 тис. грн більше 2023 р.

У процесі своєї господарської діяльності підприємство, незалежно від форми власності (державна, приватна чи змішана), постійно здійснює різноманітні витрати.

Ці витрати необхідні для забезпечення нормального функціонування підприємства, як у рамках звичайного відтворення засобів виробництва (тобто підтримання їх у робочому стані), так і в процесі їх розширеного відтворення (модернізації, оновлення або збільшення виробничих потужностей). Крім того, витрати пов'язані з організацією та здійсненням основної діяльності підприємства: виробництвом продукції, наданням послуг або виконанням робіт. Також важливою статтею витрат є забезпечення соціального розвитку трудового колективу, що включає фінансування соціальних програм, покращення умов праці, медичного обслуговування тощо [55-57] (табл. 2.21).

Таблиця 2.21 – Аналіз складу та структури витрат АТ «Мотор Січ» за 2022-2024 рр.

Елементи витрат	2022		2023		2024		Темп приросту (зниження) % 2024 р. до	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	2022 р.	2023р.
Собівартість реалізованої продукції	6760335	54,75	5090429	55,34	5688775	60,24	-15,85	+11,75
Адміністративні витрати	1334782	10,81	1141244	12,41	1223978	12,95	-8,30	+7,25
Витрати на збут	491235	3,98	316687	3,44	203687	2,16	-58,54	-35,68
Інші операційні витрати	2567917	20,79	1976425	21,49	1022069	10,82	-60,20	-48,29
Фінансові витрати	301092	2,44	313284	3,41	334225	3,54	+11,00	+6,68
Інші витрати	892368	7,23	359789	3,91	971556	10,29	+8,87	+170,03
Всього	12347729	100,00	9197858	100,00	9444290	100,00	-23,51	+2,68

За даними табл. 2.21, динаміка витрат підприємства в цілому характеризується тенденцією до зростання. Величина витрат підприємства у 2022 р. склала 12347729 тис. грн, у 2023 р. – 9197858 тис. грн, у 2024 р. –

9444290 тис. грн, що на 23,51% менше 2022 р. і на 2,68% більше 2023 р. Більш наочно дану тенденцію ілюструє рис. 2.9.

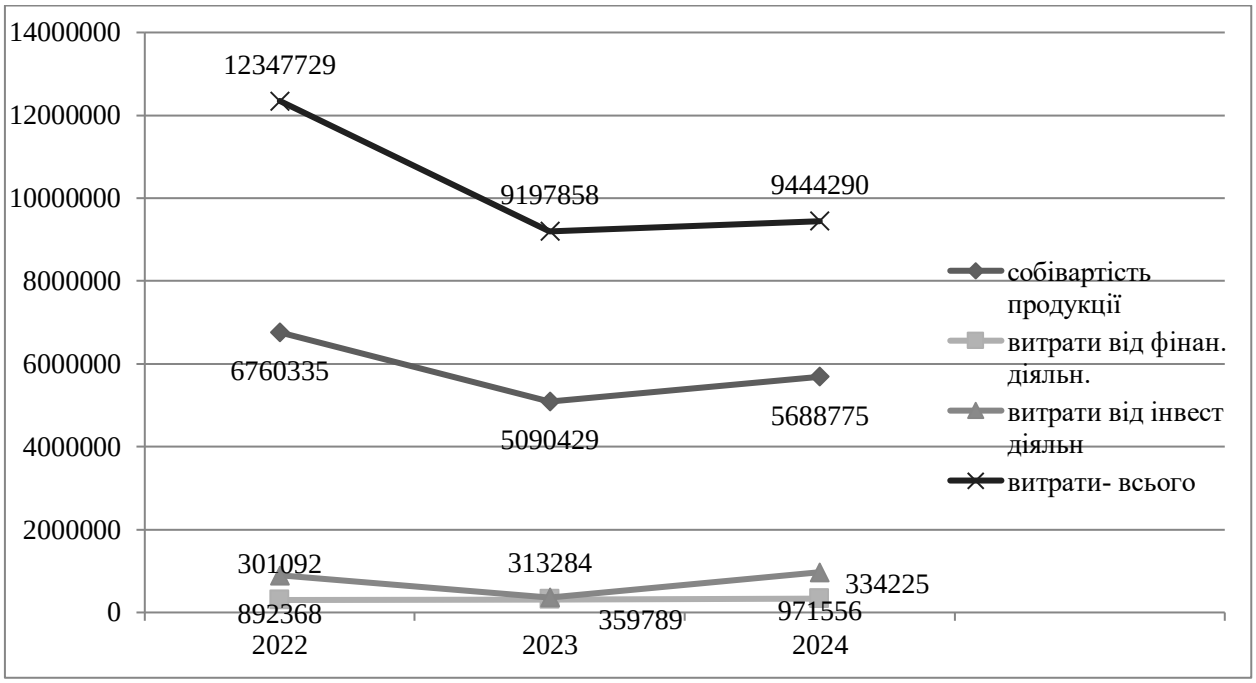

Рисунок 2.9 – Динаміка витрат АТ «Мотор Січ» за 2022-2024 рр., тис. грн.

У структурі витрат підприємства АТ «Мотор Січ» переважає собівартість реалізованої продукції, питома вага якої у 2022 р. складає 54,75%, у 2023 р. – 55,34%, у 2024 р. – 60,24%. Далі, за питомою вагою у структурі, – адміністративні витрати, питома вага яких складає у 2022 р. – 10,81%, у 2023 р. – 12,41%, у 2024 р. – 12,95% та інші операційні витрати – 20,79%, 21,49%, 10,82% відповідно по роках.

Найменшу питому вагу у структурі витрат підприємства займають фінансові витрати – 2,44%, 3,41%, 3,54% по роках відповідно.

У 2024 р. суттєво змінилась структура витрат: збільшилась питома вага собівартості реалізованої продукції, питома вага інших операційних витрат зменшилась наполовину.

У 2024 р. порівняно з попередніми роками збільшилась величина майже всіх видів витрат, а загальна сума витрат у 2024 р. становить 76,49% від 2022 р. та 102,68% від 2023 р. Дану тенденцію більш наочно ілюструє рис. 2.10.

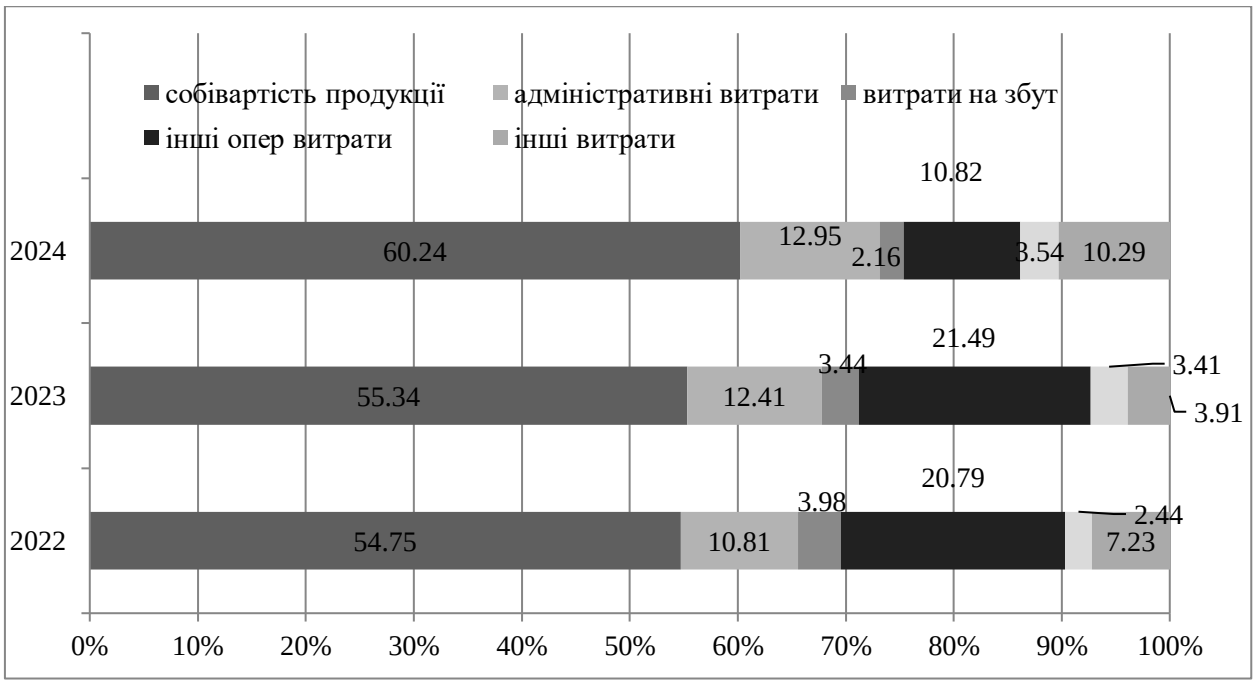

Рисунок 2.10 – Структура витрат АТ «Мотор Січ» за 2022-2024 рр., %

Операційні витрати становлять ключову частину загальних витрат підприємства, оскільки безпосередньо пов’язані з основною господарською діяльністю, тобто з виробництвом і реалізацією продукції, наданням послуг або виконанням робіт. Саме ці витрати визначають реальні витрати підприємства на здійснення повсякденних операцій, і тому мають вирішальне значення для оцінки його ефективності та фінансового стану [54].

До прямих матеріальних витрат належать витрати на сировину, основні та допоміжні матеріали, куплені напівфабрикати й комплектуючі, які безпосередньо використовуються у виробництві конкретної продукції.

Прямі витрати на оплату праці — це заробітна плата та інші виплати працівникам, які беруть участь у виготовленні продукції, виконанні робіт або наданні послуг. Інші прямі витрати включають усі ті виробничі витрати, які не належать до матеріальних витрат або оплати праці, але при цьому можуть бути безпосередньо пов’язані з конкретним об’єктом витрат — тобто з певним видом продукції, робіт або послуг. Їх характер дозволяє чітко визначити, на що саме були витрачені ресурси, і віднести ці витрати до собівартості відповідного об’єкта (табл. 2.22).

Таблиця 2.22 – Аналіз складу, структури та динаміки операційних витрат за елементами АТ «Мотор Січ»

Елементи витрат	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Темп приросту (зниження), % 2024 р. до	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	2022	2023
Матеріальні витрати	6022594	51,52	4361432	44,95	4042224	42,58	-32,88	-7,32
Витрати на оплату праці	2914331	24,93	2914052	30,03	2991226	31,51	+2,64	+2,65
Відрахування на соціальні заходи	618697	5,29	619576	6,39	636600	6,71	+2,89	+2,74
Амортизація	973902	8,33	855854	8,82	812287	8,55	-16,59	-5,09
Інші операційні витрати	1159727	9,93	951398	9,81	1011597	10,65	-12,77	+6,33
Всього	11689251	100,00	9702312	100,00	9493934	100,00	-18,78	-2,15

Дані табл. 2.22 свідчать, що динаміка операційних витрат АТ «Мотор Січ» має тенденцію до зниження. Так, у 2022 р. величина операційних витрат підприємства становила 11689251 тис. грн, у 2023 р. – 9702312 тис. грн., у 2024 р. – 9493934 тис. грн., що на 18,78% нижче 2022 р. і на 2,15% нижче 2023 р. Така тенденція пояснюється військовими діями на території країни. Дану тенденцію більш наочно демонструє рис. 2.11.

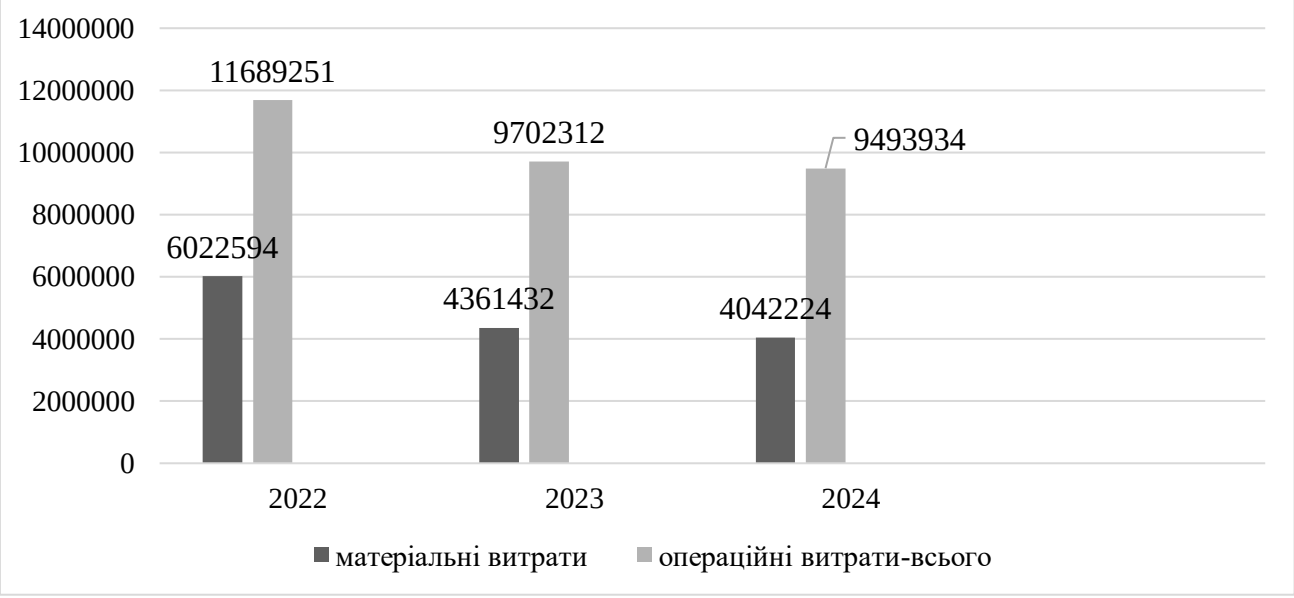

Рисунок 2.11 – Динаміка операційних витрат АТ «Мотор Січ» за 2022-2024 рр.

У структурі операційних витрат АТ «Мотор Січ» найбільшу питому вагу займають матеріальні витрати – 51,52%, 44,95%, 42,58% за період дослідження відповідно по роках, далі витрати на оплату праці – 24,93%, 30,03%, 31,51% відповідно. Найменшу питому вагу займають відрахування на соціальні заходи – 5,29%, 6,39%, 6,71% за роками. За деякими елементами витрат спостерігається тенденція до зниження. Так, темп зниження матеріальних витрат у 2024 р. порівняно з 2022 р. становив 32,88%, з 2023 р. – 7,32%; загальної величини витрат – 18,78% і 2,15% відповідно.

Отже, аналіз операційних витрат підприємства за 2022-2024 рр. свідчить, що суттєві зміни у структурі операційних витрат відбулись відносно матеріальних витрат та витрат на оплату праці (рис. 2.12).

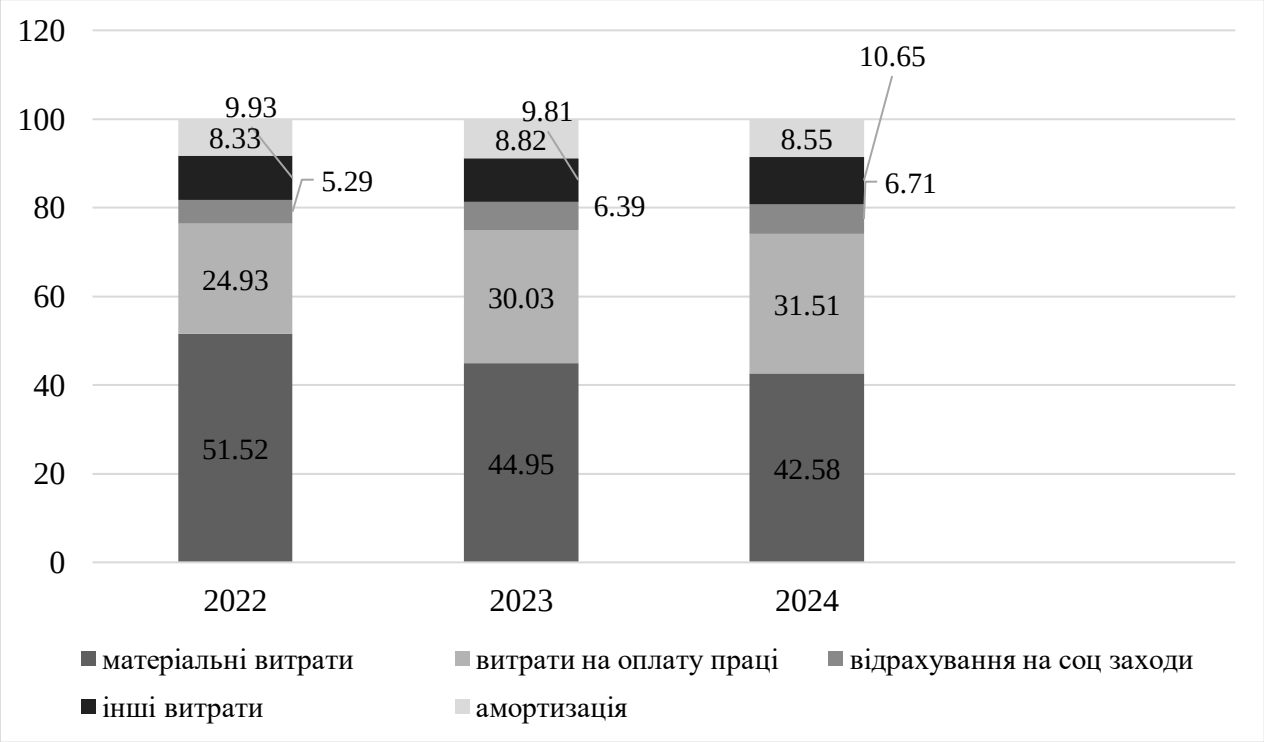

Рисунок 2.12 – Структура операційних витрат АТ «Мотор Січ» у 2022-2024 р.,%

Ділова активність підприємства при формуванні витрат визначається їх рівнем на створення 1 грн. чистого доходу який характеризує окупність використаних ресурсів. Розраховують його за відношенням загальної суми

операційних витрат на створення, управління і збут об'єктів діяльності підприємства до їх вартості в діючих цінах реалізації (табл. 2.23).

Таблиця 2.23 – Рівень операційних витрат на створення 1 грн. чистого доходу за обсягами товарних об'єктів діяльності АТ «Мотор Січ» за 2022 – 2024 рр., грн.

Елементи витрат	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення (+,-) 2024 р. від	
	грн.	%	грн.	%	грн.	%	2022 р.	2023 р.
Матеріальні витрати	0,58	51,79	0,51	45,13	0,44	42,72	-0,14	-0,07
Витрати на оплату праці	0,28	25,00	0,34	30,09	0,32	31,07	+0,04	-0,02
Відрахування на соціальні заходи	0,06	5,36	0,07	6,19	0,07	6,80	+0,01	0,00
Амортизація	0,09	8,04	0,10	8,85	0,09	8,74	0,00	-0,01
Інші операційні витрати	0,11	9,81	0,11	9,74	0,11	10,67	0,00	0,00
Всього	1,12	100,00	1,13	100,00	1,03	100,00	-0,09	-0,10

Із табл. 2.23 видно, що підприємство АТ «Мотор Січ» має позитивну тенденцію до зменшення витратомісткості чистого доходу. Рівень операційних витрат на створення 1 грн. чистого доходу становить у 2022 р. 1,12 грн.; у 2023 р. – 1,13 грн.; у 2024 р. – 1,03 грн.

У розрахунку на 1 грн. чистого доходу, у 2024 р. порівняно з попереднім роком, матеріальні витрати зменшились на 0,07 грн., витрати на оплату праці – на 0,02 грн.

Дещо змінилася структура витрат: значно зменшилась частка матеріальних витрат – з 51,79% у 2022 р. до 42,72% у 2024 р., а частка витрат на оплату праці збільшилась – з 25,00% у 2022 р. до 31,07% у 2024 р., частка витрат на амортизацію та інши х операційних витрат суттєво не змінилась.

На рис. 2.13 наочно зображено зміни у структурі операційних витрат на створення 1 грн. чистого доходу за обсягами товарних об'єктів діяльності АТ «Мотор Січ».

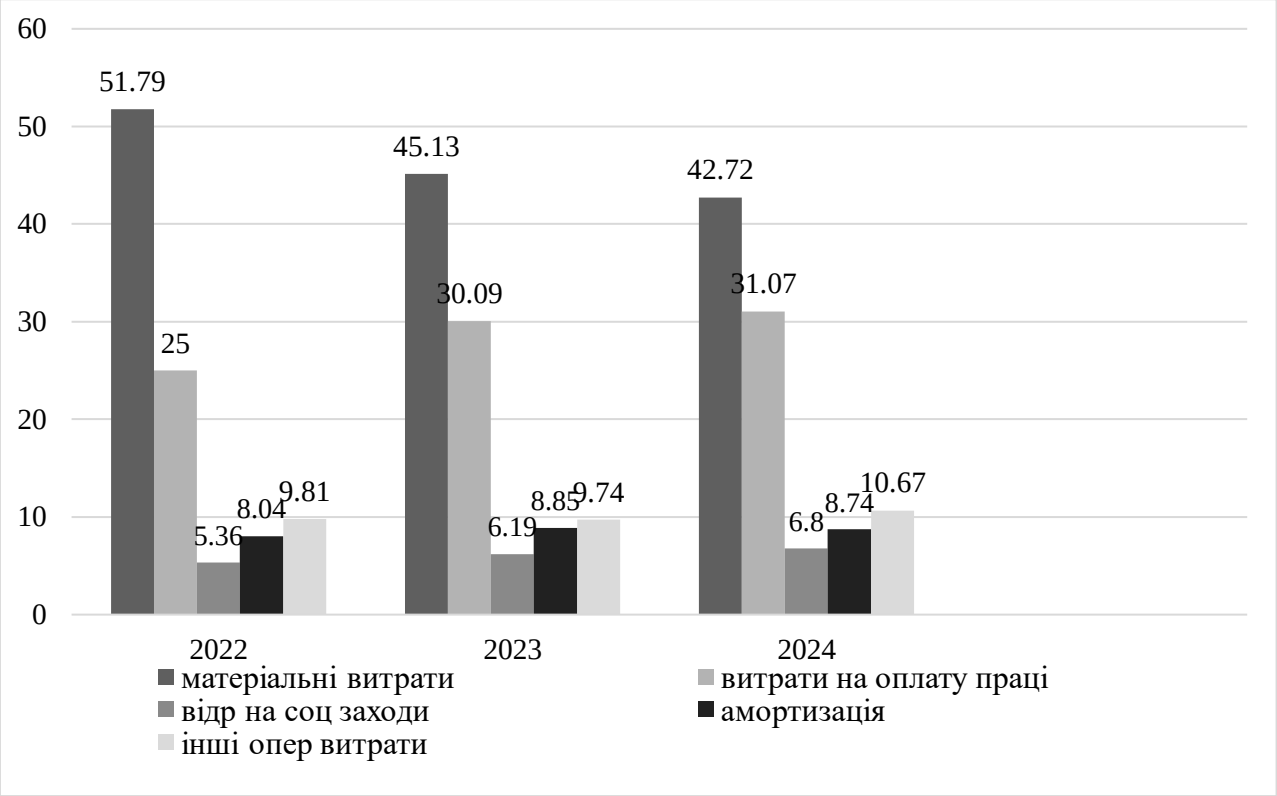

Рисунок 2.13 – Структура операційних витрат на створення 1 грн. чистого доходу за обсягами товарних об’єктів діяльності АТ «Мотор Січ» за 2022 – 2024 рр., %

Для того щоб оцінити, наскільки успішною є господарська діяльність підприємства, використовують показники рентабельності, які характеризують рівень прибутковості або дохідності у відношенні до використаних ресурсів, капіталу чи обсягів виробленої продукції. Рентабельність є комплексним, або інтегральним, показником, що дозволяє судити про загальну ефективність функціонування підприємства, орієнтованого на отримання прибутку, насамперед у короткостроковій перспективі [52].

Цей показник відіграє важливу роль у визначенні якості управлінських рішень, прийнятих у межах фінансової, операційної та інвестиційної діяльності підприємства. Іншими словами, рівень рентабельності може свідчити про те, наскільки вдало керівництво використовує наявні ресурси, організовує виробництво, управляє активами та інвестиціями [51,52]. У такому розумінні рентабельність виступає реальним критерієм економічної ефективності лише за

умов, коли підприємство дійсно орієнтоване на прибуткову діяльність і прагне забезпечити віддачу від вкладених ресурсів. При цьому важливо враховувати, що існує кілька видів рентабельності – наприклад, рентабельність продукції, рентабельність активів, рентабельність власного капіталу тощо – і кожен з них відображає ефективність окремого напряму діяльності менеджменту (табл. 2.24 та рис. 2.14).

Таблиця 2.24 – Аналіз основних показників рентабельності АТ «Мотор Січ» за 2022 – 2024 рр., %

Показники	Алгоритм	2022	2023	2024
Рентабельність продукції	Валовий прибуток / Собівартість продукції	54,51	68,06	61,56
Рентабельність продажу	Чистий прибуток / Чистий дохід від реалізації	-5,60	2,97	3,06
Рентабельність активів підприємства	Чистий прибуток / Середньорічна вартість активів	-1,99	0,83	0,94
Рентабельність матеріальних активів	Чистий прибуток / Матеріальні активи	-2,54	1,08	2,96
Рентабельність фондів	Чистий прибуток / Основні засоби+Виробничі запаси	-4,85	2,14	2,36
Рентабельність основних засобів	Чистий прибуток / Основні засоби	-9,20	4,30	5,13
Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток / Власний капітал	-2,88	1,23	1,46
Рентабельність операційної діяльності	Прибуток від операційної діяльності / Витрати операційної діяльності	-7,35	13,13	17,31
Рентабельність інвестиційної діяльності	Прибуток від інвестиційної діяльності / Витрати інвестиційної діяльності	-79,45	-14,82	-9,86
Рентабельність фінансової діяльності	Прибуток від фінансової діяльності / Витрати фінансової діяльності	-100,00	-100,00	-85,23

Дані табл. 2.24 свідчать, що підприємство має рентабельність за

основними показниками діяльності за результатами 2023 та 2024 рр. За результатами інвестиційної та фінансової діяльності у підприємства спостерігається збиток.

За 2022 р., оскільки у підприємства показник чистого прибутку мав від'ємне значення, підприємство мало збитковість. Слід відзначити, що показники прибутковості підприємства у 2024 р. порівняно 2022 р. мають тенденцію до збільшення. Можна стверджувати про наявність позитивної тенденції стану рентабельності підприємства у 2024 р. і про певне покращення ситуації у 2023 р.

На рис. 2.14 зображено динаміку основних показників рентабельності підприємства.

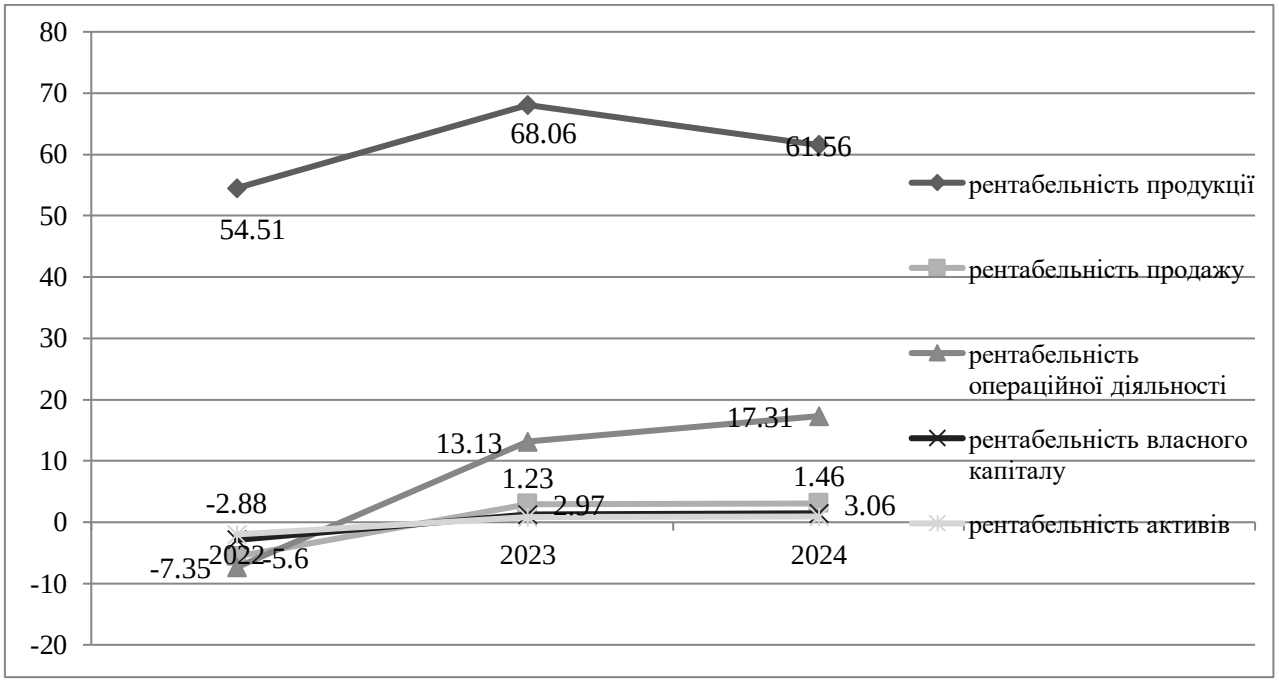

Рисунок 2.14 – Динаміка показників рентабельності АТ «Мотор Січ» за 2022–2024 рр., %

Дані рис. 2.14 ілюструють, що у 2024 р. відбулось зростання показника рентабельності продукції з 54,51% у 2022 р. до 61,56% у 2024 р. Також спостерігається збільшення інших представлених показників рентабельності – продажу, операційної діяльності. У 2024 р. ці показники демонструють стабільне зростання порівняно з 2022 р., тому рівень 2024 р. свідчить про значне покращення ситуації на підприємстві.

Висновки до розділу 2

У даному розділі здійснено аналіз результатів господарської діяльності підприємства АТ «Мотор Січ». У процесі аналізу фінансово-економічного стану підприємства було всебічно розглянуто основні аспекти його виробничо-господарської діяльності. Зокрема, здійснено оцінку динаміки ключових показників, що дозволяє простежити зміни в обсягах виробництва, доходах, витратах і прибутках підприємства протягом звітного періоду.

Проведено горизонтальний аналіз активів і джерел фінансування, що дало змогу визначити тенденції змін за окремими статтями балансу у часі, а також вертикальний аналіз, який показав структуру активів і пасивів та їхню частку у загальному обсязі. Це дозволило виявити, наскільки збалансованою є структура капіталу підприємства.

Аналіз проведений на основі фінансової звітності підприємства за 2022-2024 роки. У процесі аналізу показники порівнювалися з нормативними значеннями та значеннями попередніх років, за результатами якого визначалося наскільки ефективно підприємство здійснює господарську діяльність та використовує власні можливості.

Проведений аналіз результатів господарської діяльності підприємства дозволяє виділити наступне:

– у структурі майна за характером участі в господарському процесі та швидкістю обороту переважають оборотні активи (74,41% у 2024 р.), що пояснюється більшим темпом їх зростання порівняно з необоротними активами;

– за формою функціонування матеріальні активи зросли на 504210 тис. грн. у 2023 р. порівняно з 2022 р. і зменшились на 1168573 тис. грн. у 2024 р. порівняно з 2023 р. Частка фінансових активів у 2023 р. становила 20,31% проти 19,04% у 2022 р. Відповідно частка матеріальних активів зменшилась з 80,95% у 2022 р. до 77,59% у 2024 р.;

– за чутливістю до інфляційних процесів монетарні активи становили 7479636 тис. грн. у 2024 р., відповідно немонетарні активи – 22347246 тис. грн. Підсумком досліджуваної динаміки стало збільшення частки монетарних активів з 21,64% у 2022 р. до 23,23% у 2023 р. та до 25,08% у 2024 р. Відповідно відбулось зменшення частки немонетарних активів з 78,36% у 2022 р. до 76,77% у 2023 р. та 74,92% у 2024 р.;

– у структурі активів за ознакою рівня ліквідності у 2024 р. найбільшу питому вагу займають низьколіквідні активи – 56,54%, найменшу – високоліквідні – 5,24%. Отже, динаміка структури активів за рівнем ліквідності характеризується негативними змінами;

– у структурі пасивів за характером формування (власністю) частка власного капіталу у 2024 р. зменшилась до 64,53%, порівняно з 2022 р. – 68,96%. Частка позикового капіталу відповідно збільшилась з 31,04% у 2022 р. до 35,47% у 2024 р.;

– за рівнем відповідальності власного капіталу частка статутного і пайового капіталу дещо зросла – 1,38% у 2022 р. до 1,46% у 2024 р.;

– за тривалістю використання постійний капітал зменшився з 24095185 тис. грн. у 2022 р. до 23730180 тис. грн. у 2024 р. У структурі частка постійного капіталу також знизилась з 81,93% у 2022 р. до 79,56% у 2024 р., частка змінного капіталу відповідно збільшилась з 18,07% до 20,44%;

– за періодом погашення поточні зобов'язання збільшились з 5314495 тис. грн. у 2022 р. до 6096702 тис. грн. у 2024 р. Проте, частка поточних зобов'язань у зобов'язаннях дещо зменшилась з 58,22% у 2022 р. до 57,62% у 2024 р., частка довгострокових зобов'язань відповідно збільшилась;

– у структурі зобов'язань, за ознакою терміновості сплати, частка найбільш термінових зобов'язань дещо зросла з 55,60% у 2022 р. до 58,03% у 2023 р. і зменшилась до 57,56% у 2024 р. Частка довгострокових зобов'язань зменшилась з 41,78% до 40,67% відповідно у 2022 р. порівняно з 2023 р., але зросла до 42,38% у 2024 р. Зміни у структурі зобов'язань за терміновістю сплати пояснюються тим, що у 2024 р. порівняно з попередніми роками

найбільш термінові зобов'язання збільшились до 6090072 тис. грн., которкострокові зобов'язання значно зменшились – з 239002 тис. грн. до 6630 тис. грн. В цілому, можна стверджувати, що на АТ «Мотор Січ» за період, що досліджувався, суттєвих структурних зрушень не відбулось;

– відбулось поступове зменшення показників чистого доходу від реалізації продукції та собівартості реалізованої продукції у 2023 р. збільшення на 7,44%; собівартість продукції змінилась синхронно змінам попереднього показника – на 24,70% та 11,75%. Показники валового прибутку також знизилися у 2023 р. порівняно з 2022 р. і становили 5,99%; у 2024 р. порівняно з 2023 р. відбулось збільшення на 1,09%. Інші операційні доходи зменшились у 2023 р. порівняно з 2022 рр. і становили 64,43%; у 2024 р. порівняно з 2023 р. відбулось зменшення цього показника на 40,20%;

– за досліджуваний період адміністративні витрати дещо знизились (на 14,50%), витрати на збут – на 35,53% та інші операційні витрати на 23,03% у 2023 р. порівняно з 2022 р., але зросли адміністративні витрати у 2024 р. порівняно з 2023 р. на 7,25%, по іншим показникам відбулось суттєве зменшення відповідно. Як наслідок, фінансовий результат від операційної діяльності підприємства за весь період дослідження – прибуток, який у 2022 р. склав 824964 тис. грн., у 2023 р. – 1018288 тис. грн., у 2024 р. – 1643482 тис. грн. Показник фінансових витрат у 2024 р. порівняно з 2022 рр. дещо збільшився і становить у 2022 р. – 301092 тис. грн., у 2023 р. – 313284 тис. грн., у 2024 р. – 334225 тис. грн. Фінансовим результатом діяльності підприємства до оподаткування є збиток у 2022 р. у розмірі 375323 тис. грн, проте у 2023-2024 рр. підприємство отримало прибуток у розмірі 348544 тис. грн та 343347 тис. грн відповідно;

– внаслідок значного зростання втрат від участі в капіталі та інших витрат, загальним результатом діяльності підприємства за 2022 р. є збиток у розмірі 584983 тис. грн. Це відбулось внаслідок значного перевищення фінансових витрат над фінансовими доходами підприємства. У 2023-2024 рр. ситуація покращилась і підприємство отримало прибуток. Отже, загальним

результатом діяльності підприємства за 2023 р. та 2024 р. є прибуток, у розмірі 254067 тис. грн. та 281283 тис. грн. відповідно;

– баланс АТ «Мотор Січ» не можна вважати абсолютно ліквідним, оскільки за період, що аналізується, перше співвідношення груп активів і пасивів не відповідає умовам ліквідності. Дослідження співвідношень активів і зобов'язань свідчить про те, що підприємство не в повному обсязі виконує нормативні умови платоспроможності. Зменшення загального показника ліквідності з 3,015 у 2022 р. до 2,526 у 2024 р., підтверджує висновок про негативну динаміку рівня ліквідності балансу в цілому;

– показники ліквідності підприємства мають значення в межах нормативного за весь період дослідження. Це означає, що підприємство має можливість розраховуватись за своїми поточними зобов'язаннями за допомогою готівки і грошових коштів на рахунках в банку. Отже, підприємство можна вважати платоспроможним і в найближчій перспективі немає загрози банкрутства. Проте, слід зауважити, що майже всі показники оцінювання ліквідності і платоспроможності підприємства мають тенденцію до зниження, що не можна вважати позитивною тенденцією. Значення коефіцієнта втрати платоспроможності більше 1, що свідчить про відсутність передумов до втрати підприємством платоспроможності впродовж найближчого періоду. Але зменшення в динаміці значення критеріїв оцінювання структури балансу свідчить про певне зменшення рівня платіжних можливостей підприємства щодо виконання поточних зобов'язань;

– за результатами розрахунків, коефіцієнт автономії має значення в межах нормативного нормативного – 0,69 у 2022 р., 0,67 у 2023 р., 0,65 – 2024 р. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу відповідно не перевищує нормативне значення – 0,31 у 2022 р., 0,33 у 2023 р., 0,35 – у 2024 р. Коефіцієнт фінансового ризику показав, що у 2022 р. на одну гривню власних коштів припадало 0,45 грн. позикових, у 2023 р. – 0,49 грн., у 2024 р. – 0,55 грн. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів свідчить про невисоку залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування і

становить у 2022 р. 0,16, у 2023 р. – 0,17, у 2024 р. – 0,19, при нормативному значенні 0,4;

– за даними розрахунків, підприємство АТ «Мотор Січ» формує доходи в процесі всіх видів діяльності. Так, у 2024 р. цей показник склав 1649366 тис. грн., що на 820497 тис. грн. більше 2022 р., і на 626931 тис. грн. більше 2023 р. Доходи від іншої операційної діяльності (доходи від оприбуткування запасів, від реалізації надлишкових запасів, пені та штрафи отримані, повернення надмірно сплаченого ввізного мита, доходи від операційних курсових різниць та інше) мають тенденцію до збільшення. У 2024 р. прибуток від фінансової діяльності склав 948 тис. грн., що на 1570 тис. грн. менше 2022 р., і на 2581 тис. грн. менше показника 2023 р. За результатами від інвестиційної діяльності підприємство має доходи за весь період, що аналізується. У 2024 р. цей показник становив 4936 тис. грн, що на 3549 тис. грн. більше 2022 р. і на 4318 тис. грн більше 2023 р.;

– динаміка витрат підприємства в цілому характеризується тенденцією до зростання. Величина витрат підприємства у 2022 р. склала 12347729 тис. грн, у 2023 р. – 9197858 тис. грн, у 2024 р. – 9444290 тис. грн, що на 23,51% менше 2022 р. і на 2,68% більше 2023 р.;

– динаміка операційних витрат АТ «Мотор Січ» має тенденцію до зниження. Так, у 2022 р. величина операційних витрат підприємства становила 11689251 тис. грн, у 2023 р. – 9702312 тис. грн., у 2024 р. – 9493934 тис. грн., що на 18,78% нижче 2022 р. і на 2,15% нижче 2023 р.;

– підприємство має рентабельність за основними показниками діяльності за результатами 2023 та 2024 рр. За результатами інвестиційної та фінансової діяльності у підприємства спостерігається збиток. За 2022 р., оскільки у підприємства показник чистого прибутку мав від’ємне значення, підприємство мало збитковість. Слід відзначити, що показники прибутковості підприємства у 2024 р. порівняно 2022 р. мають тенденцію до збільшення. Можна стверджувати про наявність позитивної тенденції стану рентабельності підприємства у 2024 р. і про певне покращення ситуації у 2023 р.

3 ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ АТ «МОТОР СІЧ»

3.1 Концепція управління фінансовими ризиками підприємства з метою забезпечення його фінансової безпеки

Для створення ефективної системи управління фінансовими ризиками необхідно розробити комплексну концепцію управління фінансовими ризиками підприємства, що забезпечить його фінансову безпеку. Стійкий розвиток підприємства в умовах конкурентного середовища можливий лише за належного рівня фінансової безпеки, який досягається шляхом ефективної протидії факторам ризику як зовнішнього, так і внутрішнього середовища, здатним негативно впливати на фінансові результати підприємства.

Ризик-менеджмент у контексті фінансової безпеки підприємства являє собою комплекс механізмів, підходів та інструментів, що застосовуються для планування, організації, реалізації, стимулювання та контролю заходів з управління фінансовими ризиками. Ці ризики виникають у процесі діяльності підприємства під впливом різноманітних факторів зовнішнього та внутрішнього середовища [58].

Ефективне управління фінансовими ризиками через належне виконання функцій ризик-менеджменту дозволяє підприємству приймати більш обґрунтовані стратегічні та тактичні управлінські рішення. Це сприяє зменшенню ймовірності помилок при плануванні та реалізації обраної стратегії, підвищує фінансову стійкість та зміцнює здатність підприємства до ефективного розвитку в умовах ринкової конкуренції [59,60].

На основі вищезазначеного, на рис. 3.1 наочно представлено концептуальні засади управління фінансовими ризиками підприємства в системі його фінансової безпеки. Отже, концепція ризик-менеджменту у системі фінансової безпеки підприємства полягає у взаємозв’язку,

взаємовизначенні та взаємодоповненні теоретико-методологічних засад та прикладних аспектів управління фінансовими ризиками підприємства.

Рисунок 3.1 – Концептуальні засади управління фінансовими ризиками підприємства в системі його фінансової безпеки

Причин виникнення ризикових ситуацій на підприємствах існує дуже багато. Під причиною ризику розуміють будь-яку умову або фактор, що створює невизначеність щодо результату певної ситуації. До таких умов

належать: безпосередня господарська діяльність підприємства, неможливість отримати точну інформацію про майбутній розвиток подій як всередині підприємства, так і поза його межами, нестача даних про стан зовнішнього середовища, що впливає на економічні результати, а також особливості управлінської системи підприємства [61].

Проблеми ризику слід враховувати вже на етапі діагностики проблем та формування стратегічних цілей підприємства. Необхідно систематично аналізувати, класифікувати та оцінювати можливі втрати, щоб визначити строки та ресурси, необхідні для їх компенсації. Врахування та прогнозування ризиків є обов'язковою умовою ефективного функціонування та досягнення успіху підприємства.

На етапі ідентифікації ризиків підприємство виявляє внутрішні та зовнішні проблеми, здатні негативно вплинути на його діяльність. Далі ризики класифікують за категоріями. Основна мета оцінки ризиків – визначити їх рівень та виділити найбільш критичні, що можуть суттєво вплинути на діяльність підприємства. Регулярний моніторинг ризиків дозволяє вчасно виявляти нові ризики, переглядати оцінку їхнього рівня та формувати звіти про проведену роботу з ризиками. Кожне прийняте рішення повинно супроводжуватися розробкою детального стратегічного плану управління ризиками. Серед відомих методів зниження рівня ризику – ухилення від ризику, локалізація, розподіл та компенсація ризику.

Щоб ефективно уникати фінансових ризиків, підприємство повинно мати достовірну інформацію про ринкову кон'юнктуру, надійність партнерів і контрагентів, стан постачальників, їхню репутацію та фінансово-економічне становище.

На завершальному етапі управління ризиками необхідно усвідомлювати, що будь-яка стратегія протидії ризикам завжди містить елементи невизначеності. Тому важливо оцінити сильні та слабкі сторони обраних інструментів впливу на управління ризиками, а після цього застосовувати їх на практиці [62].

Отже, якщо підприємство враховує всі зазначені етапи управління ризиками, воно стає більш стійким до непередбачуваних обставин та здатним ефективно протидіяти різним видам ризиків. Забезпечення стабільності діяльності та підвищення ефективності роботи господарюючих суб'єктів потребує зміцнення їхньої ризикостійкості та активного застосування превентивного управління ризиками.

Ключовими цільовими орієнтирами управління підприємствами є прибутковість, розвиток, конкурентоспроможність і міцні позиції на ринку. Водночас кожен із цих орієнтирів є вразливим перед існуючими ризиками та загрозами. Гарантією їх досягнення стає саме здатність підприємства до ризикостійкості та ризикозахищеності. Підприємницька діяльність завжди передбачає наявність ризику, тому його врахування є одним із центральних завдань системи управління економічними суб'єктами [63].

Сучасна теорія та практика управління накопичили значний досвід щодо роботи з ризиком. Існують різні типи інструментів управлінського впливу на ризик: попереджувальні (превентивні), нівелюючі, компенсуючі та провокуючі. Кожен із цих типів включає специфічні методи та прийоми впливу на ризики.

Особливе значення у загальному портфелі ризиків підприємства мають фінансові ризики, які формують найбільшу частину сукупних господарських ризиків та впливають на різні аспекти діяльності підприємства. Саме тому використання системи моніторингу фінансових ризиків дозволяє своєчасно виявляти загрози та оперативно реагувати на них, що сприяє збереженню фінансової стабільності та досягненню запланованих результатів (рис. 3.2).

При організації моніторингу фінансових ризиків визначають сферу їхнього виникнення, після чого ідентифікують існуючі систематичні одиниці – тип, клас і вид ризику. Тип, як найвищий таксон, об'єднує класи, до яких відносяться конкретні види фінансових ризиків. Таким чином формується систематичний (фінансовий) ризик, що є основою для подальшого управління [64].

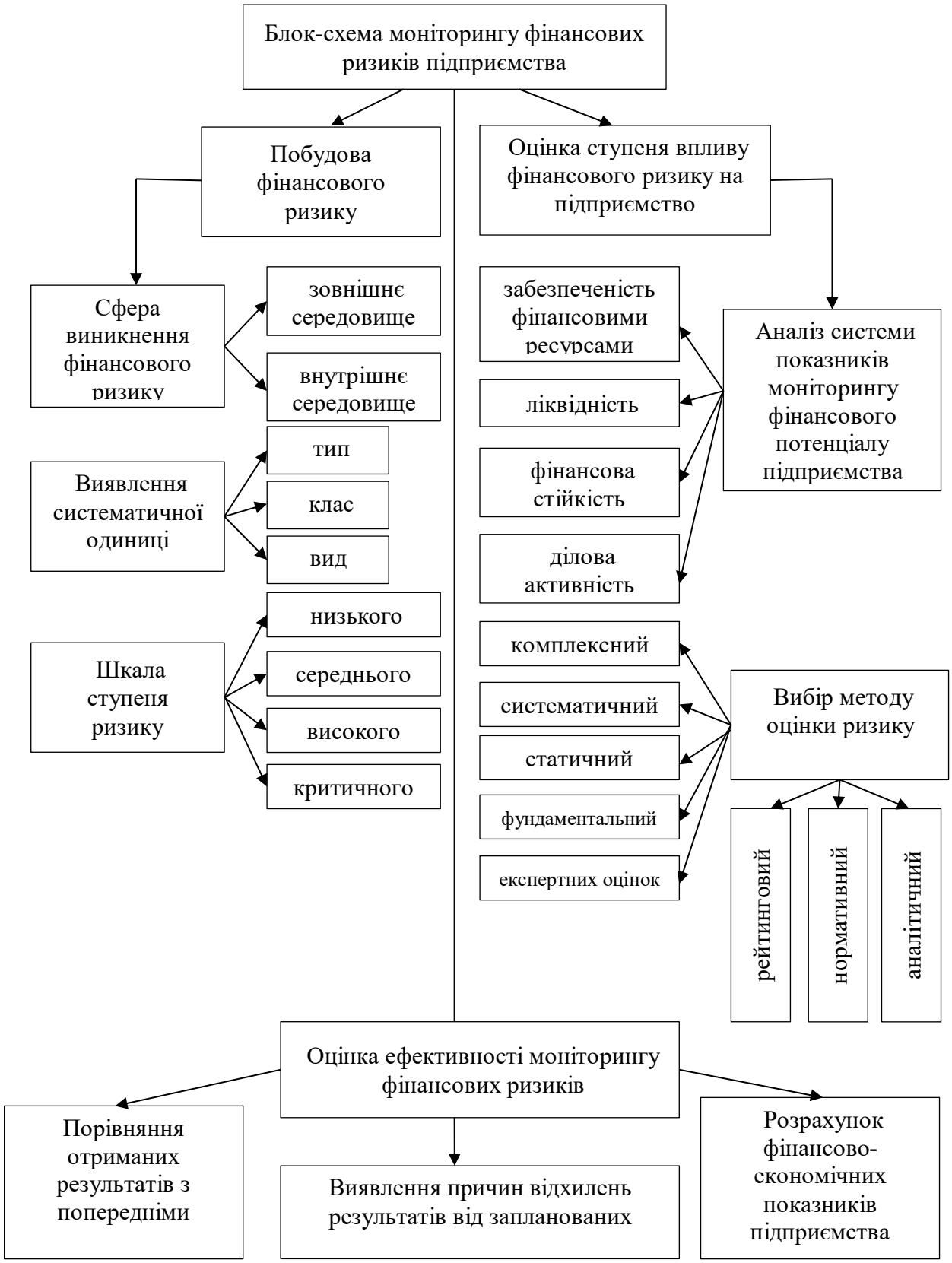

Рисунок 3.2 – Блок-схема моніторингу фінансових ризиків підприємства

Клас ризиків, як узагальнене поняття, визначається на основі загроз і можливостей у різних сферах діяльності підприємств. У межах цього класу конкретним видом ризику є фінансовий ризик, який обумовлюється станом фінансів підприємства та може проявлятися через такі показники, як неплатоспроможність, ліквідність, фінансова стійкість, зниження прибутковості та кредитоспроможність. Завершальною стадією побудови системи ризиків є визначення шкали його ступеня – критичний, високий, помірний або низький.

Для оцінки ступеня впливу фінансового ризику на діяльність підприємства застосовуються відповідні показники моніторингу фінансового потенціалу. Склад цих показників і порядок їх розрахунку визначають точність висновків щодо отриманих результатів і дозволяють вчасно виявити відхилення від запланованих параметрів діяльності підприємства [65].

Важливу роль у розвитку фінансового стану підприємства відіграє вибір методу оцінки ризику та правильність його проведення. Невірна оцінка факторів, що підвищують фінансовий ризик, може призвести до значних збитків або навіть банкрутства. На етапі оцінки ефективності моніторингу фінансових ризиків здійснюють розрахунок ключових фінансово-аналітичних показників, порівнюють їх із попередніми періодами та визначають причини відхилень. За результатами аналізу впроваджуються відповідні заходи для нейтралізації негативного впливу.

Блок-схема моніторингу фінансових ризиків є одним із найважливіших інструментів управління для підприємства, оскільки забезпечує швидке реагування на непередбачувані події. Таким чином, процес управління фінансовими ризиками підприємства повинен здійснюватися за певною послідовністю етапів: виявлення ризику, його кількісна та якісна оцінка, моніторинг ризикових ситуацій, порівняння результатів і аналіз наслідків після виникнення ризику [66].

Для удосконалення управління фінансовим ризиком, а також чинників фінансового ризику, необхідно розробити стратегію організації взаємодії суб’єкта господарювання з зовнішнім та внутрішнім оточенням, у результаті

запровадження якої знизиться рівень фінансового ризику (рис. 3.3).

Рисунок 3.3 – Стратегія управління фінансовими ризиками в процесі забезпечення фінансової безпеки підприємства АТ «Мотор Січ»

Стратегією управління фінансовим ризиком називають визначені напрями та методи використання ресурсів для досягнення конкретної мети підприємства. Кожен із методів передбачає свій набір правил і обмежень, що допомагають ухвалити оптимальне рішення. Стратегія дозволяє зосередити зусилля на тих варіантах дій, які відповідають загальній лінії розвитку, і відкинути всі інші, менш ефективні чи суперечливі. Після досягнення визначеної мети ця стратегія втрачає актуальність, оскільки нові завдання вимагають розробки нових стратегічних підходів.

Стратегія управління фінансовими ризиками підприємства базується на формуванні сукупності цілеспрямованих управлінських рішень, що забезпечують підготовку, оцінку та реалізацію програми стратегічного фінансового розвитку підприємства. Основною метою такої стратегії є захист підприємства від негативного впливу факторів зовнішнього середовища та оптимізація внутрішнього середовища з метою забезпечення фінансової безпеки підприємства [67-69].

При розробці стратегії управління фінансовими ризиками підприємства необхідно чітко визначити суб’єкти та об’єкти управління. Суб’єктами управління є фінансові менеджери з ризику, які відповідають за обґрунтування доцільності здійснення ризикових операцій, ідентифікацію та оцінку фінансових ризиків, вибір методів їх уникнення або зниження, контроль за рівнем ризиків і реалізацію заходів щодо їх нейтралізації.

Об’єктами управління фінансовими ризиками виступають ризикові капіталовкладення та система фінансових відносин, що склалася в процесі забезпечення фінансової безпеки підприємства. У кожному конкретному випадку вибір стратегії має здійснюватися з урахуванням таких факторів, як наявність вільних фінансових ресурсів, тип організаційної структури підприємства, стадія життєвого циклу продукції та організації, а також інших специфічних обставин діяльності підприємства.У процесі управління фінансові менеджери цілеспрямовано впливають на об’єкти управління в межах своїх управлінських функцій. До основних функцій суб’єкта

управління фінансовими ризиками в системі забезпечення фінансової безпеки підприємства відносять планування, організацію, мотивацію і контроль. Управління фінансовими ризиками в процесі забезпечення фінансової безпеки має здійснюватися за певними правилами, принципами та на основі відповідних методів управління.

3.2 Підвищення ефективності управління кредиторською заборгованістю АТ «Мотор Січ»

У процесі здійснення своєї діяльності підприємства активно вступають у господарські зв'язки з різними підприємствами, організаціями та фізичними особами. Постійно відбувається безперервний кругообіг господарських засобів, що супроводжується оновленням і здійсненням різноманітних фінансових розрахунків. Найбільш поширеними видами зовнішніх розрахунків є взаєморозрахунки з постачальниками та підрядниками, погашення кредитів банків, розрахунки за претензіями та іншими фінансовими зобов'язаннями. Стан цих розрахунків безпосередньо впливає на платоспроможність підприємства, його фінансову стабільність, а також інвестиційну привабливість для потенційних партнерів та кредиторів.

Правильна організація розрахункових операцій сприяє підтриманню стабільності оборотності коштів підприємства, зміцненню договірної та розрахункової дисципліни, поліпшенню фінансового стану та формуванню позитивного іміджу на ринку. Раціональна організація розрахунків і коректне ведення обліку дозволяють своєчасно виявляти можливі ризики, попереджати затримки платежів і мінімізувати негативні фінансові наслідки, пов'язані з порушенням платіжної дисципліни [70].

На сучасних вітчизняних підприємствах кредиторська заборгованість займає значну частку у структурі фінансування поточної діяльності і протягом останніх років демонструє тенденцію до зростання. Вона дає підприємству

можливість тимчасово використовувати запозичені кошти для забезпечення своєї діяльності та оптимізації грошових потоків. Водночас, підвищена кредиторська заборгованість може негативно впливати на ключові фінансові показники, зокрема на платоспроможність та ліквідність підприємства, що потребує ретельного контролю та управління (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Горизонтальний та вертикальний аналіз кредиторської заборгованості АТ «Мотор Січ» (станом на кінець року), тис. грн/%

Показники	2022	2023	2024	Відхилення (+,-)	
				2023 від 2021	2024 від 2023
Кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	217221 4,27	7015 0,11	6246 0,12	-210206 -4,16	-769 +0,01
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	2715140 53,32	2374189 36,84	2260757 43,18	-340951 -16,48	-113432 +6,34
Кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	210757 4,14	72430 1,12	71371 1,36	-138327 -3,02	-1059 +0,24
у тому числі з податку на прибуток	177322 3,48	43982 0,68	39372 0,75	-133340 -2,80	-4610 +0,07
Кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування	31068 0,61	32145 0,50	39573 0,76	+1077 -0,11	+7428 +0,26
Кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	105586 2,07	112504 1,75	125825 2,40	+6918 -0,32	+13321 +0,65
Кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1608670 31,59	3776560 58,59	2665605 50,92	+2167890 +27,00	-1110955 -7,67
Кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	26505 0,52	26503 0,41	26503 0,51	-2 -0,11	0 +0,10
Всього	5092269 100,00	6445328 100,00	5235252 100,00	+1353059 0,00	-1210076 0,00

За результатами горизонтального аналізу кредиторської заборгованості АТ «Мотор Січ», підприємство у 2023 р. має зростання за деякими видами заборгованості порівняно з 2022 р. і зниження у 2024 р. порівняно з 2023 р. У 2023 р. порівняно з 2022 р. знизилась кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями на 210206 тис грн., за товари, роботи, послуги на 340951 тис грн., у 2024 р. порівняно з 2023 р. – було зменшення на 113432 тис грн. Кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом зменшилась нерівномірно: у 2023 р. порівняно з 2022 р. зменшення на 138327 тис грн., у

2024 р. порівняно з 2023 р. зменшення на 1059 тис грн. Кредиторська заборгованість за одержаними авансами у 2023 р. порівняно з 2022 р. зросла на 2167890 тис грн., але у 2024 р. порівняно з 2023 р. зменшилась на 1110955 тис грн. Загальна сума кредиторської заборгованості підприємства у 2023 р. становить 6445328 тис. грн., що на 1353059 тис грн. більше попереднього року, у 2024 р. – 5235252 тис. грн., що на 1210076 тис грн менше 2023 р.

На рис. 3.4 наочно зображено динаміку зміни величини кредиторської заборгованості підприємства за період, що аналізується.

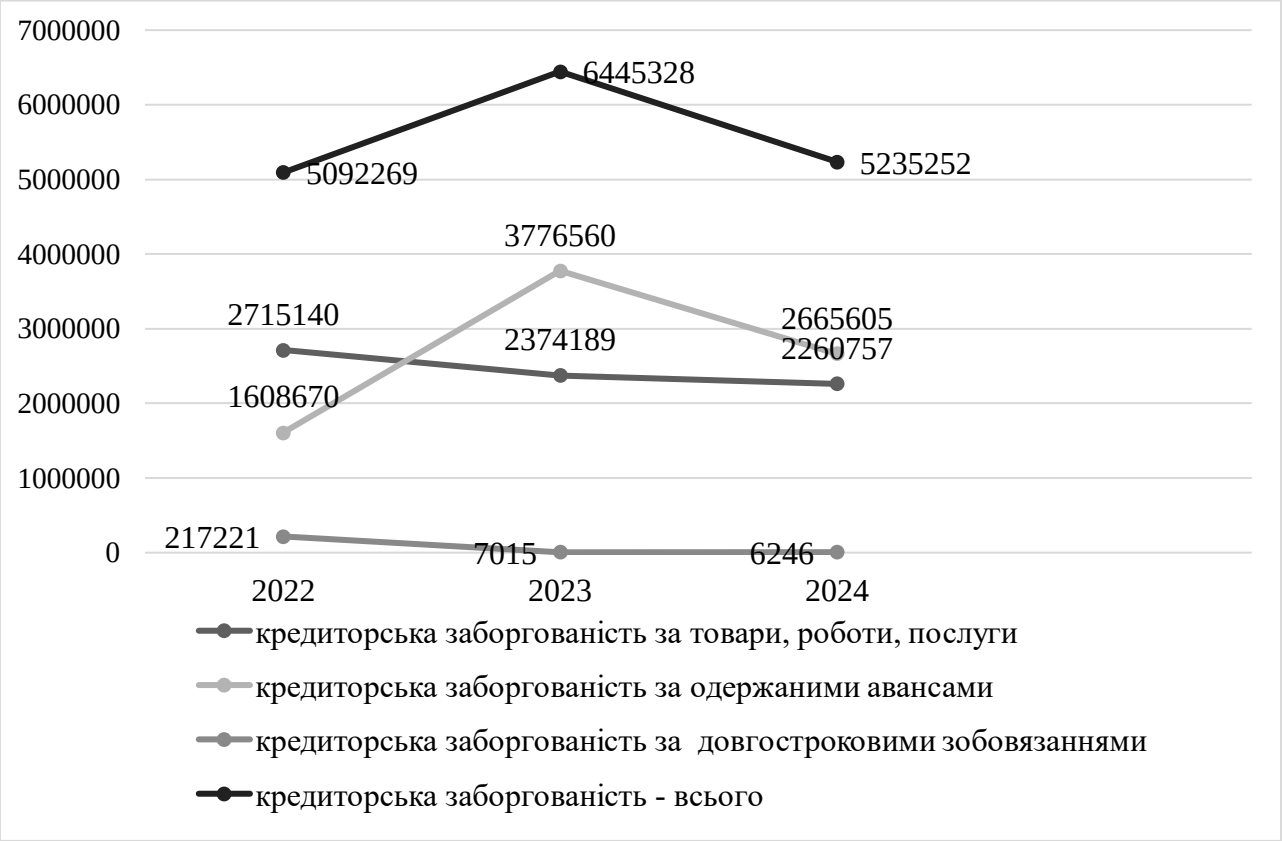

Рисунок 3.4 – Динаміка зміни величини кредиторської заборгованості АТ «Мотор Січ», тис. грн

На рис. 3.5 зображено зміни у структурі кредиторської заборгованості АТ «Мотор Січ» за 2022-2024 рр. Дані, наведені у табл. 3.1 та на рис. 3.5 свідчать про певні зміни у структурі кредиторської заборгованості підприємства, а саме, збільшилась питома вага кредиторської заборгованості за одержаними авансами з 31,59% у 2022 р. до 50,92% у 2024 р. Питома вага кредиторської

заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями дещо зменшилась з 4,27% у 2022 р. до 0,12% у 2024 р. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги та заборгованість за одержаними авансами мають найбільшу частку у структурі кредиторської заборгованості підприємства. Питома вага кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги зменшилась з 53,32% у 2022 р. до 43,18% у 2024 р., питома вага кредиторської заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями займає найменшу частку у структурі кредиторської заборгованості підприємства і складає 4,27% у 2022 р., 0,11% у 2023 р., 0,12% у 2024 р.

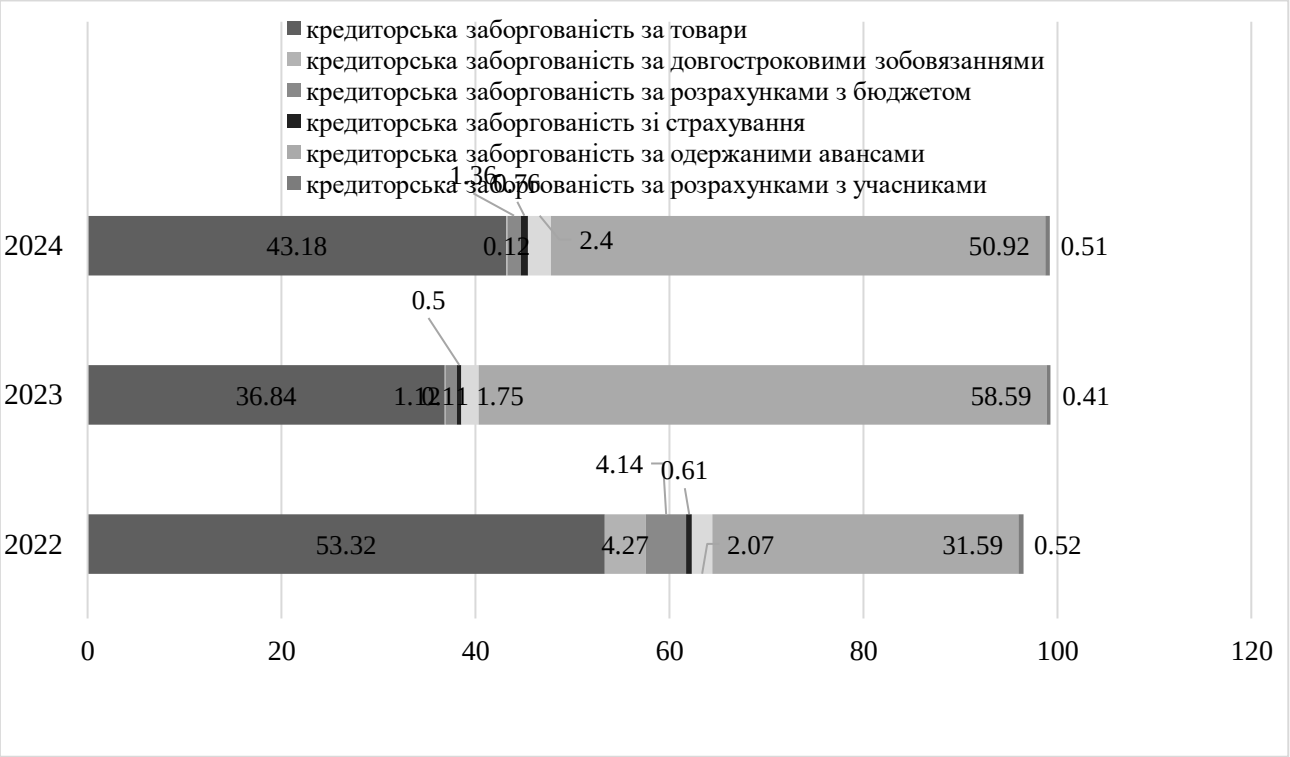

Рисунок 3.5 – Структура кредиторської заборгованості АТ «Мотор Січ» за 2022-2024 рр., %

Оптимальний розмір заборгованості не повинен іммобілізувати фінансові ресурси та створити для підприємств проблеми із забезпеченням постійного процесу виробництва, постачання, реалізації і розрахунків за власними зобов'язаннями.

Суб'єкти господарювання повинні здійснювати постійний оперативний контроль за рухом заборгованості перед кредиторами. Це дозволяє відстежувати, наскільки своєчасно підприємство погашає свої зобов'язання, а також перевіряти, чи відповідає запропонована відстрочка платежу його фінансовому стану та умовам ринку [71]. Такий контроль є важливим для своєчасного реагування на потенційні ризики невиконання зобов'язань і підтримки фінансової дисципліни.

У подальшому заборгованість за зобов'язаннями повинна бути погашена шляхом передачі кредиторам певних активів або надання послуг. Таким чином, зобов'язання підприємства – це конкретні вимоги кредиторів щодо активів підприємства. Економічна сутність кредиторської заборгованості полягає в тому, що вона представляє не лише частину майна підприємства, найчастіше кошти, але й товарно-матеріальні цінності, які можуть виступати предметом зобов'язань, наприклад у випадку товарного кредиту.

Для оцінювання прогнозу зростання рівня кредиторської заборгованості використовуємо метод екстраполяції, що дозволяє розрахувати прогнозні показники рівня кредиторської заборгованості підприємства (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Рівень кредиторської заборгованості на підприємстві АТ «Мотор Січ» за 2020-2024 рр.

Порядковий номер року (t)	Розмір заборгованості (y)	Лацюговий абсолютний приріст, тис.грн (Δy)
2020	3896327	-
2021	5305043	1408716
2022	5092269	-212774
2023	6445328	1353059
2024	5235252	-1210076
Всього	25974219	1338925

Визначимо середнє зменшення рівня кредиторської заборгованості підприємства АТ «Мотор Січ»:

$\Delta y = 1338925 : 4 = 334731$ тис. грн.

Отже, кожного року рівень кредиторської заборгованості буде збільшуватися на 334731 тис. грн., що обумовить збільшення показника у перспективному періоді:

Δy_{2025} = 5235252 + 334731 = 5569983 тис. грн.

Δy_{2026} = 5569983+ 334731 = 5904714 тис. грн.

Δy_{2027} = 5904714 + 334731 = 6239445 тис. грн.

Графік динаміки зміни рівня кредиторської заборгованості представимо на рис. 3.6.

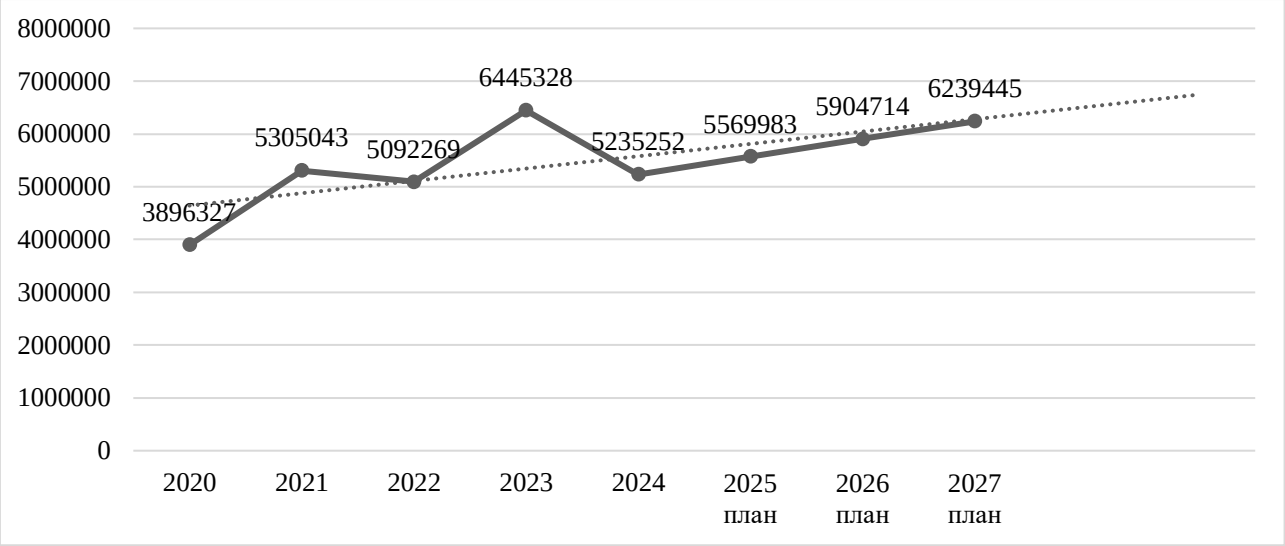

Рисунок 3.6 – Динаміка зміни розміру кредиторської заборгованості на АТ «Мотор Січ», тис грн.

Збільшення рівня кредиторської заборгованості обумовлено тенденціями, які спостерігаються на АТ «Мотор Січ», поряд із цим важливим є оптимізація рівня кредиторської заборгованості в перспективному періоду, що можна визначити за формулою:

$$k(t_{opt}) = k_{max} \times \left(1 - \frac{k}{t_{opt}}\right) = k_{max} \times \left(1 - \sqrt{\frac{кк_1}{D_{max}\left(\frac{p_2}{p_1} \times k_d\right)}}\right) \qquad (3.1)$$

Спочатку визначимо коефіцієнт пропорційності (к):

$$к = \frac{5235252-6445328}{6445328-5092269} = -0{,}8943 \quad (3.2)$$

Фінансові витрати (навіть потенційні) від кредиторської заборгованості ($р_2$) визначимо на підставі значень валового прибутку та собівартості:

$$р_2 = \frac{3502220\times5688775}{5235252} = 3805612{,}72 \text{ тис. грн.} \quad (3.3)$$

Далі визначимо коефіцієнт витрат, що залежить від розміру кредиторської заборгованості та коефіцієнту витрат, що залежить від кредитного періоду:

$$к_т = \frac{-0{,}8943+\sqrt{|0{,}8943^2-4\times1\times0{,}365|}}{2\times1} = -0{,}0409. \quad (3.4)$$

$$к_{кзтов} = -0{,}0409 - (-0{,}8943) = 0{,}8534. \quad (3.5)$$

Наступним етапом визначимо оптимальний період обороту кредиторської заборгованості АТ «Мотор Січ»:

$$t_{opt} = \sqrt{\frac{-0{,}8943\times5235252\times\left(\frac{3805612{,}72}{5688{,}775}\times0{,}8534\right)}{0{,}4539}} = 81 \text{ день} \quad (3.6)$$

Далі визначимо оптимальний розмір кредиторської заборгованості підприємства:

$$К(t_{opt}) = 5235252 \times \left(1 - \sqrt{\frac{-0{,}0409\times(-0{,}8943)}{5235252\times\left(\frac{3805612{,}72}{5688{,}775}\times0{,}8534\right)}}\right) = 4216932 \text{ тис. грн.}$$

Таким чином, ми визначили, що оптимальний рівень кредиторської заборгованості є дещо нижчий ніж фактичний у 2024 р.:

4216932 тис. грн. < 5235252 тис. грн.

Кредиторська заборгованість відіграє ключову роль у фінансовому управлінні підприємства, і ефективний контроль та управління нею безпосередньо впливають на його фінансову стабільність.

Збільшення обсягів кредиторської заборгованості може негативно позначитися на стійкості підприємства, його репутації як надійного партнера, а також знизити кредитоспроможність і привабливість для інвесторів. Основні ризики пов’язані з можливим зростанням простроченої заборгованості, що може спричинити накладення штрафів, погіршення ділових відносин та навіть розрив партнерських угод.

Виникнення кредиторської заборгованості може мати як позитивні, так і негативні наслідки. Серед негативних ефектів [72] можна виділити:

– погіршення фінансового стану – накопичення заборгованості свідчить про можливі проблеми з фінансами підприємства, що може ускладнити залучення нових інвестицій та кредитів;

– зниження кредитного рейтингу – високий рівень заборгованості може знизити кредитний рейтинг і ускладнити доступ до фінансування у майбутньому;

– погіршення відносин з постачальниками – затримки у платежах можуть погіршити умови співпраці або призвести до припинення партнерських відносин;

– витрати на обслуговування боргу – зростання заборгованості тягне за собою додаткові витрати на відсотки та штрафи за прострочення платежів;

– втрати ліквідності – підприємство може зіткнутися з труднощами у своєчасній оплаті поточних зобов’язань і витрат;

– юридичні наслідки – невиконання фінансових зобов’язань може призвести до судових розглядів та інших правових проблем;

– ризик банкрутства – у разі значної кредиторської заборгованості існує реальна загроза неплатоспроможності підприємства.

Кредиторська заборгованість може мати й позитивні наслідки для підприємства. До них відносяться:

– фінансова гнучкість – заборгованість може стати частиною стратегії управління грошовими потоками, дозволяючи підприємству зберігати ліквідність і спрямовувати кошти на розвиток бізнесу;

– використання торгового кредиту – відстрочка платежів постачальникам може бути вигідною, якщо підприємство здатне використовувати ці ресурси для отримання додаткового прибутку;

– зниження вартості фінансування – кредиторська заборгованість часто дешевше, ніж банківські кредити чи випуск акцій, що робить її вигідним джерелом фінансування;

– покращення відносин з постачальниками – у разі домовленостей про відстрочку платежів це може зміцнити ділові відносини і підвищити довіру між сторонами.

Оперативний і постійний контроль кредиторської заборгованості є важливим завданням для будь-якого підприємства. Керівництво має постійно аналізувати такі питання:

– кому саме винне підприємство;

– який обсяг заборгованості;

– чи є заборгованість простроченою;

– чи змінюється її розмір своєчасно (зростає чи зменшується);

– чи може розмір заборгованості вплинути на виконання критично важливих договорів і поставок.

Цей підхід дозволяє підтримувати фінансову дисципліну, своєчасно реагувати на ризики та зберігати надійність підприємства у відносинах з контрагентами.

Наявність кредиторської заборгованості безпосередньо впливає на забезпечення підприємства оборотними коштами. Повільне погашення заборгованості дозволяє підприємству отримати додаткову можливість короткострокового фінансування. У більшості випадків підприємства

самостійно визначають обсяги, строки та форми платежів постачальникам. Що стосується розрахунків із бюджетом та банками, то підприємства прагнуть виконувати свої фінансові зобов'язання вчасно, оскільки порушення термінів або обсягів платежів тягне за собою застосування штрафних санкцій. Таким чином, наявність кредиторської заборгованості часто свідчить про перенесення фінансових труднощів підприємства на постачальників.

Кредиторська заборгованість являє собою зобов'язання, що виникли в результаті минулих господарських подій і підлягають виконанню у майбутньому. Суб'єктами таких відносин виступають кредитор і боржник, а об'єктом є гроші, матеріальні цінності, витрати або проєкти, стосовно яких укладена відповідна угода.

При розумному управлінні кредитними ресурсами кредиторська заборгованість може слугувати додатковим або відносно дешевим джерелом залучення ресурсів для підприємства.

Основні принципи управління кредиторською заборгованістю підприємства [73] включають:

1) вибір оптимальної форми заборгованості для мінімізації відсоткових витрат на придбання матеріальних цінностей;

2) встановлення найбільш зручної форми банківського або комерційного кредиту та строків його погашення;

3) запобігання утворенню простроченої заборгованості.

Процес управління кредиторською заборгованістю може здійснюватися двома основними способами: оптимізація та мінімізація заборгованості.

Оптимізація кредиторської заборгованості передбачає пошук нових підходів, за допомогою яких зміна її обсягів може позитивно впливати на діяльність підприємства та покращувати його позиції на національному або міжнародному ринку.

На відміну від оптимізації, мінімізація кредиторської заборгованості передбачає таку систему управління, за якої обсяг наявної заборгованості максимально зменшується або повністю погашається. Такий підхід дозволяє

підприємству зменшити ризики, пов’язані з простроченням платежів, і підвищити фінансову стійкість.

Ефективне управління кредиторською заборгованістю дає можливість усунути або зменшити її негативний вплив на діяльність підприємства. Для цього необхідно здійснювати прогнозування загального обсягу заборгованості, виходячи з цілей і ключових показників діяльності підприємства, щоб уникнути небажаних фінансових ризиків.

Постійний контроль за кредиторською заборгованістю дозволяє підвищити ефективність роботи фінансового сектору підприємства, особливо аналітичного обліку, забезпечуючи точне визначення строків надання і погашення позик та кредитів.

Крім того, важливо не лише аналізувати відповідність фактичних показників рамковим рівням кредиторської заборгованості, а й виявляти причини відхилень. На цьому етапі розробляється комплекс заходів, що дозволяє скорегувати заборгованість та привести її до оптимальних значень, запланованих у фінансовому плані підприємства.

Для досягнення більш позитивних наслідків управління кредиторською заборгованістю, які сприятимуть фінансовій стабільності підприємства, доцільно максимізувати прибутковість через залучення іноземного капіталу, створення стратегічної системи використання позикових коштів і підвищення конкурентоспроможності підприємства на ринку.

3.3 Удосконалення механізму управління грошовими потоками АТ «Мотор Січ»

Здійснення будь-якої господарської діяльності неминуче супроводжується рухом грошових потоків, що є життєво важливим процесом для будь-якого підприємства. Основним завданням підприємства в цій сфері є підвищення ефективності діяльності через раціональне управління грошовими потоками. Такий підхід забезпечує фінансову збалансованість, мінімізує вплив

існуючих і потенційних ризиків та прискорює оборотність капіталу. Ефективна система управління грошовими потоками передбачає кілька ключових напрямів: управління оборотним капіталом, контроль доходів і витрат та їх раціональний розподіл, управління капітальними потребами, а також сприяння економічному зростанню підприємства [74].

Науковці все більше зосереджують увагу на проблемі дефіциту грошових ресурсів у вітчизняних підприємствах та обмеженості їх активності у сфері поточних інвестицій. Ця ситуація ускладнюється невизначеністю, що виникла через війну, що призводить до масового залучення кредитних ресурсів, розбалансованості грошових потоків, подовження фінансових циклів і обмеження використання сучасних фінансових інструментів і технологій. Тому розуміння сутності грошових потоків і впровадження ефективної системи управління ними є надзвичайно важливим для подолання дефіциту коштів, забезпечення стабільності та досягнення стратегічних, тактичних і оперативних цілей підприємства [75].

Основна мета управління грошовими потоками полягає у забезпеченні достатньої ліквідності підприємства для своєчасного виконання поточних зобов’язань, підтримки фінансової стабільності та створення умов для майбутнього розвитку. Крім того, управління грошовими потоками виступає як фінансовий інструмент, який допомагає досягти основної мети будь-якого комерційного підприємства – отримання прибутку.

Завдяки такому управлінню підприємство може визначити оптимальний рівень грошових ресурсів, забезпечити їх ефективний обіг та максимально раціональне використання. Важливо створити систему управління грошовими потоками, яка охоплюватиме всі ключові аспекти діяльності підприємства, включаючи запаси, необоротні активи, кредиторську та дебіторську заборгованість, а також власний капітал, що дозволить підвищити ефективність фінансового управління та зміцнити стійкість підприємства на ринку.

Ефективна система управління грошовими потоками є надзвичайно важливою для фінансового успіху підприємства та виконує ключову роль у

забезпеченні його стабільності та розвитку. Така система повинна включати кілька важливих складових [76]:

1. Ліквідність та стабільність: належне управління грошовими потоками гарантує, що підприємство завжди має достатньо коштів для виконання своїх фінансових зобов'язань, своєчасної оплати поставок і обслуговування кредитів, що запобігає проблемам із платоспроможністю.

2. Стратегічне планування: система управління грошовими потоками дозволяє підприємству формувати довгострокові фінансові стратегії, коригувати їх у відповідь на зміни ринкових умов та мінімізувати ризики, пов'язані з нестачею коштів або непередбачуваними витратами.

3. Здатність до інвестування та розвитку: ефективне управління грошовими потоками забезпечує необхідні фінансові ресурси для інвестування в нові технології, розширення продуктових ліній, освоєння нових ринків та розвиток людських ресурсів, що сприяє зростанню підприємства та підвищенню його конкурентоспроможності.

4. Мінімізація фінансових втрат: добре організована система допомагає уникнути непотрібних витрат, підвищує ефективність використання ресурсів і збільшує прибутковість підприємства.

5. Збалансованість ресурсів: управління грошовими потоками забезпечує раціональний розподіл коштів між поточними операційними потребами та інвестиціями в майбутнє, що дозволяє підтримувати баланс між короткостроковою ліквідністю та довгостроковою фінансовою стабільністю.

6. Довіра стейкхолдерів: здатність ефективно контролювати грошові потоки підвищує рівень довіри з боку інвесторів, партнерів, постачальників та клієнтів, що є важливим чинником для залучення додаткових ресурсів і зміцнення ринкових позицій підприємства.

Ефективне управління грошовими потоками дозволяє підприємству досягати стратегічних цілей, підтримувати високий рівень оборотності капіталу, забезпечувати стабільність діяльності та підвищувати фінансову

стійкість, а також створювати додаткові можливості для отримання прибутку та формування інвестиційних ресурсів.

Для підвищення ефективності системи управління грошовими потоками необхідно враховувати фактори, що впливають на їх обсяг і характер формування. Процес оптимізації грошових потоків базується на кількох ключових принципах:

- збалансованість – забезпечення рівноваги між доходами та витратами, що дозволяє уникнути касових розривів і зберегти фінансову стабільність;
- ліквідність – наявність достатньої кількості коштів для покриття всіх поточних фінансових зобов'язань, що запобігає простроченню платежів і підтримує довіру партнерів;
- ефективність – забезпечення результативного використання ресурсів через оптимізацію витрат і збільшення прибутковості підприємства;
- інформаційна достовірність – точна та надійна фінансова інформація, яка є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Оптимізація грошових потоків передбачає балансування позитивних і негативних потоків. Недотримання цього балансу може негативно позначитися на господарській діяльності. Важливо вміти ефективно управляти коштами як у разі їх дефіциту, так і при профіциті.

При дефіциті коштів доцільно розробити план залучення фінансових ресурсів:

- шукати довгострокових інвесторів та стратегічних партнерів;
- укладати вигідні довгострокові контракти з постачальниками;
- формувати детальний план видатків на певний період (сплата відсотків, податкові платежі, розрахунки з постачальниками).

У короткостроковій перспективі для покриття касових розривів підприємство може застосовувати такі заходи:

- залучати короткострокові кредити;
- здавати в оренду майно, якщо воно є;
- скорочувати непотрібні витрати;

- домовлятися з кредиторами про відстрочку платежів;
- стимулювати дебіторів до своєчасної або завчасної оплати.

Таким чином, система управління грошовими потоками забезпечує не лише фінансову стійкість підприємства, а й створює умови для його ефективного розвитку та підвищення прибутковості.

При профіциті коштів підприємство має можливість їх раціонально використовувати, наприклад, розміщувати на депозитах або здійснювати інвестиції, що дозволяє отримувати додатковий дохід і підвищувати фінансову стійкість. Значення ефективного управління грошовими потоками через їх оптимізацію пояснюється кількома ключовими аспектами [77]:

1) Ключова роль у господарській діяльності – грошові потоки впливають практично на всі процеси підприємства, від поточного фінансування до стратегічного розвитку.

2) Фінансова стійкість – ефективне управління грошовими потоками забезпечує стабільність підприємства у процесі його стратегічного економічного розвитку, враховуючи різноманітність потоків та їх синхронізацію за часом і обсягом.

3) Зменшення потреби в позиковому капіталі – грамотне управління потоками дозволяє зменшити залежність від зовнішніх джерел фінансування, що позитивно впливає на структуру капіталу підприємства.

4) Прискорення обороту капіталу – оптимізація грошових потоків сприяє підвищенню ефективності використання активів та зниженню ризику неплатоспроможності.

5) Накопичення ресурсів для інвестицій – ефективне управління потоками створює додаткові фінансові ресурси, які можна спрямувати на інвестиції, що стимулює зростання прибутку та підвищує ліквідність підприємства.

Таким чином, оптимізація грошових потоків не лише забезпечує стабільність і фінансову безпеку, а й створює умови для ефективного розвитку та підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Поряд з тим виділяють три основних групи методів оптимізації грошових потоків (рис. 3.7).

Рисунок 3.7 – Методи оптимізації грошових потоків підприємства АТ «Мотор Січ»

Підвищення ефективності управління грошовими потоками є фундаментальним аспектом забезпечення фінансової стабільності та здоров’я будь-якого підприємства. Для досягнення високої ефективності в цій сфері слід виділити кілька ключових напрямів [78]:

1. Оптимізація витрат – зменшення надмірних витрат та максимальне використання наявних фінансових ресурсів дозволяє підприємству більш ефективно управляти грошовими потоками, підвищувати рентабельність та досягати фінансової стабільності.

2. Вигідні угоди з постачальниками – встановлення гнучких графіків платежів, домовленостей про знижки та оптимальних умов співпраці допомагає підприємству зменшити фінансовий тиск і поліпшити управління оборотними коштами.

3. Аналіз та управління дебіторською заборгованістю – посилення контролю за своєчасністю надходження коштів від дебіторів зменшує ризик неплатоспроможності, забезпечує передбачуваність фінансових потоків і знижує невизначеність у процесах управління грошовими ресурсами.

4. Стратегічне планування – розроблення чіткої стратегії управління грошовими потоками дозволяє підприємству визначати довгострокові та короткострокові цілі, ефективно планувати ресурси та оцінювати результати фінансової діяльності.

5. Систематичний аналіз та контроль – регулярний моніторинг фінансової звітності та грошових потоків дає можливість оперативно реагувати на внутрішні та зовнішні ризики, коригувати стратегії та підвищувати точність управлінських рішень.

6. Збільшення грошових активів – використання різноманітних фінансових інструментів та оптимізація джерел фінансування допомагає нарощувати ліквідність підприємства і забезпечує можливості для інвестицій та розвитку.

Реалізація цих заходів дозволяє підприємству не лише підтримувати фінансову стабільність, а й створювати передумови для стратегічного розвитку, підвищення прибутковості та конкурентоспроможності на ринку.

Складні економічно-політичні умови, зумовлені війною, створюють численні виклики для управління грошовими потоками підприємств. Ці умови вимагають від підприємств ретельного аналізу поточної ситуації та розробки ефективних стратегій управління грошовими потоками, спрямованих на забезпечення фінансової стабільності та збереження життєздатності підприємства у кризових обставинах. Особливу увагу необхідно приділяти адаптації системи управління грошовими потоками до умов нестабільності, оскільки війна суттєво впливає на обсяги надходжень і витрат, тривалість фінансових циклів та можливості залучення фінансових ресурсів.

Для забезпечення ефективного управління грошовими потоками та фінансовою діяльністю підприємства доцільно впроваджувати систему

розрахунку показників грошових потоків, що дозволяє оцінювати їх динаміку та синхронність. Поетапне здійснення управління грошовими потоками забезпечує постійний моніторинг рівномірності формування надходжень і платежів у визначені часові інтервали. Це дозволяє підтримувати належний рівень платоспроможності та ліквідності, своєчасно реагувати на зміни в ринкових умовах і запобігати фінансовим дисбалансам.

Планування грошових потоків є ключовим етапом управління фінансовою діяльністю підприємства. Ефективне впровадження системи планування та прогнозування дозволяє раціонально використовувати наявні грошові ресурси, забезпечуючи операційну, інвестиційну та фінансову діяльність необхідними коштами. Сучасна система принципів планування грошових потоків сприяє підвищенню точності прогнозів і спрощує процес управління. До основних принципів належать:

- принцип обґрунтованості мінімально необхідного обсягу грошових коштів, який забезпечує платоспроможність підприємства;
- принцип пропорційності розподілу грошових коштів між різними складовими виробничого та фінансового процесу;
- принцип гнучкості планування грошових коштів, що дозволяє оперативно реагувати на зміни у фінансовій ситуації;
- принцип оцінювання ефективності використання коштів, який передбачає контроль за доцільністю витрат та результативністю їх застосування;
- принцип адекватності часових інтервалів та способів планування, що забезпечує оптимальний розподіл ресурсів у часі [78].

Ефективна система управління грошовими потоками, організована з урахуванням зазначених принципів, створює основу для стабільного та динамічного розвитку підприємства. Вона забезпечує збалансованість надходжень і витрат, підтримує ліквідність, підвищує фінансову стійкість та сприяє зростанню ринкової вартості підприємства. Крім того, така система дає змогу підприємству швидко адаптуватися до зовнішніх змін, ефективно

використовувати доступні фінансові ресурси та підтримувати конкурентоспроможність навіть у складних економічних умовах.

Висновки до розділу 3

У результаті проведеного дослідження було запропоновано шляхи удосконалення системи управління фінансовими ризиками на АТ «Мотор Січ». Ефективна організація управління фінансовими ризиками в умовах нестабільності та трансформаційних змін має позитивний вплив на фінансово-господарську діяльність підприємства. Така система передбачає комплекс заходів, спрямованих на зменшення негативного впливу фінансових ризиків на результати діяльності господарюючого суб'єкта та забезпечення високого рівня його фінансової безпеки.

В умовах мінливого зовнішнього економічного середовища підприємствам іноді доводиться приймати нестандартні управлінські рішення для мінімізації можливих втрат. Важливим елементом ефективного управління є своєчасне виявлення потенційних фінансових ризиків та уважна оцінка їх можливих наслідків, що дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення і запобігати негативним фінансовим наслідкам для підприємства.

Концептуальні засади управління фінансовими ризиками в системі фінансової безпеки підприємства дозволяють інтегрувати інструменти ризик-менеджменту на всіх етапах процесу забезпечення фінансової безпеки. Це включає послідовність дій щодо ідентифікації, аналізу та оцінки ризиків усіх бізнес-процесів. Такий підхід дає змогу керівництву підприємства приймати управлінські рішення з урахуванням оцінки ідентифікованих фінансових ризиків та їх потенційного впливу.

За допомогою методу екстраполяції у кваліфікаційній роботі розраховано прогнозні показники рівня кредиторської заборгованості АТ «Мотор Січ». Встановлено, що щорічне збільшення заборгованості становитиме 334 731 тис. грн. Крім того, розрахунки показали, що оптимальний рівень кредиторської

заборгованості підприємства складає 4 216 932 тис. грн., що нижче фактичного показника за 2024 рік.

Також встановлено, що ефективне управління грошовими потоками формує надійну основу для фінансової стабільності та розвитку підприємства, впливаючи на його конкурентоспроможність та здатність адаптуватися до змін у динамічному бізнес-середовищі.

З огляду на вищезазначене, для підвищення ефективності управління грошовими потоками підприємства в сучасних умовах рекомендується:

– впроваджувати розрахунок системи показників грошових потоків як індикаторів фінансової стійкості, платіжної дисципліни та нормальної платоспроможності;

– досліджувати галузеві закономірності формування грошових потоків;

– визначати ключові потоки у бухгалтерській та оперативній інформації для своєчасного і повного інформаційного забезпечення аналізу руху грошових коштів;

– удосконалити методику аналізу грошових потоків із урахуванням особливостей руху коштів вітчизняних підприємств у умовах невизначеності та ризику.

Впровадження цих заходів дозволить не лише підвищити ефективність управління фінансовими ресурсами, а й зміцнити фінансову безпеку та конкурентні позиції підприємства на ринку.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі магістра наведені теоретичні узагальнення та вирішення практичних завдань, які полягають у подальшому розвитку теоретико-методичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління фінансовими ризиками на АТ «Мотор Січ». Загальні висновки, одержані в результаті дослідження, зводяться до такого.

Особливу групу в загальному обсязі ризиків становлять фінансові ризики. Зростання ступеня впливу фінансових ризиків на діяльність підприємств зумовлює необхідність комплексного дослідження ідентифікації, сутності природи фінансових ризиків. Нами була продемонстрована можливість зарахування ризиків до фінансових за присутності таких основних характеристик: можливість недоотримання доходу, банкрутства та діяльність на фінансовому ринку.

Проведений аналіз результатів господарської діяльності АТ «Мотор Січ» за 2022-2024 рр. дозволяє виділити наступне:

– у структурі майна за характером участі в господарському процесі та швидкістю обороту переважають оборотні активи (74,41% у 2024 р.), що пояснюється більшим темпом їх зростання порівняно з необоротними активами;

– за формою функціонування матеріальні активи зросли на 504210 тис. грн. у 2023 р. порівняно з 2022 р. і зменшились на 1168573 тис. грн. у 2024 р. порівняно з 2023 р. Частка фінансових активів у 2023 р. становила 20,31% проти 19,04% у 2022 р. Відповідно частка матеріальних активів зменшилась з 80,95% у 2022 р. до 77,59% у 2024 р.;

– за чутливістю до інфляційних процесів монетарні активи становили 7479636 тис. грн. у 2024 р., відповідно немонетарні активи – 22347246 тис. грн. Підсумком досліджуваної динаміки стало збільшення частки монетарних активів з 21,64% у 2022 р. до 23,23% у 2023 р. та до 25,08% у 2024 р.

Відповідно відбулось зменшення частки немонетарних активів з 78,36% у 2022 р. до 76,77% у 2023 р. та 74,92% у 2024 р.;

– у структурі активів за ознакою рівня ліквідності у 2024 р. найбільшу питому вагу займають низьколіквідні активи – 56,54%, найменшу – високоліквідні – 5,24%. Отже, динаміка структури активів за рівнем ліквідності характеризується негативними змінами;

– у структурі пасивів за характером формування (власністю) частка власного капіталу у 2024 р. зменшилась до 64,53%, порівняно з 2022 р. – 68,96%. Частка позикового капіталу відповідно збільшилась з 31,04% у 2022 р. до 35,47% у 2024 р.;

– за рівнем відповідальності власного капіталу частка статутного і пайового капіталу дещо зросла – 1,38% у 2022 р. до 1,46% у 2024 р.;

– за тривалістю використання постійний капітал зменшився з 24095185 тис. грн. у 2022 р. до 23730180 тис. грн. у 2024 р. У структурі частка постійного капіталу також знизилась з 81,93% у 2022 р. до 79,56% у 2024 р., частка змінного капіталу відповідно збільшилась з 18,07% до 20,44%;

– за періодом погашення поточні зобов'язання збільшились з 5314495 тис. грн. у 2022 р. до 6096702 тис. грн. у 2024 р. Проте, частка поточних зобов'язань у зобов'язаннях дещо зменшилась з 58,22% у 2022 р. до 57,62% у 2024 р., частка довгострокових зобов'язань відповідно збільшилась;

– у структурі зобов'язань, за ознакою терміновості сплати, частка найбільш термінових зобов'язань дещо зросла з 55,60% у 2022 р. до 58,03% у 2023 р. і зменшилась до 57,56% у 2024 р. Частка довгострокових зобов'язань зменшилась з 41,78% до 40,67% відповідно у 2022 р. порівняно з 2023 р., але зросла до 42,38% у 2024 р. Зміни у структурі зобов'язань за терміновістю сплати пояснюються тим, що у 2024 р. порівняно з попередніми роками найбільш термінові зобов'язання збільшились до 6090072 тис. грн., которкострокові зобов'язання значно зменшились – з 239002 тис. грн. до 6630 тис. грн. В цілому, можна стверджувати, що на АТ «Мотор Січ» за період, що досліджувався, суттєвих структурних зрушень не відбулось;

– відбулось поступове зменшення показників чистого доходу від реалізації продукції та собівартості реалізованої продукції у 2023 р. збільшення на 7,44%; собівартість продукції змінилась синхронно змінам попереднього показника – на 24,70% та 11,75%. Показники валового прибутку також знизилися у 2023 р. порівняно з 2022 р. і становили 5,99%; у 2024 р. порівняно з 2023 р. відбулось збільшення на 1,09%. Інші операційні доходи зменшились у 2023 р. порівняно з 2022 рр. і становили 64,43%; у 2024 р. порівняно з 2023 р. відбулось зменшення цього показника на 40,20%;

– за досліджуваний період адміністративні витрати дещо знизились (на 14,50%), витрати на збут – на 35,53% та інші операційні витрати на 23,03% у 2023 р. порівняно з 2022 р., але зросли адміністративні витрати у 2024 р. порівняно з 2023 р. на 7,25%, по іншим показникам відбулось суттєве зменшення відповідно. Як наслідок, фінансовий результат від операційної діяльності підприємства за весь період дослідження – прибуток, який у 2022 р. склав 824964 тис. грн., у 2023 р. – 1018288 тис. грн., у 2024 р. – 1643482 тис. грн. Показник фінансових витрат у 2024 р. порівняно з 2022 рр. дещо збільшився і становить у 2022 р. – 301092 тис. грн., у 2023 р. – 313284 тис. грн., у 2024 р. – 334225 тис. грн. Фінансовим результатом діяльності підприємства до оподаткування є збиток у 2022 р. у розмірі 375323 тис. грн, проте у 2023-2024 рр. підприємство отримало прибуток у розмірі 348544 тис. грн та 343347 тис. грн відповідно;

– внаслідок значного зростання втрат від участі в капіталі та інших витрат, загальним результатом діяльності підприємства за 2022 р. є збиток у розмірі 584983 тис. грн. Це відбулось внаслідок значного перевищення фінансових витрат над фінансовими доходами підприємства. У 2023-2024 рр. ситуація покращилась і підприємство отримало прибуток. Отже, загальним результатом діяльності підприємства за 2023 р. та 2024 р. є прибуток, у розмірі 254067 тис. грн. та 281283 тис. грн. відповідно;

– баланс АТ «Мотор Січ» не можна вважати абсолютно ліквідним, оскільки за період, що аналізується, перше співвідношення груп активів і

пасивів не відповідає умовам ліквідності. Дослідження співвідношень активів і зобов'язань свідчить про те, що підприємство не в повному обсязі виконує нормативні умови платоспроможності. Зменшення загального показника ліквідності з 3,015 у 2022 р. до 2,526 у 2024 р., підтверджує висновок про негативну динаміку рівня ліквідності балансу в цілому;

– показники ліквідності підприємства мають значення в межах нормативного за весь період дослідження. Це означає, що підприємство має можливість розраховуватись за своїми поточними зобов'язаннями за допомогою готівки і грошових коштів на рахунках в банку. Отже, підприємство можна вважати платоспроможним і в найближчій перспективі немає загрози банкрутства. Проте, слід зауважити, що майже всі показники оцінювання ліквідності і платоспроможності підприємства мають тенденцію до зниження, що не можна вважати позитивною тенденцією. Значення коефіцієнта втрати платоспроможності більше 1, що свідчить про відсутність передумов до втрати підприємством платоспроможності впродовж найближчого періоду. Але зменшення в динаміці значення критеріїв оцінювання структури балансу свідчить про певне зменшення рівня платіжних можливостей підприємства щодо виконання поточних зобов'язань;

– за результатами розрахунків, коефіцієнт автономії має значення в межах нормативного нормативного – 0,69 у 2022 р., 0,67 у 2023 р., 0,65 – 2024 р. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу відповідно не перевищує нормативне значення – 0,31 у 2022 р., 0,33 у 2023 р., 0,35 – у 2024 р. Коефіцієнт фінансового ризику показав, що у 2022 р. на одну гривню власних коштів припадало 0,45 грн. позикових, у 2023 р. – 0,49 грн., у 2024 р. – 0,55 грн. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів свідчить про невисоку залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування і становить у 2022 р. 0,16, у 2023 р. – 0,17, у 2024 р. – 0,19, при нормативному значенні 0,4;

– за даними розрахунків, підприємство АТ «Мотор Січ» формує доходи в процесі всіх видів діяльності. Так, у 2024 р. цей показник склав 1649366 тис.

грн., що на 820497 тис. грн. більше 2022 р., і на 626931 тис. грн. більше 2023 р. Доходи від іншої операційної діяльності (доходи від оприбуткування запасів, від реалізації надлишкових запасів, пені та штрафи отримані, повернення надмірно сплаченого ввізного мита, доходи від операційних курсових різниць та інше) мають тенденцію до збільшення. У 2024 р. прибуток від фінансової діяльності склав 948 тис. грн., що на 1570 тис. грн. менше 2022 р., і на 2581 тис. грн. менше показника 2023 р. За результатами від інвестиційної діяльності підприємство має доходи за весь період, що аналізується. У 2024 р. цей показник становив 4936 тис. грн, що на 3549 тис. грн. більше 2022 р. і на 4318 тис. грн більше 2023 р.;

– динаміка витрат підприємства в цілому характеризується тенденцією до зростання. Величина витрат підприємства у 2022 р. склала 12347729 тис. грн, у 2023 р. – 9197858 тис. грн, у 2024 р. – 9444290 тис. грн, що на 23,51% менше 2022 р. і на 2,68% більше 2023 р.;

– динаміка операційних витрат АТ «Мотор Січ» має тенденцію до зниження. Так, у 2022 р. величина операційних витрат підприємства становила 11689251 тис. грн, у 2023 р. – 9702312 тис. грн., у 2024 р. – 9493934 тис. грн., що на 18,78% нижче 2022 р. і на 2,15% нижче 2023 р.;

– підприємство має рентабельність за основними показниками діяльності за результатами 2023 та 2024 рр. За результатами інвестиційної та фінансової діяльності у підприємства спостерігається збиток. За 2022 р., оскільки у підприємства показник чистого прибутку мав від’ємне значення, підприємство мало збитковість. Слід відзначити, що показники прибутковості підприємства у 2024 р. порівняно 2022 р. мають тенденцію до збільшення. Можна стверджувати про наявність позитивної тенденції стану рентабельності підприємства у 2024 р. і про певне покращення ситуації у 2023 р.

Ефективна система управління фінансовими ризиками підприємства в умовах нестабільності та трансформаційних змін позитивно впливає на його фінансово-господарську діяльність. Така система передбачає комплекс заходів щодо зменшення негативного впливу фінансових ризиків на результати

діяльності господарюючого суб'єкту й забезпечує високий рівень його фінансової безпеки. Адже, щоб мінімізувати негативні наслідки зовнішнього економічного середовища, підприємствам у ході здійснення діяльності інколи необхідно приймати доволі нетрадиційні рішення. Крім того, важливо своєчасно виявляти можливі фінансові ризики й уважно підходити до оцінки їх можливих наслідків, щоб ухвалювати ефективні управлінські рішення задля уникнення фінансових втрат та негативних наслідків для підприємства.

У кваліфікаційній роботі, за допомогою методу екстраполяції, розрахували прогнозні показники рівня кредиторської заборгованості АТ «Мотор Січ» і встановили, що кожного року рівень кредиторської заборгованості буде збільшуватися на 334731 тис. грн. За допомогою розрахунків визначили, що оптимальний рівень кредиторської заборгованості підприємства складає 4216932 тис. грн., що нижче фактичного рівня 2024 р.

Встановлено, що ефективне управління грошовими потоками формує стійку основу для фінансової стабільності, росту та розвитку підприємства, впливаючи на його конкурентоспроможність та можливість пристосовуватися до змін у бізнес-середовищі і мінімізувати ризики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Нечипоренко А. В. Особливості управління фінансовими ризиками підприємства в умовах трансформаційних змін. *Економічний вісник університету. Серія «Фінанси, грошовий обіг, кредит»*. 2023. Вип. № 56. С. 200-206.

2. Янковська Л. А., Семчук Ж. В., Шевчук Я. В., Антонюк Н. А., Нагірна О. В. Управління фінансовими ризиками підприємств в умовах війни. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична.* Львів, 2023. Вип. 37. С. 307-314.

3. Таран О. В. Сучасні питання проблематики ризиків фінансової сфери діяльності підприємств: теоретичні узагальнення та прикладний аналіз. Харків : Константа. 2014. 108 с.

4. Бланк И. А. Управление финансовыми рисками : учеб. курс. Киев : Ника-Центр, 2006. 444 с.

5. Шелудько В. М. Фінансовий ринок : підручник; 2-ге вид., стер. Київ: Знання, 2008. 535 с.

6. Клапків М. С. Страхування фінансових ризиків : монографія. Тернопіль : Економічна думка, Карт-бланш, 2002. 570 с.

7. Вітлінський В. В., Великоіваненко Г. І. Ризикологія в економіці та підприємництві : монографія. Київ : КНЕУ, 2004. 480 с.

8. Костирко Р. О. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Харків : Фактор, 2007. 784 с.

9. Диба Н. І. Суть та види фінансових ризиків у системі ризик-менеджменту підприємства. Видавництво Львівської політехніки. 2008. С. 22-28. URL : https://vlp.com.ua/files/04_28.pdf

10. Пасінович І. І., Гутак В. М., Перетятко Л. А. Нестабільність середовища функціонування як фактор фінансових ризиків для підприємства. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку.* 2024. № 2 (12). С. 77-86.

11. Запухляк І. Б. Розвиток підприємства та нестабільність середовища: взаємозв'язок та взаємозалежність. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Херсон, 2015. Вип. 13. Ч. 1. С. 87-89.

12. Економічний ризик: методи оцінки та управління : навч. посіб. / Т.А. Васильєва, С. В. Лєонов, Я. М. Кривич та ін. ; під заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. 208 с.

13. Синиця С. М., Фурса Т. П. Управління фінансовими ризиками на підприємстві в умовах дестабілізуючих факторів зовнішнього середовища. *Наукові інновації та передові технології*. 2025. № 1(41). С. 280-287.

14. Литвинова К. В., Гораль Л. Т. Управління фінансовими ризиками через їх оцінювання при випуску поліграфічної продукції. *Young Scientist*. 2022. № 12 (112). С. 99-103.

15. Хома І. Б., Боберський Р. І. Управління фінансовими ризиками в умовах війни. *Причорноморські економічні студії. Серія «Економіка та управління національним господарством».* Одеса, 2023. Вип. 84. С. 47-51.

16. Балджи М. Д. Економічний ризик та методи його вимірювання : навч. посіб. Харків : Промарт, 2015. 300 с.

17. Томашук І. В., Томашук І. О. Управління фінансовими ризиками як складова забезпечення сталого функціонування суб'єкта економіки. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 39. URL : https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-64

18. Управління фінансовими ризиками : навч. посіб. Куцик П. О., Васильців Т. Г., Сороківський В. М., Стефаняк В. І., Сороківська М .В. Львів : Растр-7, 2016. 318 с.

19. Шклярук С. Г. Управління фінансовими ризиками : навч. посіб. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2019. 494 с.

20. Ананьєва Ю. В. Управління фінансовими ризиками – фактор стійкого розвитку підприємства реального сектору економіки. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка».* Одеса, 2020. № 16 (44). С. 127-135.

21. Томашук І. В., Томашук І. О. Управління фінансовими ризиками підприємства як складова забезпечення сталого функціонування суб'єкта економіки. *Економіка та суспільство.* 2022. Вип. 39. URL : https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1400

22. Horal L., Rfarf S., Haliuk L., Havrylenk M. An AnalysisOf Financial Controlling as a Tool of Enterprise Administrative Accounting on Firm Performance. International Journal of ScientiEc & Technology Research, 9(4). P. 3770-3773. URL: https://www.researchgate.net/publication/357083896_An_Analysis_Of_Financial_Controlling_As_A_Tool_Of_Enterprise_Administrative_Accounting_On_Firm_Performance

23. Вдовенко Л. С., Черненко Д. С. Фінансові інтереси підприємства як основа забезпечення його фінансової безпеки. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2015. № 2. С. 38-43.

24. Горячий Ю., Андрійченко Ж. Сутність поняття «фінансовий ризик» підприємства. Riga : Baltic International Academy. Protocol № 11 of 27.12.2018. P. 83-86. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2018/Ryga_07_12_2018/Ryga18(15).pdf

25. Дерменжі Д. Ф. Визначення сутності фінансових ризиків та основних методів їх оцінки в умовах нестабільної ринкової економіки. *Причорноморські економічні студії*. Одеса, 2018. № 25. С. 71-74. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2018_25_17

26. Кузнєцова Н. В., Бідюк П. І. Динамічне моделювання фінансових ризиків. *Наукові вісті Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут».* Київ, 2017. № 5. С. 51-58.

27. Лактіонова О. А. Управління фінансовими ризиками : навч. посіб. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. 256 с.

28. Бездітко О. Є. Управління фінансовими ризиками підприємства. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2020. Вип. 3. С. 43-49.

29. Бровкова О. Г., Соколовська О. А., Єлісєєва І. О. Формування системи управління фінансовими ризиками. *Актуальні проблеми теорії та практики менеджменту* : матеріали III міжнародної інтернет-конференції. С.11-14.

30. Добринь С. В. Управління фінансовими ризиками підприємства. *Ефективна економіка.* 2015. № 5. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4073

31. Пожар Є. П. Аналіз фінансових ризиків та методи їх нейтралізації на підприємстві. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 43. С. 387-391.

32. Куліш Г. П., Родніченко І. В. Вплив фінансових ризиків на результати діяльності підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 25. С. 98-103.

33. Орлик О. В. Фінансові ризики в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. *Інноваційна економіка*. 2016. №5-6. С. 218-223.

34. Бєлоусова С. В. Механізм управління фінансовими ризиками промислових підприємств. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. № 3 (19). С. 277-293.

35. Журавка Ф. О., Журавка О. С. Методологічні підходи до управління фінансовими ризиками підприємства. *Вісник української академії банківської справи*. 2006. № 2 (21). С. 42-47.

36. Кузьмінець Т. Г., Перегняк Ю. А. Управління фінансовими ризиками підприємства в умовах ринкової економіки. *Молодий вчений*. 2017. № 12 (52). С. 677-680.

37. Geršl, A., Dadashova, P., Bazhenova, Y., Filatov, V., Hlazunov, A., Soltysiak, R. A Heatmap for Monitoring Systemic Financial Stability Risks in Ukraine.Visnyk of the National Bank of Ukraine, 2022, №253, p. 27-46. URL: https://doi.org/10.26531/vnbu2022.253.02

38. Костецький В. В., Бутов А. М. Напрями побудови системи управління фінансовими ризиками на підприємстві. *Український журнал прикладної економіки.* 2016. Т. 1. №3. С. 60-66.

39. Доценко І. О. Стратегія управління фінансовими ризиками підприємства в процесі формування його фінансової безпеки. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук* «*Modern Economics*». 2020. №20. DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V20(2020)-12

40. Семенова К. Д., Тарасова К. І. Організація системи управління ризиками на підприємстві. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2015. Вип. 3. № 58. С. 221-227.

41. Самура Ю. О. Ризик-менеджмент в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств, установ та організацій. *Економіка і суспільство*. 2018. № 15. С. 732-738.

42. Вітлінський В. В., Скіцько В. І. Ризик-менеджмент ланцюгів постачання в умовах цифрової економіки. *Бізнес Інформ*. 2018. № 4. С. 384-392.

43. Жихор О. Б., Балясна Ю. С. Управління фінансовими ризиками та методи їх нейтралізації на підприємстві. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики.* 2014. Т. 2 № 11. URL : https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i11.28932

44. Захаркіна Л. С., Захаркіна О. О., Сокол Л. В. Цифрові інструменти управління фінансовими ризиками бізнесу в умовах воєнного стану. *Актуальні питання економічних наук*. 2024. № 5. URL : https://doi.org/10.5281/zenodo.14190965

45. Савків У. С, Сидор Г. В, Тимків А. О. Управління ризиками зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах війни. *Теоретичні проблеми економіки та управління*. 2022. № 2(26). С. 79-88. URL: https://doi.org/10.31471/2409-0948-2022-2(26)-79-88.

46. Chapelle A. Operational risk management: best practices in the financial services industry. Chichester : Wiley, 2019. 245 p. URL: http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi79/0058810.pdf.

47. Лащик І. І., Бондаренко Л. П. Теоретико-методологічні аспекти управління фінансовими ризиками підприємства. *Галицький економічний*

вісник. 2023. Т. 82. № 3. С. 62-70. URL: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.03.062

48. Кириленко О. І. Оптимізація визначення категорії «фінансові ризики». *Молодий вчений*. 2024. № 1 (125). С. 114-120. URL: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-1-125-23

49. Ільчук В., Шишкіна О. Механізм управління фінансовими ризиками промислових підприємств. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. № 3 (19). С. 277-293.

50. Лошенюк О. В., Мурована Т. О. Ризики ведення бізнесу в умовах воєнного стану та шляхи їх подолання. *Ефективна економіка.* 2023. № 2. URL: http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.2.44

51. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : Знання, 2012. 815 с.

52. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 566 с.

53. Склабінська А. І., Дражниця С. А., Федорук Л. Д. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Львів : «Новий світ-2000», 2013. 342 с.

54. Шевченко Н. В., Мельник С. І. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник у схемах і таблицях. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 224 с.

55. Єпіфанова І. Ю., Джеджула В. В. Фінансовий аналіз та звітність : практикум. Вінниця : ВНТУ, 2017. 143 с.

56. Мулик Т. О., Материнська О. А., Пльонсак О. Л. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 288 с.

57. Фінанси підприємств : підручник / Н.О. Власова, В.А. Міщенко, Т.В. П’ятак, Т.І. Кочетова, А.В. Котлярова ; за наук. ред. проф. Н.О Власової. Харків: Світ книг, 2018. 437 с.

58. Макалюк І. В., Лайкова А. О. Фінансові ризики вітчизняних підприємствв умовах війни. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми і перспективи* : зб. Тез доп. V Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 25 квіт.

2024 р. Київ, 2024. С. 83-84. URL: https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/303665

59. Стешенко О. Д, Бондаренко Ю. С. Бізнес-аналітика в управлінні фінансовими ризиками. *Гроші, фінанси і кредит*. 2021. № 55. С. 171-175. URL: https://doi.org/10.32843/infrastruct55-28

60. Project Risk Assessment and Corporate Behavior: Creating Knowledge for Sustainable Business / A. Abreu (ed.). Basel : MDPI, 2022. 260 p. URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi68/0049734.pdf.

61. Литовченко О. Ю. Підходи до ідентифікації та оцінки фінансових ризиків підприємства. Економіка і суспільство. 2018. № 16. С. 398-404. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/61.pdf

62. Полякова О. Ю., Гольтяєва Л. А. Основні засади формування комплексу моделей управління фінансовими ризиками підприємства. *Бізнес Інформ*. 2013. № 6. С. 106-110.

63. Нескородєв С. М., Грачова О. О. Дослідження сутності управління фінансовими ризиками підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості.* 2014. № 47. С. 132-136.

64. Risk management standards of The Institute of Risk Management. URL: https://www.theirm.org/knowledge-and-resources/risk-management-standards.

65. Корж Н.В. Методи управління фінансовими ризиками. *International Electronic Scientific Journal*. 2016. Vol. 2, № 10. DOI: http://dx.doi.org/10.22178/pos.15-3

66. Кузенко Т.Б. Стратегічні підходи до управління фінансовими ризиками підприємства. *Інтелект XXI.* 2017. № 2. С. 117-123.

67. Кулаковська Т. А., Петкова Д. Ф. Оцінка впливу та управління фінансовими ризиками на підприємствах харчової галузі. *Український журнал прикладної економіки та техніки.* 2024. Том 9. № 1. С. 414-418.

68. Цвігун Т. В. Механізм управління ризиками в системі управління підприємством. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.*

Серія «Економіка і менеджмент». 2017. Вип. 23. Ч. 2. С. 9-13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_23%282%29__4.

69. Письменна Т. В. Теоретичні основи управління фінансовими ризиками підприємства. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки.* 2015. Вип. 28. С. 100-106.

70. Кусик Н. Л., Шатковська М. С. Управління кредиторською заборгованістю підприємства: обліково-аналітичний аспект. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. Одеса, 2019. Т.18. Вип. 2. С. 105-119.

71. Томчук О. Ф. Аналітичне забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства. *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Ґжицького*. Львів, 2016. Т. 18. № 2 (69). С. 160-164.

72. Ступницька Т. М., Маркова Т. Д., Бамбуляк І. М., Кулік Н. М. Кредиторська заборгованість підприємства: оцінка та механізми управління. *Економіка харчової промисловості*. Одеса, 2018. Т. 10. Вип. 4. С. 66-78.

73. Коваль О. А., Супрун В. Ю. Удосконалення управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємств в умовах кризи. Проблематика та сучасні тенденції впливу податкової реформи на зміни фінансово-кредитних відносин : монографія. Запоріжжя, 2018. С134-143.

74. Крилова О. В. Грошові потоки в системі забезпечення платоспроможності підприємства. *Економіка та держава*. Київ, 2019. № 7. С. 30-33.

75. Жовна О. М., Риженко Д. С. Організація системи та механізму управління грошовими потоками підприємства. *Електронний журнал «Ефективна економіка».* 2016. № 6.URL : http://www.economy.nayka.com.ua

76. Біленко Д. В. Системний підхід до управління грошовими потоками підприємства в умовах ризиків та невизначеності. *Фінанси, облік, банки.* 2017. №1. С. 46-54.

77. Майборода О. Є., Майборода О. В., Реплюк О. В. Напрями управління грошовими потоками підприємства. *Економіка і суспільство.* Мукачево, 2017. Вип. 10. С. 305-309.

78. Yescombe E. R., Farquharson E. Cash Flow and Investment Analysis. Public-Private Partnerships for Infrastructure. 2018. 25-34. doi:10.1016/b978-0-08-100766-2.00003-6 (дата звернення: 03.09.2025).

ДОДАТОК А

Баланс (Звіт про фінансовий стан) АТ «Мотор Січ» за 2022 р., тис. грн.

Актив	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1. Необоротні активи		
Нематеріальні активи	3209	2188
первісна вартість	21958	23086
накопичена амортизація	18749	20898
Незавершені капітальні інвестиції	773956	775644
Основні засоби	6608571	6099471
первісна вартість	14273696	14576822
знос	7665125	8477351
Інвестиційна нерухомість	18177	16734
первісна вартість	31550	31550
знос	13373	14816
Довгострокові фінансові інвестиції:		
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	68273	63749
інші фінансові інвестиції	9647	12939
Довгострокова дебіторська заборгованість	-	-
Відстрочені податкові активи	11137	28443
Інші необоротні активи	55778	59749
Усього за розділом I	**7548748**	**7058917**
II. Оборотні активи		
Запаси	16124103	17660658
Виробничі запаси	5386096	5997576
Незавершене виробництво	10038826	11151680
Готова продукція	688174	499258
Товари	11007	12144
Поточні біологічні активи	1	2
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1805701	930048
Дебіторська заборгованість за розрахунками:		
за виданими авансами	1060015	572479
з бюджетом	237976	598276
у тому числі з податку на прибуток	28411	-
з нарахованих доходів	41	-
із внутрішніх розрахунків	10186	10947
Інша поточна дебіторська заборгованість	107865	337606
Поточні фінансові інвестиції	12282	8108
Гроші та їх еквіваленти	1879464	806435
у тому числі в касі	2194	2329
рахунки в банках	1877270	804106
Інші оборотні активи	1239114	1204317
Усього за розділом II	**22476748**	**22128876**
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	63	4480
Баланс	**30025559**	**29192273**

Продовження ДОДАТКУ А

Пасив	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
І.Власний капітал		
Зареєстрований (пайовий) капітал	280529	280529
Капітал у дооцінках	-	-
Додатковий капітал	1680170	1835756
Емісійний дохід	408077	408077
Накопичені курсові різниці	6348	12095
Резервний капітал	70145	70145
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	18923085	17879979
Неоплачений капітал	-	-
Вилучений капітал	-	-
Усього за розділом І	**20953929**	**20066409**
ІІ. Довгострокові зобов'язання і забезпечення		
Відстрочені податкові зобов'язання	-	-
Пенсійні зобов'язання	337318	214331
Довгострокові кредити банків	158630	-
Інші довгострокові зобов'язання	2088526	2981364
Довгострокові забезпечення	185061	166929
Цільове фінансування	837315	594424
Усього за розділом ІІ	**3606850**	**3957048**
ІІІ. Поточні зобов'язання і забезпечення		
Короткострокові кредити банків	136391	36569
Векселі видані	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за:		
довгостроковими зобов'язаннями	85576	217221
товари, роботи, послуги	993901	2715140
розрахунками з бюджетом	169514	210757
у тому числі з податку на прибуток	130973	177322
розрахунками зі страхування	47988	31068
розрахунками з оплати праці	142647	105586
одержаними авансами	3686236	1608670
розрахунками з учасниками	26505	26505
Поточні забезпечення	117220	111377
Доходи майбутніх періодів	-	-
Інші поточні зобов'язання	58802	105923
Усього за розділом ІІІ	**5464780**	**5168816**
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утриманими для продажу, та групами вибуття	-	-
Баланс	**30025559**	**29192273**

ДОДАТОК Б

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

АТ «Мотор Січ» за 2022 рік

І. Фінансові результати

Стаття	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	10445306	13718770
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	6760335	9201102
Валовий: прибуток	3684971	4517668
збиток	-	-
Інші операційні доходи	1533927	724573
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	271748	320563
Адміністративні витрати	1334782	1591072
Витрати на збут	491235	785641
Інші операційні витрати	2567917	1575946
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	824964	1289582
збиток	-	-
Дохід від участі в капіталі	2280	1433
Інші фінансові доходи	238	221
Інші доходи	1387	88102
Фінансові витрати	301092	265837
Втрати від участі в капіталі	10732	1106
Інші витрати	892368	1521
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	-	1110874
збиток	375323	-
Витрати (дохід) з податку на прибуток	209660	-652599
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	-	-
Чистий фінансовий результат: прибуток	-	458275
збиток	584983	-

Стаття	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
II. Сукупний дохід		
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	-	-
Накопичені курсові різниці	5747	-513
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	-	-
Інший сукупний дохід	149839	29503
Інший сукупний дохід до оподаткування	155586	28990
Податок на прибуток, пов’язаний з іншим сукупним доходом	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	155586	28990
Сукупний дохід	-429397	487265
III. Елементи операційних витрат		
Матеріальні затрати	6022594	7141760
Витрати на оплату праці	2914331	3126673
Відрахування на соціальні заходи	618697	661075
Амортизація	973902	1094895
Інші операційні витрати	1159727	4400090
Разом	11689251	16424493
IV. Розрахунок показників прибутковості акцій		
Середньорічна кількість простих акцій	2077990	2077990
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2077990	2077990
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	-281,51	220,54
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	-281,51	220,54
Дивіденди на одну просту акцію	0,00	0,00

ДОДАТОК В

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)

АТ «Мотор Січ»» за 2022 р., тис. грн.

Стаття	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
І. Рух коштів у результаті операційної діяльності		
Надходження від: Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	5832922	6637650
Повернення податків і зборів	279229	734499
у тому числі податку на додану вартість	279222	734499
Цільового фінансування	61929	63942
Надходження від отримання субсидій, дотацій	28	375
Надходження авансів від покупців і замовників	4194609	8350721
Надходження від повернення авансів	90740	171600
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	15961	3350
Надходження від боржників неустойки	-	-
Надходження від операційної оренди	12201	16407
Надходження від отримання роялті, авторських винагород	-	-
Інші надходження	874458	30383
Витрачання на оплату: Товарів (робіт, послуг)	173772	611117
Праці	2299451	2461698
Відрахувань на соціальні заходи	655904	682137
Зобов’язань з податків і зборів	872662	908944
Витрачання на оплату зобов’язань з податку на прибуток	242964	271833
Витрачання на оплату зобов’язань з податку на додану вартість	1462	1024
Витрачання на оплату зобов’язань з інших податків і зборів	628236	636087
Витрачання на оплату авансів	6629622	9929988
Витрачання на оплату повернення авансів	93999	25980
Витрачання на оплату цільових внесків	21712	29498
Інші витрачання	1516292	551360
Чистий рух коштів у результаті операційної діяльності	**-901365**	**807830**
ІІ. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності		
Надходження від реалізації фінансових інвестицій	4476	-
Надходження від реалізації необоротних активів	4650	77
Надходження від отриманих відсотків	235	215
Надходження від отриманих дивідендів	2	3
Надходження від погашення позик	200	100
Інші надходження	17905	18296
Витрачання на придбання фінансових інвестицій	-	-

Продовження ДОДАТКУ В

Витрачання на придбання необоротних активів	133275	254028
Витрачання на надання позик	390	3300
Інші платежі	-	-
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	**-106197**	**-238637**
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності		
Надходження від отримання позик	-	160751
Інші надходження	-	-
Витрачання на погашення позик	202508	388154
Витрачання на сплату дивідендів	-	5
Витрачання на сплату відсотків	18180	31054
Інші платежі	37020	32062
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	**-257708**	**-290524**
Чистий рух грошових коштів за звітний період	-1265270	278669
Залишок грошових коштів та їх еквівалентів на початок року	1751479	1654174
Вплив змін курсів обміну	320226	-53379
Залишок грошових коштів та їх еквівалентів на кінець року	**806435**	**1879464**

ДОДАТОК Г

Баланс (Звіт про фінансовий стан) АТ «Мотор Січ» за 2023 р., тис. грн.

Актив	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1. Необоротні активи		
Нематеріальні активи	2188	290398
первісна вартість	23086	318512
накопичена амортизація	20898	28114
Незавершені капітальні інвестиції	775644	750948
Основні засоби	6099471	5702419
первісна вартість	14576822	14922913
знос	8477351	9220494
Інвестиційна нерухомість	16734	562
первісна вартість	31550	1514
знос	14816	952
Довгострокові фінансові інвестиції:		
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	63749	42215
інші фінансові інвестиції	12939	122
Довгострокова дебіторська заборгованість	-	-
Відстрочені податкові активи	28443	125623
Інші необоротні активи	59749	27812
Усього за розділом I	**7058917**	**6940099**
II. Оборотні активи		
Запаси	17660658	17652180
Виробничі запаси	5997576	5958412
Незавершене виробництво	11151680	10532926
Готова продукція	499258	1151762
Товари	12144	9080
Поточні біологічні активи	2	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	930048	1882474
Дебіторська заборгованість за розрахунками:		
за виданими авансами	572479	1017523
з бюджетом	598276	141942
у тому числі з податку на прибуток	-	-
з нарахованих доходів	-	20
із внутрішніх розрахунків	10947	10522
Інша поточна дебіторська заборгованість	337606	598608
Поточні фінансові інвестиції	8108	13294
Гроші та їх еквіваленти	806435	1904908
у тому числі в касі	2329	2012
рахунки в банках	804106	1339809
Інші оборотні активи	1204317	1422271
Усього за розділом II	**22128876**	**24643742**
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	4480	4480
Баланс	**29192273**	**31588321**

Продовження ДОДАТКУ Г

Пасив	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
І.Власний капітал		
Зареєстрований (пайовий) капітал	280529	280529
Капітал у дооцінках	-	-
Додатковий капітал	1835756	1879227
Емісійний дохід	408077	408077
Накопичені курсові різниці	12095	9043
Резервний капітал	70145	70145
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	17879979	18573326
Неоплачений капітал	-	-
Вилучений капітал	-	-
Усього за розділом І	**20066409**	**20803227**
ІІ. Довгострокові зобов'язання і забезпечення		
Відстрочені податкові зобов'язання	-	-
Пенсійні зобов'язання	214331	185411
Довгострокові кредити банків	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	2981364	3297072
Довгострокові забезпечення	166929	117599
Цільове фінансування	594424	555836
Усього за розділом ІІ	**3957048**	**4155918**
ІІІ. Поточні зобов'язання і забезпечення		
Короткострокові кредити банків	36569	-
Векселі видані	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за:		
довгостроковими зобов'язаннями	217221	7015
товари, роботи, послуги	2715140	2374189
розрахунками з бюджетом	210757	72430
у тому числі з податку на прибуток	177322	43982
розрахунками зі страхування	31068	32145
розрахунками з оплати праці	105586	112504
одержаними авансами	1608670	3776560
розрахунками з учасниками	26505	26503
Поточні забезпечення	111377	104167
Доходи майбутніх періодів	-	-
Інші поточні зобов'язання	105923	123663
Усього за розділом ІІІ	**5168816**	**6629176**
ІV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утриманими для продажу, та групами вибуття	-	-
Баланс	**29192273**	**31588321**

ДОДАТОК Д

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

АТ «Мотор Січ» за 2023 рік

І. Фінансові результати

Стаття	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	8554789	10445306
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	5090429	6760335
Валовий: прибуток	3464360	3684971
збиток	-	-
Інші операційні доходи	988284	1533927
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	142361	271748
Адміністративні витрати	1141244	1334782
Витрати на збут	316687	491235
Інші операційні витрати	1976425	2567917
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	1018288	824964
збиток	-	-
Дохід від участі в капіталі	1493	2280
Інші фінансові доходи	2036	238
Інші доходи	618	1387
Фінансові витрати	313284	301092
Втрати від участі в капіталі	818	10732
Інші витрати	359789	892368
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	348544	-
збиток	-	375323
Витрати (дохід) з податку на прибуток	-94477	209660
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	-	-
Чистий фінансовий результат: прибуток	254067	-
збиток	-	584983

Стаття	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
II. Сукупний дохід		
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	-	-
Накопичені курсові різниці	-3052	5747
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	-	-
Інший сукупний дохід	46523	149839
Інший сукупний дохід до оподаткування	43471	155586
Податок на прибуток, пов’язаний з іншим сукупним доходом	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	43471	155586
Сукупний дохід	297538	-429397
III. Елементи операційних витрат		
Матеріальні затрати	4361432	6022594
Витрати на оплату праці	2914052	2914331
Відрахування на соціальні заходи	619576	618697
Амортизація	855854	973902
Інші операційні витрати	951398	1159727
Разом	9702312	11689251
IV. Розрахунок показників прибутковості акцій		
Середньорічна кількість простих акцій	2077990	2077990
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2077990	2077990
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	122,27	-281,51
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	122,27	-281,51
Дивіденди на одну просту акцію	0,00	0,00

ДОДАТОК Е
Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)

АТ «Мотор Січ»» за 2023 р., тис. грн.

Стаття	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
І. Рух коштів у результаті операційної діяльності		
Надходження від: Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	4347707	5832922
Повернення податків і зборів	654613	279229
у тому числі податку на додану вартість	654530	279222
Цільового фінансування	54627	61929
Надходження від отримання субсидій, дотацій	79	28
Надходження авансів від покупців і замовників	6251659	4194609
Надходження від повернення авансів	117030	90740
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	36355	15961
Надходження від боржників неустойки	-	-
Надходження від операційної оренди	24803	12201
Надходження від отримання роялті, авторських винагород	-	-
Інші надходження	305383	874458
Витрачання на оплату: Товарів (робіт, послуг)	192408	173772
Праці	2300174	2299451
Відрахувань на соціальні заходи	642164	655904
Зобов’язань з податків і зборів	1047941	872662
Витрачання на оплату зобов’язань з податку на прибуток	381101	242964
Витрачання на оплату зобов’язань з податку на додану вартість	64371	1462
Витрачання на оплату зобов’язань з інших податків і зборів	602469	628236
Витрачання на оплату авансів	5844044	6629622
Витрачання на оплату повернення авансів	5702	93999
Витрачання на оплату цільових внесків	8338	21712
Інші витрачання	382481	1516292
Чистий рух коштів у результаті операційної діяльності	**1368925**	**-901365**
ІІ. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності		
Надходження від реалізації фінансових інвестицій	-	4476
Надходження від реалізації необоротних активів	258	4650
Надходження від отриманих відсотків	6782	235
Надходження від отриманих дивідендів	1	2
Надходження від погашення позик	6000	200
Інші надходження	15102	17905
Витрачання на придбання фінансових інвестицій	-	-

Продовження ДОДАТКУ Е

Витрачання на придбання необоротних активів	33041	133275
Витрачання на надання позик	-	390
Інші платежі	-	-
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	**-4898**	**-106197**
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності		
Надходження від отримання позик	-	-
Інші надходження	-	-
Витрачання на погашення позик	244582	202508
Витрачання на сплату дивідендів	2,00	-
Витрачання на сплату відсотків	8017	18180
Інші платежі	35998	37020
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	**-288599**	**-257708**
Чистий рух грошових коштів за звітний період	1075428	-1265270
Залишок грошових коштів та їх еквівалентів на початок року	806435	1751479
Вплив змін курсів обміну	23045	320226
Залишок грошових коштів та їх еквівалентів на кінець року	**1904908**	**806435**

ДОДАТОК Ж

Баланс (Звіт про фінансовий стан) АТ «Мотор Січ» за 2024 р., тис. грн.

Актив	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1. Необоротні активи		
Нематеріальні активи	290398	260298
первісна вартість	318512	319272
накопичена амортизація	28114	58974
Незавершені капітальні інвестиції	750948	679325
Основні засоби	5702419	5323846
первісна вартість	14922913	15293933
знос	9220494	9970087
Інвестиційна нерухомість	562	492
первісна вартість	1514	1514
знос	952	1022
Довгострокові фінансові інвестиції:		
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	42215	33267
інші фінансові інвестиції	122	122
Довгострокова дебіторська заборгованість	683277	715668
Відстрочені податкові активи	246069	364315
Інші необоротні активи	27812	38145
Усього за розділом I	**7845606**	**7415478**
II. Оборотні активи		
Запаси	17652180	17363304
Виробничі запаси	5958412	6679765
Незавершене виробництво	10532926	9610840
Готова продукція	1151762	1336527
Товари	9080	9172
Поточні біологічні активи	-	9
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1882474	1190275
Дебіторська заборгованість за розрахунками:		
за виданими авансами	1017523	714913
з бюджетом	141942	84066
у тому числі з податку на прибуток	-	-
з нарахованих доходів	20	-
із внутрішніх розрахунків	10522	10517
Інша поточна дебіторська заборгованість	598608	214074
Поточні фінансові інвестиції	13294	-
Гроші та їх еквіваленти	1904908	1206223
у тому числі в касі	2012	1783
рахунки в банках	1339809	1033572
Інші оборотні активи	1422271	1034663
Усього за розділом II	**24643742**	**22091044**
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	4480	63
Баланс	**31588321**	**29506585**

Пасив	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I.Власний капітал		
Зареєстрований (пайовий) капітал	280529	280529
Капітал у дооцінках	-	-
Додатковий капітал	1879227	1815037
Емісійний дохід	408077	408077
Накопичені курсові різниці	9043	9787
Резервний капітал	70145	70145
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	18573326	17166895
Неоплачений капітал	-	-
Вилучений капітал	-	-
Усього за розділом I	**20803227**	**19332606**
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення		
Відстрочені податкові зобов'язання	-	-
Пенсійні зобов'язання	185411	235565
Довгострокові кредити банків	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	3297072	3929528
Довгострокові забезпечення	117599	122220
Цільове фінансування	555836	517209
Усього за розділом II	**4155918**	**4804522**
III. Поточні зобов'язання і забезпечення		
Короткострокові кредити банків	-	-
Векселі видані	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:		
довгостроковими зобов'язаннями	7015	6246
товари, роботи, послуги	2374189	2260757
розрахунками з бюджетом	72430	71371
у тому числі з податку на прибуток	43982	39372
розрахунками зі страхування	32145	39573
розрахунками з оплати праці	112504	125825
одержаними авансами	3776560	2665605
розрахунками з учасниками	26503	26503
Поточні забезпечення	104167	68759
Доходи майбутніх періодів	-	-
Інші поточні зобов'язання	123663	104818
Усього за розділом III	**6629176**	**5369457**
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утриманими для продажу, та групами вибуття	-	-
Баланс	**31588321**	**29506585**

ДОДАТОК И

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

АТ «Мотор Січ» за 2024 рік

І. Фінансові результати

Стаття	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	9190995	8554789
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	5688775	5090429
Валовий: прибуток	3502220	3464360
збиток	-	-
Інші операційні доходи	590996	988284
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	110557	142361
Адміністративні витрати	1223978	1141244
Витрати на збут	203687	316687
Інші операційні витрати	1022069	1976425
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	1643482	1018288
збиток	-	-
Дохід від участі в капіталі	868	1493
Інші фінансові доходи	80	2036
Інші доходи	4936	618
Фінансові витрати	334225	313284
Втрати від участі в капіталі	238	818
Інші витрати	971556	359789
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	343347	348544
збиток	-	-
Витрати (дохід) з податку на прибуток	-62064	-94477
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	-	-
Чистий фінансовий результат: прибуток	281283	254067
збиток	-	-

Стаття	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
II. Сукупний дохід		
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	-	-
Накопичені курсові різниці	744	-3052
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	-	-
Інший сукупний дохід	-33128	46523
Інший сукупний дохід до оподаткування	-32384	43471
Податок на прибуток, пов’язаний з іншим сукупним доходом	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	-32384	43471
Сукупний дохід	248899	297538
III. Елементи операційних витрат		
Матеріальні затрати	4042224	4361432
Витрати на оплату праці	2991226	2914052
Відрахування на соціальні заходи	636600	619576
Амортизація	812287	855854
Інші операційні витрати	1011597	951398
Разом	9493934	9702312
IV. Розрахунок показників прибутковості акцій		
Середньорічна кількість простих акцій	2077990	2077990
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2077990	2077990
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	135,36	109,94
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	135,36	122,27
Дивіденди на одну просту акцію	0,00	0,00

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Янушко Святослав Юрійович, студент 2 курсу, заочної форми навчання, економічного факультету, спеціальності 073 «Менеджмент», освітньої програми «Управління фінансово-економічною безпекою», адреса електронної пошти prothogor@gmail.com, підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Управління фінансовими ризиками на АТ «Мотор Січ» в умовах макроекономічної нестабільності» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлен;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;
- згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування роботи в базі даних цієї системи.

Дата_____ Підпис_____ С.Ю. Янушко